

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ДЕПАРТАМЕНТ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА КІНОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ
ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
МІСІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ПРИКОРДОННОЇ ДОПОМОГИ
МОЛДОВІ ТА УКРАЇНИ (EUBAM)
ВИЩА ШКОЛА ПРАВА ТА УПРАВЛІННЯ В ЖЕШУВІ (ПОЛЬЩА)
АСОЦІАЦІЯ МИТНИХ БРОКЕРІВ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Міжнародного
науково-практичного круглого столу

**«ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ:
ВІДПОВІДЬ НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА»**

20 червня 2024 року
м. Хмельницький

УДК 339.543 (477)

Д 36

Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного круглого столу «Державна митна політика України: відповідь на глобальні виклики та перспективи міжнародного співробітництва» (м. Хмельницький, 20 червня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 91 с.

У збірнику представлені доповіді, які були подані на Міжнародний науково-практичний круглий стіл «Державна митна політика України: відповідь на глобальні виклики та перспективи міжнародного співробітництва», який відбувся 20 червня 2024 року.

Розміщені у збірнику тези доповідей стосуються таких напрямів: «Ключові виклики та загрози митній політиці в умовах глобалізаційних процесів», «Специфіка митного оподаткування операцій зовнішньоекономічної діяльності в Україні в особливий період», «Контроль та аудит як інструменти превенції митної політики держави», «Цифрова трансформація в контексті удосконалення процедур митного оформлення», «Роль митної сфери у забезпеченні національної безпеки України», «Спрощення митних процедур та розвиток партнерства «митниця – бізнес».

Організаційний комітет Міжнародного науково-практичного круглого столу «Державна митна політика України: відповідь на глобальні виклики та перспективи міжнародного співробітництва» не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережені орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи університету, які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК 339.543 (477)

© Колектив авторів, 2024

© Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024 р.

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаю всіх з початком роботи Міжнародного науково-практичного круглого столу «Державна митна політика України: відповідь на глобальні виклики та перспективи міжнародного співробітництва». Вдячним нашим співорганізаторам – представникам Державної митної служби України, Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби, Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні, Вищої Школи Права І Адміністрації у Жешуві, Асоціації митних брокерів України за унікальну можливість разом знайти дієві рішення для подолання викликів та загроз, що перманентно виникають перед митною сферою України особливо в сьогоднішніх непростих умовах.

Глобалізаційні процеси стрімко змінюють економічний ландшафт та сприяють перерозподілу сфер впливу у світі, тому міждержавна співпраця, зокрема в контексті реалізації митної політики відіграє ключову роль у забезпеченні розвитку держави та утвердження її міжнародної позиції. Звертаю увагу, що основні напрямки круглого столу охоплюють широкий спектр питань, зокрема в особливий період. Особлива увага буде приділена ролі митної сфери у забезпеченні національної безпеки та спрощенню митних процедур, що сприятиме розвитку партнерства між митницею та бізнесом за концепцією авторизованого економічного оператора.

Впевнений, що спільними зусиллями зможемо знайти ефективні інструменти та розробити дієві стратегії для удосконалення митної політики України. Тим паче сьогодні на заході присутні представники органів публічної влади, прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, закладів вищої освіти, митні брокери та науковці. Бажаю всім учасникам плідної роботи, конструктивного діалогу та нових відкриттів. Нехай результати круглого столу стануть важливим кроком на шляху до зміцнення митної системи України та розширення міжнародного співробітництва.

З повагою
ректор університету

Олег ОМЕЛЬЧУК

СЕКЦІЯ 1

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ МИТНІЙ ПОЛІТИЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Войцещук Андрій Дмитрович,
директор Департаменту спеціалізованої
підготовки та кінологічного забезпечення Державної митної служби України,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор економічних наук, професор*

ВЕКТОРИ ПОСИЛЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ ФУНКЦІЇ МИТНИЦІ ЯК СХІДНОГО МИТНОГО ПАРТНЕРА ЄВРОСОЮЗУ

Останні події в Україні загострили необхідність забезпечення національної безпеки країни шляхом швидкого реагування на зовнішні загрози та протидії можливим негативним наслідкам. В таких умовах митна справа перестає бути лише інструментом зовнішньоекономічної діяльності і стає важливою складовою безпеки держави. Основною метою митної безпеки є захист митних інтересів країни, що означає захист життєво важливих потреб, інтересів і цінностей людей, населення, держави та регіонів від внутрішніх та зовнішніх загроз, що виникають у зв'язку з зовнішньоекономічними відносинами. Врахування цих аспектів є необхідною передумовою для проведення актуальних досліджень поняття митної безпеки як складника національної безпеки держави.

Потреби в безпеці впливають з бажання держави досягти стабільного стану та включають захист від економічних, екологічних, технологічних, соціально-економічних та інших загроз, що виникають з навколишнього середовища. Важливою є впевненість у тому, що пріоритетні потреби держави та людини будуть задоволені.

Мета безпеки полягає в комплексному і системному впливі на потенційні та реальні загрози, досягненні стабільного функціонування в умовах нестабільності, зниженні, виявленні та нейтралізації ризикових факторів, що впливають на саму діяльність і її специфіку.

Згідно зі статтею 6 частини 2 Митного кодексу України (далі – МК), митна безпека визначається як стан захищеності митних інтересів України. Відповідно до частини 1 статті 6 МК, митні інтереси охоплюють національні інтереси України, які забезпечуються і реалізуються через виконання державної митної справи. Згідно з пунктом 10 статті 1 Закону України «Про національну безпеку», національні інтереси України включають життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет, прогресивний демократичний розвиток, безпечні умови життєдіяльності і добробут громадян [1].

Згідно з частиною 1 статті 7 МК, державна митна справа охоплює встановлення порядку і умов переміщення товарів через митний кордон України, здійснення митного контролю та митного оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, збирання митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, контроль нехарчової продукції при її

ввезенні на митну територію України згідно з законодавством, запобігання контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Шляхом здійснення та забезпечення митних інтересів під час державної митної справи досягається їх захищеність, що забезпечує митну безпеку [2].

Отже, можна визначити митну безпеку як невід'ємну частину національної безпеки, яка характеризується станом захищеності митних інтересів. Цей стан досягається через здійснення державної митної справи митними органами.

Умови воєнного стану в Україні ставлять перед митними органами надзвичайно важливі завдання забезпечення економічної стабільності та національної безпеки. Відповідно до Митного кодексу України, митні органи зобов'язані створювати сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечувати безпеку суспільства та захищати митні інтереси України (ст. 544 МК).

У таких умовах надзвичайно важливо спростити та прискорити митні процедури для критично важливого імпорту, ввезення гуманітарної допомоги та товарів стратегічного призначення. Додатково необхідно посилити заходи безпеки та контролю з метою виявлення митних правопорушень та запобігання контрабанді.

У цих умовах злочинні організації можуть використовувати напругу на західних кордонах України для незаконного переміщення товарів під виглядом гуманітарної допомоги. Це може включати транспортні засоби, які недостовірно декларуються як призначені для Збройних Сил України та інших військових формувань, а також товари подвійного використання, що не потрапляють до кінцевого користувача, використовуються не за цільовим призначенням або з метою отримання неправомірного прибутку, і можуть нелегально вивозитися назад до країн Європейського Союзу.

Умови воєнного конфлікту в Україні ставлять перед митною службою країни важливі завдання щодо захисту культурної спадщини та запобігання контрабанді викрадених культурних цінностей. Агресор здійснює атаки на культурні об'єкти та культові споруди, що призводить до їхнього знищення та пограбування. В цих умовах митна служба виступає важливим бар'єром проти злочинних намірів, спрямованих на контрабанду викрадених культурних цінностей.

Одним із ключових аспектів є інформування митних адміністрацій інших країн про культурні цінності, які перебувають у розшуку. Наразі відсутні систематизовані бази даних щодо викрадених з музеїв України культурних цінностей, що підкреслює важливість ролі Держмитслужби в цьому процесі. Зокрема, у зв'язку з цим зростає значення інформування через канали CENcomm Всесвітньої митної організації про предмети, які є у розшуку.

Окрім цього, наростає необхідність в припиненні наркотрафіку та виявленні контрабанди зброї, товарної контрабанди, а також контрабанди підакцизних товарів, зокрема тютюнових та алкогольних виробів. Ці товари переміщуються через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю і можуть нелегально ввозитися на територію ЄС.

Національна стратегія доходів України до 2030 року визначає важливі напрямки реформування митної політики, спрямовані на зміцнення правового поля у сфері митного регулювання та підвищення ефективності боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил. Одним із ключових аспектів є трансформація української митниці в східну митницю Європейського Союзу, що передбачає гармонізацію законодавства з нормами ЄС та прийняття нового Митного кодексу України на основі стандартів Євросоюзу.

Однією з важливих складових реформ є надання митним органам додаткових повноважень у сфері оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування. Це спрямовано на посилення безпекових функцій Держмитслужби шляхом перетворення її в правоохоронний орган за міжнародними стандартами. Такий крок дозволить забезпечити більш ефективну боротьбу з недобросовісними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, уникнути дублювання правоохоронних функцій у митній сфері та забезпечити виконання міжнародних зобов'язань.

Важливим аспектом також є запобігання переміщенню через митний кордон контрафактних та піратських товарів, що є зобов'язанням України як майбутньої учасниці єдиного європейського митного простору. Це включає в себе активізацію контролю та розробку ефективних механізмів виявлення та припинення переміщення таких товарів через митний кордон України.

Отже, реформування митної політики та розширення функціоналу митних органів відповідають потребам сучасності та сприяють зміцненню безпеки та захисту національних інтересів України в умовах глобалізації та міжнародної співпраці.

Для зміцнення доброчесності та довіри до митних органів через посилення антикорупційних заходів планується надання повноважень підрозділам внутрішньої безпеки Держмитслужби на оперативно-розшукову діяльність. Це спрямовано на підвищення ефективності виявлення випадків залучення посадових осіб Держмитслужби до протиправної діяльності та сприяння порушенням митного законодавства.

У рамках розбудови правоохоронної функції митних органів, Кримінальний кодекс України вже доповнено статтями, які передбачають покарання за товарну контрабанду та контрабанду підакцизних товарів. Ці зміни набувають чинності з 1 липня 2024 року.

Під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди з приховуванням від митного контролю розуміється, зокрема, умисне переміщення таких предметів з використанням підроблених або незаконно отриманих документів або документів, які містять завідомо неправдиві відомості. Ці документи повинні містити відомості, що підлягають обов'язковому декларуванню відповідно до законодавства з питань митної справи і їхнє подання митному органу має бути підставою для переміщення товарів через митний кордон. Це важливо для визначення розміру митних платежів та підтвердження відповідності законодавчих заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України.

Разом з цим, Національна стратегія доходів включає необхідність удосконалення системи адміністративної відповідальності за порушення митних правил через внесення змін до Митного кодексу України [2].

У рамках розбудови правоохоронної функції митних органів передбачено навчання посадових осіб, які відповідають за протидію митним правопорушенням, з метою забезпечення належного виконання оновлених норм Митного кодексу України. Ці заходи проводяться Департаментом спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби (далі – ДСПКЗ Держмитслужби). З січня по травень 2024 року ДСПКЗ Держмитслужби було проведено підвищення кваліфікації 579 посадових осіб митних органів, які мають повноваження виявляти та припиняти факти порушень законодавства України з питань митної справи, з урахуванням внесених змін до Митного кодексу України.

Планом реформування Державної митної служби України на 2024–2030 роки, затвердженим наказом Держмитслужби від 24.05.2024р. № 686 поставлене завдання

перед ДСПКЗ Держмитслужби щодо проведення навчальних заходів для забезпечення належного рівня професійної підготовки:

- посадових осіб митних органів, уповноважених на здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також досудового розслідування в справах про контрабанду товарів,

- посадових осіб підрозділів, які згідно з компетенцією забезпечують у Держмитслужбі та її територіальних органах безпеку діяльності посадових осіб та працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків, формам та способам ведення оперативно-розшукової діяльності, що буде можливим після прийняття відповідних Законів України та нормативно-правових актів, а також надання підрозділам митних органів відповідних повноважень.

Удосконалення процедур митного адміністрування допоможе Україні стати інтегрованою частиною європейського економічного та регуляторного простору.

Необхідність відповідати вимогам спільної системи Митного союзу ЄС становить ключовий міжнародний орієнтир для реформування митної сфери в Україні.

Сьогодні Митний союз ЄС функціонує як єдиний митний простір, де національні митниці діють у єдності і гарантують дотримання спільних принципів та функцій:

- Вільний рух товарів.
- Спільний митний тариф.
- Митне співробітництво та гармонізація.
- Безпека та захист кордонів.

Митниця виконує такі завдання:

- Фіскальна функція для захисту інтересів власного бюджету та ЄС.
- Захист легальної торгівлі для забезпечення рівних умов для бізнесу.
- Захист споживачів шляхом боротьби з підробками та контрафактом.
- Захист навколишнього середовища.
- Боротьба з організованою злочинністю та тероризмом.

Українська Держмитслужба має ряд повноважень, включаючи адміністрування митних платежів, серед інших.

Цифровізація виступає ключовим інструментом для забезпечення балансу між контролем та сприянням законній торгівлі. Тому розвиток «електронної митниці» є одним із головних завдань для реформ у митній сфері, які висуває ЄС.

Сьогодні в ЄС відсутній єдиний підхід до інституційної організації митних та податкових органів. Головною проблемою є не «форма» митних органів, а їхні спроможності виконувати спільні завдання для всього Митного союзу ЄС. Це дозволяє уникнути потреби відновлення дискусій щодо «архітектури» української митниці та зосередитися на пріоритетних для ЄС змінах.

Основні виклики на шляху до ЄС включають:

- Повномасштабна військова агресія Росії проти України.
- Необхідність приведення українського законодавства у відповідність до норм ЄС в різних сферах, включаючи митну.
- Втрата частини митних платежів, які перейдуть до бюджету ЄС.
- Значна протяжність зовнішнього сухопутного кордону України з ЄС.
- Боротьба з корупцією та впровадження антикорупційних заходів, забезпечення принципів доброчесності.
- Удосконалення ІТ складової митних процедур та їхнє інтегрування у європейські системи.

– Посилення спроможності Держмитслужби, включаючи призначення Голови з повноцінним статусом.

Топ-6 перешкод включають:

- Черги на кордоні.
- Недосконале митне законодавство.
- Недостатня спроможність пунктів пропуску.
- Корупція та хабарництво.
- Недостатня прозорість та відкритість.
- Очікування бізнесу включають пришвидшення проходження митниці, автоматизацію процедур та зменшення впливу людського фактору та корупції.

Україна повинна мати високоорганізовану, технічно підготовлену та законодавчо відповідну митницю на момент вступу до ЄС, яка готова до спільної роботи з іншими митницями Європейського Союзу. Основні вимоги до української митниці на цей момент включають:

1. Довіра бізнесу та принципи законності, прозорості та доброчесності. Українська митниця має забезпечувати високий рівень довіри серед бізнесу, дотримуватися принципів законності, прозорості та доброчесності у своїй діяльності.

2. Використання ІТ-рішень, що інтегруються в митну систему ЄС. Важливим аспектом є впровадження сучасних ІТ-рішень, які здатні інтегруватися з митною системою Європейського Союзу.

3. Керівництво Голови Держмитслужби, обраного на конкурсній основі з чітким планом дій. Ефективне управління митницею потребує кваліфікованого керівництва з чітким стратегічним баченням та планом для розвитку.

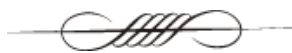
4. Робота в рамках інтегрованої системи управління кордонами. Українська митниця має бути інтегрованою в нову систему управління кордонами, що відповідає європейським стандартам.

5. Надання митним органам за прикладом митних органів Європейського Союзу статусу правоохоронного органу, що дасть можливість ефективно протидіяти контрабанді та порушенням митних правил шляхом здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування, а також запобігати та виявляти прояви корупції в митних органах.

Україна повинна активно вносити свій внесок у реформування європейського митного законодавства, враховуючи терміновість та реалістичність часових рамок реформ. Важливо не зволікати з впровадженням змін і уважно враховувати зміни в європейському законодавстві на цей період. Експерти високо оцінюють українських фахівців у контексті реформи митниці, що сприятиме успішному вступу України до ЄС.

Список використаних джерел:

1. Про Національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/print>
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32 (04.05.2012). Ст. 1175.
3. Пашко П. В. Умови та чинники забезпечення митної безпеки. *Митна справа*. 2010. № 1(67). С. 5–16.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

*Шевчук Антон Михайлович,
доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету,
кандидат економічних наук*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан, оголошений в країні, вимагає негайної адаптації митної політики з метою забезпечення національної безпеки, підтримки обороноздатності та забезпечення критичних потреб населення.

Перш за все, у воєнний час митна політика зосереджується на посиленні контролю за стратегічно важливими товарами, такими як військово обладнання, зброя, боєприпаси, а також лікарські препарати та інші життєво важливі ресурси. Посилення митного контролю може включати збільшення перевірок, введення додаткових обмежень на імпорт та експорт певних категорій товарів, а також зміну митних тарифів.

Після початку повномасштабного військового вторгнення росії в Україну, українська держава швидко відреагувала на виклики, зокрема у сфері митної політики. Першочергові заходи включали закриття всіх пунктів пропуску на кордоні з росією та білоруссю, що було офіційно закріплено Розпорядженням Кабінету Міністрів України №188-р від 26 лютого 2022 року. Такі дії відображали необхідність швидкої адаптації митних процедур до воєнних реалій, забезпечуючи при цьому національну безпеку та контроль над кордонами.

У міру стабілізації внутрішньої ситуації, український уряд та Верховна Рада прийняли ряд важливих рішень щодо митної політики. В березні 2022 року були внесені зміни до податкового та митного законодавства, які сприяли імпорту необхідних товарів, таких як продукти харчування, паливо та гуманітарні вантажі. Ці зміни включали полегшення митних процедур, спрямованих на швидке забезпечення країни стратегічно важливими ресурсами.

Дані зміни, хоча й були необхідними для відповіді на невідкладні потреби країни у воєнний період, мали певні фінансові наслідки для державного бюджету. Важливо розуміти, що хоча ці заходи були спрямовані на підтримку економіки та гуманітарні потреби в умовах війни, вони також призвели до зменшення надходжень від митних платежів, що є значною частиною державного бюджету. Подальше дослідження (рис. 1) допоможе оцінити ці втрати та їх вплив на економічну стабільність країни.

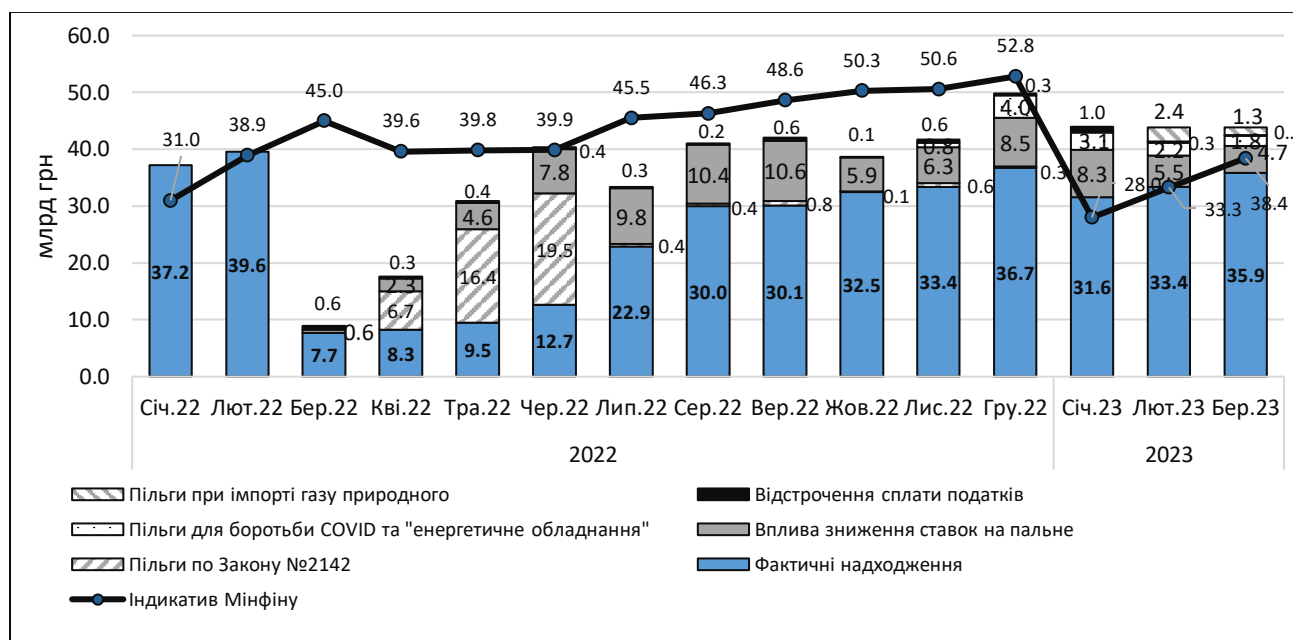

Рис. 1. Вплив законодавчих змін 2022 року на надходження митних платежів до бюджету України

Примітка. Побудовано автором за даними Державної митної служби України [1]

Дані демонструють, що у період з січня 2022 року до березня 2023 року спостерігається коливання фактичних надходжень митних платежів. Від початкових 37,2 мільярдів гривень у січні 2022 року, надходження впали до 7,7 мільярдів у березні того ж року, що пов'язано з початком військових дій. Надалі фактичні надходження демонструють тенденцію до зростання, досягнувши 36,7 мільярдів у грудні 2022 року та зберігаючи стабільність у першому кварталі 2023 року з показниками 31,6; 33,4 та 35,9 млрд грн відповідно [2].

Такі коливання свідчать про здатність митниці адаптуватися до нових викликів та забезпечити потоки доходів в умовах воєнного стану, що вимагає гнучкості та оперативності в управлінні митними процесами.

Що стосується втрат державного бюджету від запроваджених митних пільг, то за 2022 рік та перший квартал 2023 року ці цифри коливаються, вказуючи на значну варіативність митної політики та прийняті заходи реагування. Починаючи з березня 2022 року, втрати стають помітними, починаючи з 1,2 мільярда і досягаючи піку у червні з 27,7 мільярдами, що вказує на активне впровадження митних пільг в цей період, що могло бути спрямовано на підтримку економіки та суспільства в умовах збройного конфлікту.

У 2022 році митними органами України було донараховано 75862,79 тис. грн до державного бюджету за результатами здійснення митних формальностей та процедур. Проте, з цієї суми фактично до бюджету було перераховано лише 8064 тис. грн, що становить близько 10,6% від донарахованих коштів. Така низька частка фактичних надходжень на фоні великої суми донарахувань вказує на проблеми з ефективністю митного контролю.

Серед можливих причин низької ефективності можна виокремити проблеми з корупцією в судовій системі, яка може затягувати або ускладнювати процес стягнення донарахованих сум. Також вплив на ситуацію може мати неякісне оформлення адміністративних матеріалів, що призводить до неможливості ефективного стягнення штрафів та інших платежів.

Невеликий відсоток перерахувань до державного бюджету відзеркалює критичну потребу у вдосконаленні механізмів митного контролю, підвищенні якості адміністрування митних платежів, а також у боротьбі з корупцією на всіх рівнях влади для забезпечення ефективної роботи митниць і надходження коштів до державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2022 рік.
URL : <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>.
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL : <https://www.treasury.gov.ua/ua>.

СЕКЦІЯ 2

СПЕЦИФІКА МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

*Ковальова Марія Леонідівна,
доцент кафедри міжнародного менеджменту
Державного торговельно-економічного університету,
кандидат економічних наук, доцент*

МИТНА ЛОГІСТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Митна логістика включає в себе планування, координацію і контроль всіх процесів, пов'язаних з переміщенням товарів від постачальника до отримувача. Це включає в себе вибір оптимальних маршрутів доставки, організацію транспорту, митне оформлення, зберігання товарів, страхування вантажів та багато іншого. Ефективне логістичне забезпечення допомагає зменшити витрати, покращити сервіс для клієнтів і зробити зовнішньоторговельні операції більш ефективними.

Логістичне забезпечення зовнішньоторговельних операцій включає в себе ряд ключових етапів:

1. Планування. Цей етап включає в себе аналіз ринку, прогнозування попиту на товари, визначення оптимальних маршрутів доставки та вибір постачальників і перевізників.

2. Заовнення. Після вирішення всіх деталей щодо постачання товарів, необхідно оформити замовлення і укласти контракти з постачальниками.

3. Транспортування. Цей етап включає в себе організацію транспорту для перевезення товарів з постачальника до отримувача. Це може бути автомобільний, залізничний, морський або повітряний транспорт.

4. Митне оформлення. Для здійснення зовнішньоторговельних операцій необхідно пройти митне оформлення, що включає в себе декларування товарів, сплату мит і податків, а також виконання всіх необхідних формальностей.

5. Зберігання. Після прибуття товарів до місця призначення їх потрібно зберегти на складах до подальшого розподілу або продажу.

6. Служба підтримки. Логістичне забезпечення також включає в себе надання підтримки клієнтам, вирішення можливих проблем з доставкою або якістю товарів.

Ефективне логістичне забезпечення допомагає компаніям зменшити витрати, покращити сервіс для клієнтів, збільшити швидкість поставок і стати більш конкурентоспроможними на ринку.

Логістика в зовнішньоторговельних операціях відіграє важливу роль у їх плануванні, оскільки саме за рахунок логістичних витрат можлива оптимізація загальних витрат. Безумовно, на логістику за останні три роки в Україні дуже суттєво вплинуло повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року, але в світі в світі зміни логістиці почалися відбуватися раніше через китайсько-американську економічну війну та пандемію Covid-19, наслідком чого стала стрімка локалізація

ринку, а ланцюги поставок почали максимально наблизитися до країн, де продукт виробляється або продається.

У глобальних логістичних мережах відбувається концентрація вантажопотоків за оптимальними напрямками. Всього в світі налічується близько 80 транспортно-логістичних коридорів (далі – МТК), за якими здійснюється основна частина міжнародних перевезень. Безсумнівно, ринок транспортно-логістичних послуг є важливою частиною української економіки, оскільки саме логістика є «кровоносною артерією» для доставки продукції від виробника до споживача. З початком повномасштабного російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року українські компанії та їх закордонні партнери стикнулися з необхідністю приймати рішення оперативно.

Закриття портів та імпорт, заборона повітряних перевезень суттєво вплинули на вибір транспорту при плануванні зовнішньоторговельних операцій. Нижче наведена діаграма (рис. 1) наочно демонструє зміни у транспортному забезпеченні експортно-імпортних операцій, передусім бачимо збільшення використання автотранспорту при плануванні зовнішньоторговельних операцій, адже автотранспорт тепер задіяний і в ланцюгу поставок товарів, які раніше доставлялись виключно морем.

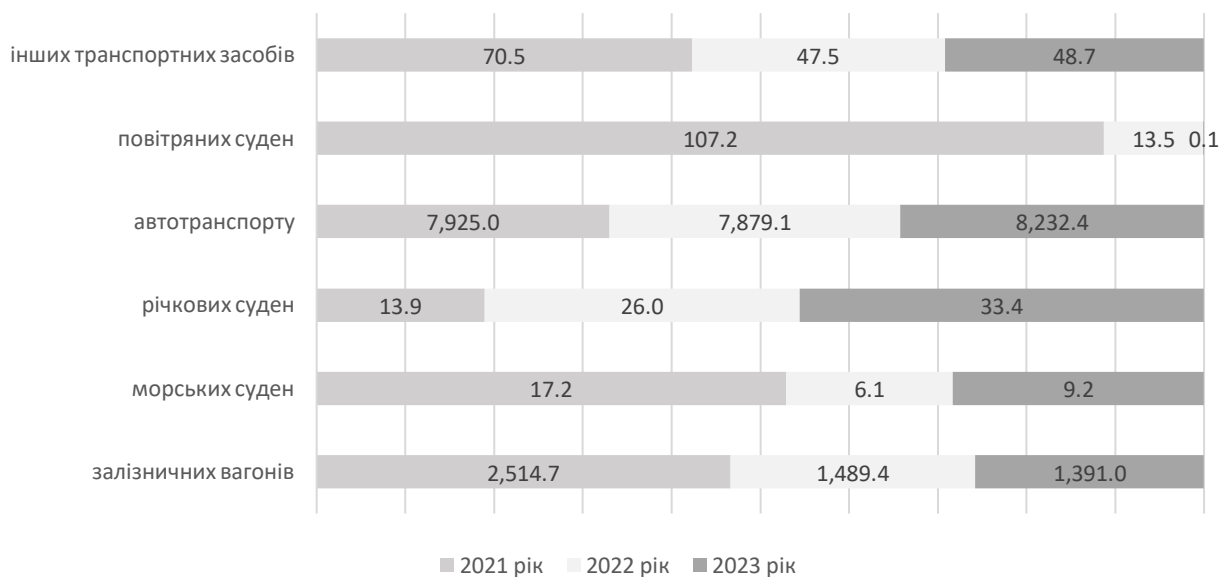

Рис. 1. Кількість транспортних засобів, пропущених через митний кордон України в 2021-2023 р.р., тис. од.

Примітка. Побудовано автором на основі даних Державної митної служби України [1]

Постійні ракетні обстріли та закриті порти є основними факторами, які значно ускладнили логістику, транспортні компанії вибудовують нові маршрути перевезень з врахуванням їх безпечності (хоча б відносної), що природньо вплинула й на вартість їх послуг. Українська логістика також змістила й змістила свій центр, якщо до 2022 року більшість логістичних центрів розташовувалися в Києві та Київській області, то зараз вони більше зосереджені на заході країни. Крім того, є і наступні тенденції:

1. Більшість підприємств відмовляються від довготривалого накопичення товарів, оскільки в будь-якій точці країни існує ймовірність ракетних обстрілів, а отже й втрати товарів, що знаходяться на складах.

2. Змінюються умови зберігання товарів, пов'язанні з переїздом компанії в інші міста.

3. Збільшення часу доставки товарів, що пов'язано з комендантською годиною, перевіркою на блокпостах, ситуацією на кордоні.

4. Збільшення ризиків доставки товарів в окремі регіони країни, які не є окупованими, але перебувають практично постійно під обстрілами.

Митна логістика в Україні є важливою галуззю, оскільки країна є транзитним коридором між Європою та Азією. Україна має розвинену транспортну інфраструктуру, яка включає в себе дороги, залізницю, морські порти та аеропорти. Крім того, Україна має потужний аграрний сектор, що вимагає ефективного логістичного забезпечення для експорту сільськогосподарської продукції. Проте, існують певні проблеми у логістиці в Україні, такі як нестабільність політичної ситуації, корупція, недоліки у законодавстві та бюрократичні перешкоди. Ці фактори можуть ускладнювати зовнішньоторговельні операції та знижувати конкурентоспроможність українських компаній на міжнародному ринку.

Список використаних джерел:

1. Державна митна служба України. Статистика та реєстри. 2024. URL : <https://customs.gov.ua> (дата звернення: 16.06.2024).

2. Васильців Н. Трансформація та адаптація логістики до викликів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-78>

3. Завербний А., Двудіт З., Вуєк Х. Особливості формування логістичних ланцюгів в умовах війни та у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-54>

Крушинська Алла Вікторівна,

*завідувачка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка економічних наук, доцентка*

МИТНІ ПІЛЬГИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ «ЗЕЛЕНИХ» ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Українська енергетична система переживає надзвичайно складний період у зв'язку з війною, проблеми відчутні у всіх сферах енергетики, починаючи від постачання палива до електростанцій і закінчуючи експортом електроенергії. Актуальність вирішення цієї проблеми переоцінити не можливо. Серед ключових проблем є зниження видобутку вугілля в окремих регіонах, що призводить до недостатньої подачі на теплоелектростанції, транспортування електроенергії через контрольовані і окуповані території, що ускладнює забезпечення надійності постачання енергетичних мереж, масовані ракетні атаки та обстріли націлені на

руйнування електростанцій, підстанцій, електромереж і трансформаторних підстанцій. Це призвело до значних втрат електроенергії та неможливості відновлення окремих пошкоджених об'єктів. Це породжує тотальну загрозу енергетичній системі країни і змушує шукати альтернативні джерела палива.

Проте вплив на енергетичну інфраструктуру України станом на 2024 рік є настільки масштабним, що виникає необхідність комплексного підходу до захисту і відновлення енергетичних ресурсів із забезпеченням їхньої стійкості та незалежності. Виклики перед енергетичною системою країни змушують шукати інноваційні рішення для забезпечення стабільності електросистеми, енергоефективності та ресурсозбереження. Одним із основних шляхів стабілізації енергосистеми є «зелені» інвестиції, які з одного боку, дозволять досягти зменшення залежності від імпорту енергоносіїв, а з іншого, сприятимуть розвитку відновлюваної енергетики (сонячна, вітрова, гідроенергетика), що дасть змогу забезпечити більшу енергетичну незалежність країни. Звісно, є й інші вигоди від такого виду інвестицій – це і зниження викидів парникових газів, адже Україна має зобов'язання зменшити викиди парникових газів в рамках міжнародних домовленостей, зокрема Паризької угоди, і енергоефективність через модернізацію енергетичної інфраструктури, що дозволить знижувати споживання енергії та витрати, забезпечуючи економічні вигоди та сприяючи сталому розвитку.

Зусилля держави мають сприяти розвитку та впровадженню новітніх технологій та інновацій, таких як сховища енергії, енергоефективні технології, смарт-системи управління енергією тощо, що стимулюватиме створення нових робочих місць у високотехнологічних секторах та формуватиме інноваційний потенціал країни.

Основними інструментами стимулювання розвитку відновлюваної енергетики в Україні є:

1. Встановлення «зеленого» тарифу на електричну енергію, вироблену з альтернативних джерел, що передбачено Законом України «Про альтернативні джерела енергії» [1] як спеціального тарифу, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, зокрема на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями). Розмір «зеленого» тарифу на електричну енергію визначається коефіцієнтом, який залежить від дати введення в експлуатацію черг/пускових комплексів об'єкту, відповідно до закону «Про альтернативні джерела енергії» [1]. Проте, на разі закон і надалі передбачає зменшення коефіцієнта, починаючи з 2013 року по 2029 рік, а в умовах ударів ворога по енергетичній системі виникає доцільність перегляду коефіцієнтів в сторону збільшення, адже ситуація в енергетиці України докорінно змінилася і роль альтернативної енергетики, безсумнівно, зростатиме та потребуватиме нових стимулів.

Підтримка виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії, які набули право на підтримку за результатами аукціону, здійснюється шляхом гарантування викупу всього обсягу електричної енергії, відпущеної такими виробниками, за аукціонною ціною з урахуванням надбавки за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва, на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який за результатами аукціону набув право на підтримку [2].

Але зупинимось більше детально, власне на пільгах, що істотно стимулюють «зелені» інвестиції, зокрема податкових та митних пільгах. Так, звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України (п. 197.16. ПКУ,

п. 16, ч. 1 ст. 282 МКУ) від оподаткування операції з імпорту товарів, якщо ці товари застосовуються платником податку для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні, а саме:

– устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії;

– матеріалів, устаткування, комплектуючих, що використовуються для виробництва устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії та енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України [3]. Механізм реалізації даної пільги визначений постановою КМУ від 30.03.2016 р. № 293 [4].

Також зауважимо, що при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі від оподаткування митом звільняються технічні та транспортні засоби, у тому числі самохідні сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі та класифікуються за кодами згідно з УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива» [1], якщо такі товари не виробляються в Україні.

Частка відновлюваних джерел енергії в Україні з 2011 по 2021 рік зростає з 4% до 14%» [5], але цей показник залишається ще достатньо низьким і процеси переформатування української енергетики в рамках Європейської зеленої угоди потрібно продовжувати, а перелік податкових та митних пільг збільшувати. В умовах енергетичної кризи усі операції із створення, обслуговування та експлуатації енергоефективних систем, а особливо відновлювальних джерел енергії мають бути звільнені від оподаткування. Аналіз звіту про прямі збитки інфраструктуривід руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на початок 2024 року [6] демонструє наявність збитків для енергетики у 9 млрд. дол (не враховуючи збитки від масштабних ракетних обстрілів впродовж березня-квітня 2024 р. по енергооб'єктах) та підкреслює важливість впровадження фінансових стимулів (митні, податкові пільги, «зелений тариф», пільгове кредитування) для відновлювальної енергетики. Таким чином, зелені інвестиції в енергетику стануть ключовим інструментом для України на шляху до сталого розвитку, забезпечуючи економічні, екологічні та соціальні вигоди для країни та її громадян в період війни та післявоєнної відбудови.

Список використаних джерел:

1. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20.02.2003 року № 555-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 24. ст.155.
2. «Зелена» енергетика. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/incentives/green-energy/>
3. Про Митний тариф України : Закон України від 4.06.2020 року № 674-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 30-45. ст.113.
4. Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектувальних виробів за проектами демонстрації японських технологій: постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 року № 293. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2016-%D0%BF#Text>

5. Післявоєнна відбудована Україна має стати взірцем енергоефективності.
URL: <https://mev.gov.ua/novyna/pislyavoyenna-vidbudovana-ukrayina-maye-staty-vzirtse-m-enerhoefektyvnosti-herman>.

6. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf

Ткаченко Аліна Сергіївна,
директор інституту денної освіти
Полтавського університету економіки і торгівлі,
кандидат технічних наук, доцент,
Остряніна Світлана Василівна,
доцент кафедри менеджменту
Полтавського університету економіки і торгівлі,
кандидат економічних наук,
Ткаченко В. С.,
здобувач вищої освітні освітньо-наукового рівня спеціальності
«Менеджмент» Полтавського університету економіки і торгівлі

ПИТАННЯ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

З початком повномасштабної війни через блокування морських портів вартість логістики для аграрних виробників зросла у 5-6 разів. Якщо до 24 лютого 2022 року логістичні витрати на тонну зерна з центрального регіону до портів Одеси становили близько 30 доларів, то зараз вартість логістики до портів сусідніх країн сягає 170-180 доларів. Витрати на доставку в зерно сягають близько 2/3 від його ціни. Це робить його виробництво в Україні збитковим. Зокрема, за два роки повномасштабної війни, збитки агросектору склали 10 млрд доларів. За умов відсутності повноцінного доступу до морських портів, виникають проблеми з логістичними перевезеннями зерна за межі країни, що також впливає на ведення міжнародного бізнесу. Зазначена проблема була озвучена серед інших у контексті світової продовольчої безпеки на першому Саміті миру у Швейцарії. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства прогноз на 2024 рік по збору пшениці складає від 21 до 22,5 млн тонн. Для внутрішнього споживання українцям необхідно 6 млн тонн, решта врожаю планується експортувати. Загальний експорт агропродукції очікується на рівні 60 млн тонн. Проте виникають серйозні труднощі з логістикою.

Автомобільним транспортом через значні черги на пунктах пропуску на кордонах, складну політичну ситуацію з польськими та словацькими агротрейдерами перевезення є неможливим.

Єдиним безпечним видом транспорту залишається залізничний транспорт. Хоча, станом на кінець жовтня 2022 року збитки залізничної інфраструктури країни

внаслідок воєнної агресії росії оцінювались у 4,3 млрд доларів. Крім того, станом на вересень було пошкоджено, зруйновано або захоплено росіянами щонайменше 110 залізничних вокзалів і станцій.

Вартість залізничних перевезень в Україні формується з:

- користування вагонами, які можуть бути надані як Укрзалізницею (вартість встановлюється через аукціони Prozorro), так і придбані перевізниками;
- послуг перевезення (ставки на послуги перевезення Укрзалізниці є фіксованими – процес коригування вартості послуг відбувається через внесення змін з боку Міністерства інфраструктури України до коефіцієнтів за видом тарифного класу вантажу);
- інших елементів витрат (збір за подачу й забирання вагонів локомотивом, вантажно-розвантажувальні роботи, охорона вагонів, плата за експедиторські послуги, страхування тощо).

Тож, важливими напрямками експортної митної політики стосовно продовольства повинні стати:

- підтримка аграрних підприємства на місцевому та державному рівні шляхом надання безвідсоткових кредитів та субвенцій;
- спрощення митних процедур для аграрних підприємства, що перетинають кордон наземними видами транспорту;
- збільшення спроможності пропуску продовольчих товарів через річкові порти;
- відкриття митних терміналів у містах, де здійснюється значний потік розмитнення сільськогосподарської продукції.

Ткачук Наталя Миколаївна,

доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, кандидат економічних наук, доцент,

Прус Л. Р.,

фахівець публічних закупівель Департаменту освіти та науки Хмельницької міської ради, кандидат економічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія з боку російської федерації у 2014-2024 роках значно трансформувала митну систему України та негативно вплинула на рівень митної безпеки зокрема. Так, з початком війни росії проти України у 2014 році було тимчасово закрито 27 морських, повітряних та поромних пунктів пропуску у Севастополі, Чорноморську, Євпаторії, Ялті, Феодосії, Приморську, Керчі, Джанкої та Сімферополі, було перекрито пункти пропусків «Новошахтинск», «Гуково» і «Куйбишево». Після нелегітимного референдуму у Криму залишилися лише 3 діючі контрольні-пропускні пункти в'їзду-виїзду на межі між Херсонською областю та анексованим росією Кримом.

Зокрема й початок російської агресії 24 лютого 2022 року викликав значне навантаження на роботу посадових осіб митниць, при цьому багато осіб пішли захищати добровільно у перші дні війни, були мобілізовані до лав ЗСУ. Для нормалізації пропуску митницями було запроваджено пропуск громадян у пішому порядку (у місцях, де він був відсутній), активізовано комунікації із польською, румунською, угорською сторонами, задіяно більше смуг руху для пропуску автомобілів, організовано пропуск евакуаційних потягів, створено гуманітарні хаби, сформовано зелені коридори для зерновозів, бензовозів, відкрито кордони для гуманітарних вантажів, надавалася різноманітна допомога, зокрема інформаційна, тощо. Послаблення контролю за переміщенням валютних цінностей через митний кордон України призвело до неконтрольованого відтоку капіталу.

Через руйнацію морської логістики та блокування українських портів в серпні 2023 року Україна відкрила новий морський маршрут з Одеси для експорту агропродукції на заміну зернової угоди після виходу з неї РФ. Також країни ЄС зняли обмеження на торгівлю з Україною в рамках «торговельного безвізу» та запровадили «коридори солідарності». Однак така підтримка експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції зустріла супротив європейських фермерів у формі блокування пунктів пропуску, зокрема йдеться про Польщу, Угорщину, Словаччину, Болгарію та Румунію. Це значно ускладнило функціонування митниць та здійснення митного оформлення та контролю, що негативно вплинуло на фінансову складову національної безпеки держави. Така ситуація, хоча й є вкрай негативною, проте висуває нові вимоги до митної логістики, зокрема створення «сухих» портів. У серпні 2022 року було деблоковано деякі українські чорноморські порти, що спростило з одного боку експорт сільськогосподарської продукції, проте не зняло питань безпеки як для вантажів, так й для роботи посадових осіб у морських пунктах пропуску.

Державній митній службі України як одному з найважливіших інститутів економіки відводиться і найважливіша роль у забезпеченні економічної безпеки країни. Через війну довелося переглянути й способи забезпечення економічної безпеки такі як митні інструменти.

Митне регулювання національної економіки застосовується з метою захисту внутрішньої економіки від зовнішніх загроз, що її руйнують. Регулювання включає цілий комплекс заходів щодо забезпечення економічної безпеки: це адміністративні, організаційні, правові заходи, тарифне та нетарифне регулювання, оптимізація процесів розвитку національної економіки, стимулювання розвитку вітчизняного виробництва та ін. Правовий режим воєнного стану встановлює й нові виклики митній системі. Так, значне зниження митних платежів пов'язано також із значною руйнацією економіки й логістичних зв'язків, що були сформовані до війни.

Відбувалося значне скорочення товарообігу між Україною та Росією, проте заборона торгівлі була запроваджена лише у лютому 2022 року. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році призвело до закриття усіх пунктів пропуску на кордоні з Росією та Білоруссю під час повномасштабної війни. Однак, заборони на торгівлю з Білоруссю немає, є значні обмеження щодо участі у публічних закупівлях й ініціювання розірвання угоди про ЗВТ із нею.

Таке переорієнтування прискорює євроінтеграцію нашої держави, адже Україна навіть й у воєнний час продовжує виконувати зобов'язання за Угодою про Асоціацію з ЄС. Зокрема Україна успішно імплементувала європейські норми щодо спільного транзиту (Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS)) своєчасно оновивши у 2024 році версію ІТ-системи, покладеної в основі Конвенції про процедуру спільного транзиту, авторизованих економічних операторів, захисту прав інтелектуальної

власності, митної оцінки, країни походження та інших та розпочала у 2024 році вести переговори щодо Глави 29: Митний союз.

Національною стратегією доходів до 2030 року, що схвалена розпорядженням КМУ від 27 грудня 2023 р. № 1218-р, передбачено розробку нового Митного кодексу України на виконання Україною критеріїв для країни-кандидата на вступ до ЄС у митній сфері. А у лютому 2024 було затверджено Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби для розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх інтеграція до відповідних систем ЄС.

Російська агресія змінила структуру товарообігу, зокрема значно збільшилась кількість гуманітарних вантажів та товарів гуманітарної допомоги, які належать до товарів військового призначення та подвійного використання. Що стосується останніх, то уніфіковано процедуру декларування військової техніки та інших товарів зі стандартами ЄС і НАТО. У митному оформленні гуманітарної допомоги відбулося спрощення процедури та прискорення її здійснення, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 року № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» (зі змінами); від 27 березня 2022 року № 379 «Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану» [2]. Наразі з 2023 року митне оформлення гуманітарної допомоги змінено й здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом подання декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою у спосіб, визначений Порядком пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 № 953.

З метою відновлення рівня економічної безпеки нашої країни було прийнято Закон України від 24 березня 2022 року № 2142-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану», Закон України від 01.04.2022 р. № 2137-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану» згідно з якими встановлено нові тимчасові підстави звільнення від сплати митних платежів (ПДВ, акцизним податком, ввізним митом) при розміщенні товарів у митний режим імпорту і спрощено митне оформлення. У березні 2022 року з метою забезпечення держави паливно-мастильними матеріалами було встановлено нульовий акциз і ПДВ у 7% замість 20% згідно з Законом України від 15.03.2022 № 2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», які діяли до 1 липня 2023 року.

Законом України від 21.06.2022 № 2325-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» було уточнено перелік предметів першої необхідності та таких, що забезпечують безперебійну роботу економіки та відновлення оподаткування бюджетотворюючих товарів.

Також для відновлення діяльності суб'єктів господарювання було запроваджено:

- зупинку перебігу строків, визначених Податковим кодексом України, іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;
- мораторій на документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи;

– зупинку перебігу строків, визначених статтею 334 Митним кодексом України [4];

– скасування вимоги перебування на обліку в митних органах осіб-нерезидентів [3].

Відповідно до Закону України від 20.03.2024 № 3613-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо особливостей здійснення митного контролю та митного оформлення окремих категорій товарів» з травня 2024 року відновлюються документальні перевірки з питань митної справи митних органів за наявності безпечних умов для їх проведення. Також встановлено тимчасовий, з 1 травня 2024 року, мораторій на проведення документальних перевірок з питань митної справи щодо певних категорій платників податків.

Митниці виконують вимоги Закону України від 17.05.2012 № 4765-VI «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» й формалізують майно, що належить росії чи білорусі, вилучають та передають на потреби військовослужбовців ЗСУ. Іншим напрямом матеріальної підтримки сил оборони від митниць є передача майна, що належить державі згідно з розпорядженням Кабінету міністрів України від 26 лютого 2022 року №186-р «Про передачу майна для потреб Збройних Сил України».

З метою запобігання використанню схем незаконного переміщення товарів, поповнення Державного бюджету України, було прийнято Закон України від 09.12.2023 №3513-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів». Ним встановлюється притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів.

Отже, митні органи під час війни продовжують виконувати свою основну функцію – захист митних інтересів держави та запобігання порушення митного законодавства, сприяння міжнародній торгівлі тощо. Працюючи у надважких умовах повномасштабної війни, митна система забезпечує дієвий контроль за переміщенням товарів через державний кордон України та розвивається задля євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Дзюбинський А.В., Дзюбинська О.В., Шегинський О.В. Митна політика в умовах воєнного стану. Товарознавчий вісник. 2023. Вип. 16. С. 98–104.
2. Офіційний сайт державної митної служби України. Митне оформлення в умовах воєнного стану. 2024. URL: <https://customs.gov.ua/mitne-oformlennia-gumanitarnoyi-dopomogi-v-umovakh-voennogo-stanu>
3. Мережко Н., Караваєв Т., Калуга Н. Митна політика України під час збройної агресії рф. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2022. № 6. С. 4–16.
4. Митний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

*Ярмоленко Юрій Юрійович,
кандидат економічних наук*

НУЛЬОВА СТАВКА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ВІД ІМПОРТНИХ ТА ВНУТРІШНІХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

Загальновідомо, що нульова ставка з податку на додану вартість застосовується в основному для зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання у разі вивезення товарів за межі країни, надання окремих послуг з експорту (міжнародні перевезення вантажів або пасажирів, зокрема й внутрішні перевезення як складові зовнішніх операцій) та окремі постачання товарів на митній території України (заправка чи дозаправка військового транспорту, морських, повітряних суден, постачання товарів магазинами безмитної торгівлі тощо). З цією метою відповідні опції регламентовано у Податковому кодексі України (далі – Кодекс), зокрема у статті 195 законодавчого акту, яка відповідно й має назву «Операції, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою» [1].

Окремі питання застосування нульової ставки від внутрішніх господарських операцій платників ПДВ регламентовано у перехідних положеннях Кодексу, зокрема що стосується постачання власної продукції підприємствами та організаціями громадських об'єднань осіб з інвалідністю (пункт 8 підрозділу 2 розділу XX) або спеціальними постановами Кабінету Міністрів по господарських «внутрішніх» операціях з метою зміцнення обороноздатності країни, захисту інтересів держави або безпеки населення, оскільки це право надано уряду відповідним законодавчим актом з оподаткування [2].

Хоча відповідна преференція з оподаткування податком діяльності підприємств, які мають у складі працівників з різними групами інвалідності (I, II, III групи) на погляд деяких науковців суперечить Директиві Ради 2006/112/ЄС від 28.11.2006 про Спільну систему податку на додану вартість (далі – Директива 112) та має бути скасована [3, с. 28]. Однак, вважаючи цю пропозицію відомого науковця – фінансиста, професора А. Соколовської як дискусійну, зазначимо, що використання нульової ставки з ПДВ суб'єктами господарювання, в тому числі й за господарськими операціями на митній території України, не дає право платнику здійснювати на вибір застосування чи незастосування нульової ставки, оскільки це є обов'язком, а не правом платника податку. Крім цього, потрібно враховувати і те, що навіть в умовах розпочатого процесу гармонізації вітчизняних податкових норм зі стандартами Європейської спільноти Директива 112 надає можливість учасникам ринку застосовувати нульову ставку по окремих внутрішніх операціях, які існували на момент вступу кожної країни, якщо держава – член спільноти доведе їх необхідність для чітко визначених цілей соціального значення та на користь кінцевого споживача [3, с. 29].

Однак, серед пільгових операцій з ПДВ (звільнених та неоподатковуваних згідно діючих правил), повної (основної) ставки 20 % диференційованих (знижених) ставок (7,14 %) та ставки податку у 0 % нормами Кодексу передбачено звільнення окремих операцій постачання товарів (власно виготовленої продукції) від оподаткування податком за основною ставкою 20 %, при цьому податковий кредит за операціями з придбання товарів, що використовуються для виготовлення звільненої продукції зберігається та не підлягає розподілу чи коригуванню. А це означає, що за умов оплаченого податкового кредиту постачальникам, відсутності боргових зобов'язань та в межах наявної суми реєстраційного ліміту суб'єкт господарювання матиме право на

бюджетне відшкодування. По суті і змісту можна зазначити про наявність в Кодексі «прихованої» нульової ставки з ПДВ по окремих господарських операціях. Йдеться про постачання товарів, перелік яких визначено у пунктах 26, 32 (підпункти 4 та 5) та 71 підрозділу 2 Перехідних Положень Кодексу (табл. 1).

Таблиця 1

Звільнення від оподаткування ПДВ деяких операцій суб'єктів господарювання згідно Перехідних Положень Кодексу

№	Норма згідно Кодексу	Короткий зміст	Нормативний акт
1	Пункт 26 підрозділу 2 розділу XX	Звільняються операції з імпорту товарів та постачання на митній території України товарів (продукції), надання послуг для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні	Постанова Кабміну від 17.04.2013 № 284 (із змінами та доповненнями)
1	Підпункти 4 та 5 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX	На період запровадження воєнного стану звільняються від оподаткування операції з ввезення та постачання на території України товарів оборонного призначення згідно Закону України «Про оборонні закупівлі» та товарів, кінцевим отримувачем яких визначено правоохоронні органи, Міністерство оборони України, Збройні Сили України та інші військові формування	Перелік товарів згідно УКТЗЕД зазначено у пп.4 та 5 п. 32 підрозділу 2 розділу XX Кодексу
1	Пункт 71 підрозділу 2 розділу XX	Тимчасово, на період, дія карантину з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), звільняються від оподаткування операції з ввезення та/або операції з постачання на митній території України товарів, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України.	Постанова Кабміну від 20.03.2020 № 284 (в т.ч. із змінами від 09.11.2022 № 1260 в редакції від 16.11.2022 № 1288)

Примітка. Складено автором на основі джерела [1]

На третій преференції щодо звільнення від ПДВ операцій імпорту та внутрішнього постачання товарів (продукції) в умовах карантину зупинимося окремо. Оскільки останній тривав з 1 березня 2020 по 30 червня 2023 року (1193 дні), то відповідні суб'єкти господарювання-виробники або імпортери, які займалися відповідними операціями постачання, зокрема лікарських засобів, медичних виробів

та/або медичного обладнання за відсутності податкових зобов'язань з ПДВ зберігали і не коригували податковий кредит та відповідно (за певних умов) мали право заявити податок до відшкодування з бюджету.

Однак, у листопаді 2022 загострилась ситуація із енергетичним забезпеченням споживачів, пов'язаних з ударами агресора по об'єктах енергетичної інфраструктурі, внаслідок чого поновилися екстрені відключення електроенергії та почастишали випадки часткового відімкнення електроенергії у споживачів. Відтак гострою проблемою стало насичення внутрішнього ринку електрогенераторними установками та трансформаторами як імпортного, так і вітчизняного виробництва. З цією метою Уряд прийняв у листопаді Постанови [4], яким додав у перелік товарів (обладнання), постачання яких звільняються від оподаткування в умовах карантину товари та продукцію для відновлення енергетичної інфраструктури, зокрема електрогенератори, трансформатори та електричні акумулятори.

Безумовно, що хоча енергетичне обладнання опосередковано стосується заходів, спрямованих на боротьби з інфекційними хворобами, дії виконавчої влади щодо сприяння по відновленню енергетичної інфраструктури в частині звільнення від ПДВ з правом у суб'єктів господарювання на податковий кредит слід вважати виправданими. Уряд виграв час, не чекаючи прийняття законодавчого акту, враховуючи бюрократичну тяганину по запровадженню останнього. Так, відповідний закон набув чинності лише на початку січня 2023 року [5], а преференції щодо звільнення від мита та ПДВ залишились у нормативних актах уряду.

Оскільки з 1 липня 2023 року карантин в країні скасували, то відповідно втратила чинність правова норма щодо звільнення від ПДВ, ввізного мита по поставках з імпорту та внутрішніх операцій постачання енергетичного обладнання. Крім цього, у продовженні зазначеної преференції не були зацікавлені також суб'єкти постачання для енергетичного ринку, так звані «посередники», оскільки отримавши товар від виробника або імпортера без ПДВ, останні не мали права на податковий кредит та відповідно були позбавлені можливості заявити податок до відшкодування із бюджету.

Завершуючи зазначимо, що наведені обставини наочно демонструють одну із головних функцій податків, зокрема ПДВ, – регулюючу з метою стимулювання та регулювання економічних процесів в економіці, зокрема в енергетичному секторі держави.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 №2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Деякі питання обкладення податком на додану вартість за нульовою ставкою у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 №178. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/178-2022-%D0%BF#Text>
3. Соколовська А. М. Напрями системи перегляду пільг з ПДВ в Україні. *Фінанси України*. 2021, № 9. С. 7–35.
4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2022 № 1288. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1288-2022-%D0%BF#Text>
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України : Закон України від 13.12.2022 № 2836 – IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2836-20#Text>
6. Куртенко С. Електричне звільнення від ПДВ: кого стосується, як та відколи застосовується? URL : <https://ibuhgalter.net/ru/articles/1156>

СЕКЦІЯ 3

КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПРЕВЕНЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Борса Вадим Вікторович,

*старший викладач кафедри митної справи та товарознавства,
навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи,
Державного податкового університету Міністерства фінансів України,
доктор філософії (PhD) з економіки*

МИТНИЙ РЕЄСТР, ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРЕВЕНЦІЇ КОНТРАФАКТНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Відповідно до положень пункту 9 частини другої статті 544 «Призначення та основні завдання митних органів» діючого Митного кодексу України (далі – МКУ), здійснюючи митну справу, митні органи, в тому числі, виконують такі основні завдання, як сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів [2, п. 9, ч. 2, ст. 544].

З цією метою діє митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників (далі – митний реєстр).

Так, відповідно до пункту 46 частини першої статті 4 «Визначення основних термінів і понять» МКУ до об'єктів права інтелектуальної власності, сприяння захисту яких здійснюється митними органами під час переміщення через митний кордон України (далі – ОПІВ), належать 8 об'єктів, це об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, сорти рослин, компонування напівпровідникових виробів [2, п.46, ч.1, ст.4]. Законом України від 17.10.2019р. №202-ІХ «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» (далі – ЗУ №202) із переліку ОПІВ вилучені корисні моделі та добавлено компонування напівпровідникових виробів [6]. Також даним Законом було запроваджено нову редакцію визначення «Контрафактні товари» [2, п.17, ч.1, ст.4], ведені нові визначення «Піратські товари» [2, п. 38-1, ч.1, ст.4], «Товари, що підозрюються у порушенні права інтелектуальної власності» [2, п. 57-1, ч.1, ст. 4].

Перш ніж зареєструвати ОПІВ в митному реєстрі потрібно, щоб даний ОПІВ був уже зареєстрованим в установленому законом порядку, як об'єкт інтелектуального права і було отримано охоронний документ. Наразі процедура реєстрації ОПІВ в митному реєстрі безкоштовна (з 2015 року), а також не потрібно надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності та розміру гарантійної суми.

Основні положення, щодо процедури реєстрації ОПІВ в митному реєстрі здійснюється відповідно до статті 398 «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності» МКУ [2, ст. 388].

Міністерство фінансів України (далі – Мінфін), як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, визначає порядок реєстрації у митному реєстрі ОПВ, форму заяви про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі, перелік інформації та документів, які додаються до заяви про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі, порядок подання і розгляду заяви про реєстрацію ОПВ у митному реєстрі; внесення інформації до митного реєстру, ведення митного реєстру.

Державна митна служба України (далі – Держмитслужба), як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику: веде митний реєстр, на підставі заяв правовласників, забезпечує оприлюднення інформації щодо ОПВ, зареєстрованих у митному реєстрі, на своєму офіційному сайті, доводить інформацію до митних органів (митниці, митні пости) про ОПВ, зареєстровані в митному реєстрі, через єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів.

Митні органи (митниці, митні пости) для забезпечення ідентифікації товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, можуть використовувати додаткові інформаційні ресурси в межах, що не суперечать законодавству, після реєстрації ОПВ в митному реєстрі, застосовують заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності на підставі даних такого реєстру.

Правовласник, як особа, якій відповідно до закону належать майнові права на ОПВ, або особа, яка діє від її імені в межах наданих повноважень має право безоплатно подати до Держмитслужби заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на ОПВ з метою реєстрації такого об'єкта у митному реєстрі. А також, зобов'язаний повідомити Держмитслужбу про припинення чинності чи визнання недійсним ПВ, зобов'язаний повідомити Держмитслужбу про часткову або повну передачу прав на ОПВ, відомості щодо якого внесені до митного реєстру.

Перший Порядок реєстрації в митному реєстрі було створено відповідно до Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2001 р. № 412.

В подальшому, це питання регулювалося постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 р. № 622 та в подальшому наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 648.

Наразі, Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, діє у новій редакції наказу Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 648, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 09.06.2020р. №282 (далі - Порядок № 282) [5]. Даний Порядок №282 зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 червня 2020 р. за №548/34831 та набрав чинності з 30.06.2020 р.

Для реалізації функції сприяння захисту ПВ, в жовтні 2022 року фахівцями Держмитслужби створено програмно-інформаційний комплекс «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону» (далі – ПК «МРОПВ»), який містить всю необхідну інформацію, як про оригінальні товари, так і про товари, що підозрюються у порушенні ПВ, і дозволяє ідентифікувати наявність у пред'явлених до митного оформлення товарах зареєстрованих у митному реєстрі (об'єкт авторського права, торговельну марку, промисловий зразок тощо). Така ідентифікація здійснюється шляхом перевірки даних митної декларації, доданих до неї товаросупровідних документів та під час проведення митного огляду товарів. Використання інформації митного реєстру дає можливість митникам відрізнити оригінальний товар від контрафактного.

На даний час, митний реєстр являє собою базу даних, яка розміщена на офіційному сайті Держмитслужби [4] у вільному доступі та містить відомості, щодо наступних інформаційних даних: Номер у митному реєстрі; Дата реєстрації; Кінцева дата реєстрації; Назва об'єкту права інтелектуальної власності; Охоронний документ; Назва суб'єкта прав інтелектуальної власності; Відомості про суб'єкта прав інтелектуальної власності.

Із проведеного аналізу даних митного реєстру, станом на 06.06.2024р. у митному реєстрі за заявами правовласників з початку дії митного реєстру (19.11.2020) зареєстровано 1 025 ОПІВ [3]. Із них, домінуючими ОПІВ становлять торговельні марки (знаки для товарів і послуг, комбіновані та зображувальні знаки та інші), як найбільш «комерційно привабливі».

Упродовж 2023 року Держмитслужбою опрацьовано 982 заяви з питань ведення митного реєстру, за якими прийнято рішення: включено до митного реєстру 150 ОПІВ; надіслано запит за заявою по 32 ОПІВ; відмовлено у реєстрації по 11 ОПІВ. внесені зміни до реєстрації 389 ОПІВ; продовжено реєстрацію 377 ОПІВ; виключено з митного реєстру 23 ОПІВ.

Зареєстровано: 144 торговельні марки (96,0%), з яких: 90 мають правову охорону за національним законодавством (62,5%); 54 мають правову охорону за міжнародним законодавством (37,5%); 1 об'єкт авторського права; 5 промислових зразків (всі мають правову охорону за національним законодавством) [1].

Враховуючи вищезазначене, митний реєстр, це – інформаційний ресурс, який є складовою частиною єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби України (далі – ЄАІС Держмитслужби), що містить перелік об'єктів прав інтелектуальної власності, який складається безкоштовно Держмитслужбою для сприяння захисту прав власників на ці об'єкти права інтелектуальної власності під час митного контролю та митного оформлення товарів, що містять такі об'єкти, на підставі заяв правовласників або їх представників, і містить інформацію, яка дає можливість запобігати переміщенню через митний кордон України товарів з порушенням прав інтелектуальної власності.

Постановка товарів, що містять об'єкти ПІВ в митний реєстр, відкриває широкий спектр гарантій для правовласника, дає йому можливість контролювати процес переміщення своїх товарів інтелектуального характеру через митний кордон України.

Держава має бути зацікавлена в охороні та захисту прав правовласників і сприяти цьому шляхом зменшення витрат, пов'язаних з постачанням ОПІВ до митного реєстру. Подібне забезпечить інтереси, як правовласника, суспільства, так і держави і призведе до збільшення дохідної частини економіки.

Потрібно популяризувати знання про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності у широких колах громадськості (зокрема, серед молодих та амбітних управлінців, які вже найближчим часом почнуть керувати державними інституціями). На жаль, рівень правової культури у цій царині бажає кращого.

Можливо вдосконалення взаємодії між митними органами та Національним органом інтелектуальної власності України (далі – НОІВ) при обміні інформації, щодо правовласників та безпосередньо самих об'єктів, які тримали охороні документи та автоматично ці дані «підтягувалися» до митного реєстру.

Таким чином, митний реєстр, являється інструментом превенції недобросовісної конкуренції на митному кордоні, та безумовно є, враховуючи міжнародні зобов'язання нашої держави, єдиним механізмом для виявлення та боротьби з контрафактною та піратською продукцією, оскільки дозволяє запобіганням та попередженням, а також

зупинити і заборонити переміщення через митний кордон України товарів, імпорт та експорт яких здійснюється з порушенням ПІВ.

Список використаних джерел:

1. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2023 рік. URL: <https://bit.ly/3Ho2GDf> (дата звернення: 18.06.2024).
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012р. №4495-VI. URL: <https://bit.ly/3FiUDGN> (дата звернення: 17.06.2024).
3. Новий митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону (ведеться з 19.11.2020) в розділі «Реєстри та публічна інформація» Єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». URL: <https://bit.ly/3n9CkOg> (дата звернення: 18.06.2024).
4. Офіційний сайт Держмитслужби. URL: <https://customs.gov.ua> (дата звернення: 17.06.2024).
5. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону: затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012р. №648 (У редакції наказу Міністерства фінансів України від 09.06.2020р. №282 «Про внесення змін до Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону»). URL: <https://bit.ly/3V1e9yd> (дата звернення: 17.06.2024).
6. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України: Закон України від 14.11.2019р. №202-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-IX#Text> (дата звернення: 17.06.2024).

Карчевський Євген Борисович,

заступник начальника відділу проведення митного аудиту Запорізької митниці,

Любавін Борис Вільович,

головний державний інспектор відділу проведення митного аудиту

Запорізької митниці,

Любавіна Дарія Борисівна,

головний державний інспектор відділу організації митного контролю та роботи з митними посередниками управління забезпечення митного контролю та оформлення

Запорізької митниці

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПРЕВЕНЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

У сучасному світі митна політика має величезне значення для економічного розвитку країни. Вона не лише забезпечує збирання митних платежів, але й регулює потік товарів та послуг через кордон. Активізація глобалізаційних процесів зумовила різке зростання зовнішньоекономічної активності як у світі в цілому, так і в Україні. Україна, як і багато інших країн, стикається з рядом викликів у сфері митного контролю, наприклад, зловживання в галузі зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД), ухилення від сплати податків, заниження митної вартості товарів тощо.

Недоліки у митній системі, відсутність ефективного контролю та недостатня прозорість можуть призвести до значних втрат для економіки країни, поява нових загроз для національної економіки вимагає від держави створення ефективних механізмів їх протидії та усунення. Одним із ключових інструментів забезпечення ефективної митної політики стало запровадження нової форми митного контролю – митного аудиту.

В останні роки приділяється значна увага реформуванню митної системи та підвищенню ефективності митного контролю. Приклади успішних застосувань митного аудиту вказують на те, що цей інструмент вже приніс позитивні результати, сприяючи зменшенню митних порушень та збільшенню обсягів збирання митних платежів

Митний аудит виступає важливим інструментом у превенції митних порушень. Шляхом систематичного аналізу митних процесів та процедур аудитори можуть виявляти слабкі місця та ризикові зони, що дозволяє ухилення від сплати мита або інших порушень митних правил. Завдяки митному аудиту можна вчасно виявляти та усувати ці порушення, що сприяє підвищенню ефективності митного контролю.

Приклад напрямів аудиту:

1. «Планові аудити»: проводяться за попереднім планом на основі аналізу ризиків та потреб митного контролю. Планові аудити допомагають забезпечити регулярний та систематичний моніторинг митних процесів.

2. «Цільові аудити»: спрямовані на вирішення конкретних завдань або проблем у митній системі. Вони можуть бути призначені для виявлення певних видів митних порушень або для оцінки ефективності певних митних процедур.

3. «Тематичні аудити»: фокусуються на певних аспектах митного контролю або на конкретних секторах економіки. Наприклад, вони можуть вивчати митні процедури, пов'язані з імпортом певних товарів або з міжнародною торгівлею в певному регіоні.

Ось деякі ключові аспекти аналізу ризиків у митному аудиту:

1. «Ідентифікація потенційних загроз»: аналіз ризиків допомагає виявити можливі загрози та вразливі місця у митному процесі, такі як неправильне визначення кодів УКТЗЕД товарів, недекларування чи неправильне оцінювання товарів, порушення митних обмежень тощо.

2. «Оцінка імовірності виникнення ризику»: після ідентифікації потенційних загроз проводиться оцінка імовірності їх виникнення. Це включає в себе аналіз історичних даних, оцінку ринкових тенденцій, оцінку рівня дотримання митних правил тощо.

3. «Оцінка впливу ризику»: для кожної ідентифікованої загрози проводиться оцінка можливого впливу на митний процес та ефективність митного контролю. Це допомагає визначити, які загрози потребують найбільшої уваги та ресурсів.

4. «Розробка стратегій управління ризиками»: на основі аналізу ризиків розробляються стратегії управління ризиками, які включають в себе заходи з попередження, виявлення та вирішення ризиків. Це може включати покращення митного контролю, впровадження ризик-орієнтованих стратегій митного аудиту та розвиток ефективних митних процедур.

5. «Моніторинг і перегляд»: аналіз ризиків є процесом, який потребує постійного моніторингу та перегляду. Зміни у митному середовищі, нові законодавчі та регуляторні вимоги можуть впливати на рівень ризику, тому важливо постійно оновлювати та адаптувати стратегії управління ризиками.

Аналіз ризиків у митниці аудиті є ключовим етапом для забезпечення ефективного митного контролю та аудиту, а також для попередження митних порушень та забезпечення дотримання митних правил.

Митний аудит є невід'ємною складовою ефективною митної політики. Його важливість полягає в забезпеченні прозорості, ефективності та надійності митного контролю. Для досягнення успіху в цій сфері важливо продовжувати реформування митної системи та підвищення кваліфікації митних аудиторів.

*Кривова Катерина Вікторівна,
доцент кафедри фінансів імені С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету,
кандидат економічних наук*

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ЕКСПЕРТИЗ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку міжнародних економічних відносин та активізації європейського митного співробітництва забезпечення сприятливих умов для вільного переміщення товарів через кордон країни є запорукою її інтеграції до глобальних та європейських економічних процесів. У цьому сенсі важливого значення набуває питання побудови дієвої системи митного контролю з метою запобігання порушень національного законодавства та підвищення рівня фінансової стійкості бюджету країни. З огляду на це, проведення митних експертиз товарів, що переміщуються через митний кордон України, першочергово націлене на забезпечення національної, фінансової та митної безпеки держави, недопущення потрапляння на внутрішній ринок України неякісних товарів, що доволі актуально в умовах протидії ризикам воєнного стану.

Відзначимо, що митна експертиза може призначатися під час митного оформлення й контролю, у досудовому розгляді, у процесі виробництва й розгляду справ про адміністративні правопорушення, кримінальних справ про контрабанду, у судовому й арбітражному процесі, а також у позасудовому розгляді. Експертиза здійснюється експертами митних лабораторій та інших профільних установ, а також окремими дипломованими (сертифікованими) фахівцями, що призначаються посадовою особою митного органу, яка відповідає за проведення митного контролю або займається конкретною справою щодо порушення митного законодавства [1, с. 57].

Метою митної експертизи є ідентифікація істинного, прихованого, фальсифікованого в об'єктах експертного дослідження. Предметом експертизи є властивості, зв'язки й відносини, які характеризують товари з погляду митного законодавства.

В цілому, експертизи дозволяють вирішити певні завдання митного контролю, а саме виявлення фактів недостовірного декларування товарів; забезпечення законності, правильності нарахування й адміністрування митних платежів; визначення належності до товарів, до яких застосовуються заборони й обмеження, установлені відповідно до чинного законодавства держави про державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності тощо [2].

Усі митні лабораторії в Європейському Союзі надають наукову експертизу для підтримки роботи своїх місцевих митних органів та обміну інформацією та досвідом зі своїми європейськими колегами для полегшення та координації дій як на національних, так і на спільних Європейських кордонах. Хоча в цілому в кожній країні-члені Європейського Союзу митні лабораторії виконують однакові види експертних досліджень, однак правила провадження та призначення митних експертиз не є завжди ідентичними. Через різницю між місцевими законами та митно-податковою політикою, а також значними відмінностями в кількості та типах товарів, що надходять або залишають окремі держави-члени, у Європейському Союзі існує необхідність диференціювати як кількість персоналу, в тому числі самих експертів, асортимент обладнання, яке вони використовують, і аналітичні методи, для яких вони спеціалізуються, та акредитовані [3, с. 109].

Експертизи в митних цілях проводяться за запитами територіальних митних органів у спеціалізованих експертних установах – Спеціалізованій лабораторії з питань експертизи та досліджень (далі – СЛЕД) і територіальних підрозділах експертного забезпечення органів доходів і зборів.

Щороку в Спеціалізованій лабораторії проводиться майже 45 тисяч експертиз та досліджень. Серед митних експертиз виділяють: ідентифікаційну, хімічну, матеріалознавчу, гемологічну, товарознавчу (вартісну), інженерно-технічну, сортифікаційну, екологічну, мистецтвознавчу. Показники експертної діяльності Спеціалізованої лабораторії представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Показники експертної діяльності Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень

№	Показники	2021 р.	2022 р.	Приріст
1	Кількість опрацьованих запитів від ДМС	11700	10636	0,91
2	Всього досліджено зразків	39000	36921	0,95
3	З них досліджено з метою ідентифікації	12286	17451	1,42
4	Встановлено невідповідність зразків задекларованим характеристикам товарів (% від загальної кількості)	21,8%	24,5%	1,12
5	З метою виявлення заборонених або тих, що обмежується: з них виявлено заборонених	3527 1485	2302 993	0,65 0,67
6	Товарознавча та інженерно-технічна експертиза	14798	17479	1,18
7	економічний ефект від врахування експертних висновків при митному оформленні, млн. грн	44,5	51	1,15

Примітка: Складено автором на основі джерела [4]

Підставами створення експертних установ у митній системі України були об'єктивні умови розвитку митної системи в цілому, швидкий розвиток ЗЕД України, інтеграція, гармонізація, вступ України до СОТ, зростання кількості порушень митних правил та контрабандних дій з боку суб'єктів ЗЕД, збільшення кількості та обсягу експертиз.

У системі експертних закладів України Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень ДМС України посідає особливе місце, оскільки вона здійснює експертні дослідження для митних і податкових органів.

Наголосимо, що Митна лабораторія ДМС України отримала атестат про акредитацію у Національному агентстві акредитації України, що дасть змогу більш тісного співробітництва з експертними установами Всесвітньої митної організації, що в свою чергу, дозволить значно покращити експертне забезпечення митниць Держмитслужби України [5].

Таким чином, роль митних експертиз в зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів підприємництва, яка полягає у виявленні та запобіганні протиправної діяльності під час митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон. Варто констатувати, що без спеціальних знань неможливо визначити походження, дійсну вартість товарів, правильність товаросупровідних документів та зрозуміти історико-культурну цінність товарів. Тому проведення митних експертиз є важливою частиною системи управління митною справою, оскільки дозволяє виявляти та запобігати незаконній діяльності на етапі митного оформлення та є важливим інструментом у забезпеченні економічної стабільності країни з одного боку, та суб'єкта підприємництва – з іншого.

Список використаних джерел:

1. Авраменко Н. Л., Дорошенко Т. М., Матвеев М. Е. Проблеми митного контролю в контексті європейської інтеграції України. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 55–60.
2. Співак І. В. Митна експертиза як один з основних засобів митного контролю. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави* : Матер. VI Міжн. наук.-практ. конф. К. : НТУУ « КПП», 2016. URL: <http://lawconf.kpi.ua/2016/paper/view/8602/3541>
3. Красівський О., Товт В. Особливості та проблеми здійснення митного контролю в контексті європейської інтеграції. *Аспекти публічного управління*. 2021. Т. 9. № 1. С. 106–111.
4. Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень Держмитслужби (СЛЕД). Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/spetsializovana-laboratoriia-z-pitan-ekspertizi-ta-doslidzhen-derzhmitsluzhbi>
5. Митна лабораторія отримала атестат про акредитацію у Національному агентстві акредитації України. Державна митна служба України. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/mitna-laboratoriia-otrimala-atestat-pro-akreditatsiiu-u-natsionalnomu-agentstvi-akreditatsiyi-ukrayini-573?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR3v8HCrLEB9dK_ejwTDIXu4jVBwXeVrcStsakZepmf_BLDRTvtkh4juUJA_aem_ZmFrZWR1bW15MTZieXRlcw#scrollTop=0

*Пухальський Вадим Валентинович,
доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук, доцент*

КОНТРОЛЬ ЗА СПЛАТОЮ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

В умовах сьогодення актуальним є питання наповнення дохідної частини державного бюджету України. Вагоме місце в доходах бюджету України займають податкові надходження, зокрема митні платежі. Категорія «митні платежі» Митним кодексом України не визначена, а лише у п. 27 ч. 1 ст. 4 наведено перелік таких платежів: мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [1]. Це поняття розкрито у пп. 14.1.113. п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України, згідно з яким митні платежі визначені як податки, що, відповідно до цього Кодексу або митного законодавства, справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи [2].

Статистичні дані (на 01.05.2024 р.) свідчать, що митні платежі складають 35,12 % усіх податкових надходжень. [3]. Поряд з цим протягом 2022-2023 рр. була прийнята ціла низка змін до законодавства України щодо митного оподаткування, які призвели до зниження надходжень митних платежів до державного бюджету.

Враховуючи вище наведене в Україні необхідно впроваджувати ефективні заходи щодо створення дієвої системи контролю за справлянням митних платежів. Мета митного контролю полягає у контролі за повнотою нарахування та своєчасністю внесення до державного бюджету митних платежів.

Питання митного контролю за сплатою митних платежів досліджують О.С. Новосьолова, Н.І. Корнійчук, О.В. Годованець, І.Г. Бережнюк, О.М. Десятнюк, М.О. Харкавий, Ю.О. Голинський, І.Р. Гриник та ін. Однак, наявність сучасних викликів, у яких знаходиться Україна, наближення нормативно-законодавчого регулювання контролю митних платежів до європейських норм та стандартів потребує додаткової уваги та подальшого удосконалення.

Податковим кодексом України, а саме пп. 41.1 ст. 41 «Контролюючі органи та органи стягнення» [2] визначено, що до суб'єктів податкового контролю належать податкові та митні органи. Щодо митних органів, то їх завдання окреслені в частині контролю нарахування та своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів.

У Положенні про Державну митну службу від 06.03.2019 р. № 227 визначені конкретні завдання в галузі контролю за справлянням митних платежів, а саме:

– організації та ведення обліку й адміністрування мита, акцизного податку, ПДВ, інших податків, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв'язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони;

– забезпечення дієвого контролю за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;

– проведення відповідно до законодавства документальних перевірок дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати у повному обсязі митних платежів, і зустрічні звірки [4].

З метою виконання вище зазначених завдань органи митної служби проводять доперевірочний аналіз та документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи. Доперевірочний аналіз, в першу чергу, стосується правильності визначення митної вартості товарів та обґрунтованості та законності надання пільг та звільнення від оподаткування.

Митним кодексом України (ч. 1 ст. 345 «Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів») визначено, що під документальною перевіркою розуміють сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних та інших платежів, а також пені, контроль за справлянням яких покладено на митні органи [1]. Доречно зазначити, що документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, проводяться митними органами з урахуванням строків давності, визначених ст. 102 ПК України [2].

Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань митної справи щодо:

- правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- обґрунтованості та законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування, застосування знижених ставок ввізного мита;
- правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, щодо яких проведено митне оформлення;
- відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або умовам процедури кінцевого використання, та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі;
- законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території;
- результати перевірки оформлюються актом (довідкою) та є підставою для самостійного визначення митним органом суми податкового зобов'язання підприємства щодо сплати митних платежів, застосування заходів, передбачених законами України [1].

Враховуючи те, що на даний час економіка нашої країни зазнає колосальних збитків від збройної агресії Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 27.12.2023 р. № 1218-р ухвалив Національну стратегію доходів України [5], яка представляє собою дорожню карту реформування податкової та митної системи, а

також удосконалення процедур податкового та митного адміністрування, яка необхідна для забезпечення потенціалу задоволення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі.

В частині контролю за справлянням митних платежів передбачається:

– підвищити ефективність контролю за правомірністю застосування звільнень від сплати митних платежів та використанням товарів за кінцевим (цільовим) призначенням, що сприятиме збільшенню надходжень митних платежів до Державного бюджету;

– скасувати мораторій на проведення документальних перевірок митними органами. Поновлення тимчасово припинених повноважень митних органів на проведення документальних перевірок є необхідним для можливості виконання митними органами своїх основних функцій, у тому числі контролю за правомірністю застосування звільнень від сплати митних платежів.

В контексті цього доречно зазначити, що Верховна Рада України підготувала до другого читання законопроект щодо часткового поновлення перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, що стосується своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, які були призупинені з 24.02.2022 р. на період дії воєнного стану.

Отже, питання контролю митних платежів в даний час є актуальне оскільки по-перше, вони є бюджетоутворюючими платежами; по-друге, планується пільгове митне оподаткування гармонізувати з нормами ЄС; по-третє, на порядку денному стоїть питання відновлення проведення документальних перевірок на митниці; четверте, підвищити ефективність контролю за правомірністю застосування пільг та звільнень від сплати митних платежів та використанням товарів за кінцевим (цільовим) призначенням, що в підсумку сприятиме збільшенню надходжень митних платежів до Державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. Чинна редакція 20.03.2024 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124495>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Чинна редакція 16.06.2024 р. URL : https://ips.ligazakon.net/document/T10_2755.
3. Доходи держбюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
4. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227 (із змінами і доповненнями). URL : <https://tax.gov.ua/diyalnist/zakonodavstvo-pro-diyalnis/postanovi-km-ukraini/74059.html>.
5. Національна стратегія доходів до 2030 р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

Синчак Віктор Петрович,
*професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор економічних наук, професор*

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Однією з передумов забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави є необхідність постійного збільшення до Державного бюджету України податкових надходжень. Серед них важливе місце займають митні платежі. Однак зростання обсягів останніх багато в чому залежить від дієвого митного контролю, що вирізняється різнобічністю сутнісних ознак.

За змістовим наповненням митний контроль розглядається як правова категорія з точки зору нормативно-правових актів і як економічна категорія, що досліджується в науковій літературі. За чинного Митного кодексу України [1] (далі – МК України) митний контроль тлумачиться, по-перше, «як сукупність заходів» [1], по-друге, що такі заходи «здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи» [1], і, по-третє, що ці заходи «спрямовуються на забезпечення додержання норм міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку» [1]. Виокремлення трьох складових у визначенні нормативно-правового акту створюють чітке уявлення про інструменти та призначення митного контролю. Причому кожна зі складових послідовно доповнюють одна одну, є вагомими та формують цілісність правової категорії.

У науковій літературі дослідники виокремлюють чотири основних наукових підходів, що визначають зміст митного контролю, зокрема функціональний, процесний, методологічний і фінансовий [2, с. 21]. З огляду на тему дослідження більш предметно зупинимося на четвертому підході. У його тлумаченні виділимо основні складові за наведеним вище аналогом, зробленим для нормативно-правового тлумачення. Тож митний контроль – це, по-перше, «особливий вид державного фінансового контролю» [2, с. 26], по-друге, він «здійснюється у зонах митного контролю уповноваженими суб'єктами під час переміщення товарів та інших предметів (залежно від їх видів та мети переміщення), сплати митних платежів, виконання приписів контролюючих органів, моніторингу виконання приписів, визначеними методами (документальна перевірка, огляд, постмитний аудит, опитування тощо)» [2, с. 26], і, по-третє, він «спрямований на попередження порушень і дотримання підконтрольними суб'єктами чинного законодавства» [2, с. 26]. Як і в нормативно-правовому акті, так і у визначенні дослідників виділяємо три складові. Кожні з них мають свої особливості, доповнюють правове визначення, але принципово не змінюють уяву про митний контроль, що тлумачиться у МК України.

Тож як складова державного фінансового контролю й інструмент фінансової безпеки митний контроль не повинен порушувати ритмічну зовнішньоекономічну діяльність (далі – ЗЕД) суб'єктів господарювання. Адже саме учасники ЗЕД є головними активаторами експортно-імпорتنних операцій, що сприяють генеруванню фінансових потоків. Завдяки останнім у даній сфері нараховується мито, акцизний податок, ПДВ, що об'єднані в назві митних платежів. Натомість, як загальнодержавні податки, вони створюють підґрунтя для забезпечення фінансової безпеки держави.

Це з одного боку, а з іншого – контрольні дії, як складові митного контролю, не мають порушувати фіскальну достатність. І якщо друга навіть містить ознаки розбалансованості, то перший не повинен її посилювати. За зворотного може статися потенційна загроза фінансовій безпеці держави.

Очевидно, що як у першому, так і у другому випадках існує прямий зв'язок митного контролю з фінансовою безпекою держави. Відтак створюється композиція опцій фіскальної політики. Причому кожна з опцій є предметно-дискусійною категорією, зокрема і в різних галузях функціональних наук. В одному випадку вона проявляється через контроль за надходженнями митних платежів, а в іншому – при утворенні ресурсного базису в Державному бюджеті України для забезпечення фінансової безпеки держави. Усе це особливо актуалізується в нинішніх умовах воєнного стану.

З огляду на наведене, зазначимо, що контроль як економічна категорія часто пов'язується з контрольною функцією, властивою для відповідних функціональних наук [2, с. 9]. Тому зупинимось лише на узагальнених його ознаках, що навіть з позиції поверхневого аналізу найбільше характеризують досліджуване явище. Ідеться про суб'єктно-об'єктний зміст митного контролю.

Зауважимо, що до першої складової наведеного словосполучення, зокрема суб'єкта контролю, відносимо Державну митну службу України. Адже відповідно до виконуваних функцій і нормативно-правових актів вона якраз і наділена контрольними повноваженнями в системі митної справи. З цієї точки зору усе доволі зрозуміло, якщо обмежитися лише організаційною складовою митного контролю на даному етапі.

Проте, з погляду еволюції досліджуваного явища, незайвим нагадати і про управлінське фіаско, що безпосередньо стосувалося митного контролю. Ідеться про утворення Міністерства доходів і зборів України. Зауважимо, що до його складу у 2013 році увійшла Державна митна служба України та Державна податкова служба України шляхом їхньої реорганізації.

Нагадаємо, що вказане міністерство було сформовано відповідно до Указу Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24.12.2012р. №726/2012 (далі – Указ №726/2012). Проте з початком першої російсько-української війни (2014 -2015 рр.) обставини вимагали збільшення податкових надходжень до Державного бюджету України для обороноздатності країни. Забезпечити виконання даного завдання було можливим із дотриманням стабільності в податковій та митній політиці, як власне і у фіскальному контролі. Відтак у березні 2014 року Міндоходів було ліквідовано згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2014 р. № 67 «Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів» (далі – Постанова №67).

Однак ідея об'єднання двох видів контролю, зокрема митного та податкового без утворення окремого міністерства, навіть з критичного погляду нинішнього дня, на нашу думку, має право на своє існування. Завдяки такому об'єднанню можливо забезпечити комплексність митного контролю, як власне і податкового у системі фінансового контролю. Мабуть у 2014 році це розуміли і самі реформатори, які ініціювали зміни в управлінні цими двома видами контролю. Адже на початковому етапі переміни стосувалися лише ліквідації Міндоходів. Згодом, майже через три місяці була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної фіскальної служби» від 21 травня 2014 р. № 160 (далі Постанова №160). Із прийняттям Постанови №160 втрачала чинність Постанова №67, яка стосувалася ліквідації Міндоходів. Тобто із призупиненням Постанови №67 визнавалася доцільність залишення об'єднаних двох форм контролю, зокрема митного та податкового.

По суті два види контролю (митний і податковий) продовжили функціонувати у структурі нової на той час Державної фіскальної служби України (далі – ДФСУ). Остання була утворена в системі центральних органів державної виконавчої влади через реорганізацію Міністерства доходів і зборів шляхом перетворення. Юридичною підставою для створення ДФСУ стала вищезазначена Постанова №160.

Наголосимо, що відсутність у вітчизняній практиці консенсусу щодо реалізації спільного митного та податкового контролю (як видів фінансового контролю) у складі однієї служби, на нашу думку, може розглядатися як тимчасове явище. Допускаємо, що нинішнє дискусійне питання стосовно об'єднання двох видів контролю зараз просто не на часі.

Однак згодом дана ідея може знову актуалізуватися. Особливо якщо зважати на кількість змін, які постійно відбувалися у двох названих службах. До їх переліку слід віднести й оптимізацію, що сталася у системі центральних органів виконавчої влади відповідно до однойменного Указу №726/2012. Причому вона відбувалася з утворенням окремого міністерства (Міністерства доходів і зборів), а відтак і супроводжувалася додатковими витратами на нього. Останнє не зовсім узгоджувалося з терміном «оптимізація». Однак це стало зрозумілим не відразу. Саме тому даний епізод ми виокремлюємо та, як вище зазначено, відносимо до управлінського фіаско.

Тому вищенаведена гіпотеза, що нами розглядається на рівні минулої практики двох складових фінансового контролю, зокрема митного та податкового, з точки зору суб'єктно-об'єктного змісту може розглядатися і у майбутньому. Однак для її перетворення у реальність необхідно чітко передбачати наслідки. І у першу чергу з числа негативних, яких можливо уникнути при цілісному усвідомленні минулого. Аргументація зводиться до того, що в нинішніх умовах реалізації контрольних функцій двох вказаних служб очевидний перехід підконтрольного об'єкта від одного виду контролю до іншого. Вважаємо, що така передача об'єкта контролю є причиною применшення комплексності, якої позбавляються митний і податковий контроль.

З урахуванням наведеного виникає необхідність ідентифікації об'єктів митного контролю, який здійснюється під час проведення митних процедур і митних операцій. Ідеться, до прикладу, про податок на додану вартість, сплачений у сфері ЗЕД при ввезенні (імпорті) товарів на митну територію України. Адже, як зазначено вище, ПДВ відноситься до складу митних платежів. Очевидно, що вони є об'єктом митного контролю під час оформлення товару. Причому частка сплаченого ПДВ з імпортованих товарів має тенденцію до зростання навіть в умовах російсько-української війни: 2022 рік – 253,1 млрд грн; 2023 рік – 366,2 млрд грн; проти 380,7 млрд грн у 2021 році.

Однак на вказаному етапі контроль за сплаченим податком на додану вартість не завершується. Адже за нормами ПК України [3] із ввезених на митну територію України товарів і необоротних активів формується податковий кредит з ПДВ. Останній відноситься до податкової декларації (див. наказ Міністерства фінансів України від 28 січня 2016 року № 21 у редакції від 28 грудня 2022 року № 463). Натомість від обсягу сплаченого ПДВ на митниці залежить величина позитивного або від'ємного значення різниці між податковим зобов'язанням і податковим кредитом.

Тож означена податкова звітність і пов'язані з нею процедурні питання стають уже предметом податкового контролю. Відтак очевидний спільний об'єкт, який майже одночасно (за винятком окремих податкових (звітних) періодів) підпадає під митний і податковий контроль. При цьому не відкидаються й інші спільні об'єкти, що охоплюються цими видами фінансового контролю.

Не зайво звернутися і до набутого зарубіжного досвіду, який активно вивчався у 2012-2013рр. Тобто напередодні та під час об'єднання митного та податкового

контролю. На той час таке об'єднання вже використовувалося у Великій Британії, Данії, Латвії та Канаді. Тож, як передбачалося, завдяки об'єднанню цих двох видів контролю можливо інтегрувати бази даних податкової та митної служби для створення сучасної ІТ-інфраструктури за допомогою якої вдасться ефективніше контролювати експортно-імпорتنі операції та запобігати можливим втратам бюджету.

При цьому не слід забувати і про набуту у той час вітчизняну практику, яка, навіть з погляду сьогодення, ще недостатньо вивчена. Мається на увазі період з 2013 року по 2019 рік. Саме у цих роках названі два види контролю реалізовувалися однією службою. Як зазначено вище, спочатку контрольні повноваження у митній і податковій справі виконувало Міністерство доходів і зборів України, а згодом – Державна фіскальна служба України.

Активне розділення двох форм контролю відбулося з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» (далі – Постанова № 227). Тож контрольні повноваження між податковими і митними органами було розділено і зафіксовано у відповідних положеннях, затверджених Постановою №227. По суті окремо для кожного виду контролю, з урахуванням прийнятих змін, встановлювалися основні завдання, які були притаманні митному та податковому контролю до їх об'єднання.

Причому з ухваленням урядових розпоряджень від 21 серпня 2019 р. №682-р «Питання Державної податкової служби» і від 4 грудня 2019 р. №1217-р «Питання Державної митної служби» процес розподілу двох форм контролю набув ще більшої активності. Адже згідно з названими розпорядженнями функції та повноваження Державної фіскальної служби передавалися двом вказаним контролюючим органам за напрямками їхньої діяльності та відповідно до положень, затверджених Постановою № 227. Одночасно з прийняттям зазначених документів припинялася діяльність Державної фіскальної служби України.

Отож з точки зору суб'єктно-об'єктного змісту митний контроль має предметні межі (властиві йому дії, заходи тощо), окремі з яких (передача інформації через обмін базами даних тощо) необхідні для інших елементів системи фінансового контролю. Тому у цій системі митний контроль повинен діяти у взаємозв'язку з іншими її елементами, оскільки є інструментом (з властивими йому складовими), що сприяє забезпеченню фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року №4495-VI (із змінами). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17?find=1&text=%D0%BC%D0%B8%D1%82%0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C#w2_2 (дата звернення: 19.06.2024 року).
2. Костишин Ю. С., Петрук О. М., Виговська Н. Г. Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави. Житомир : Видавництво ПП «Рута», 2021. 248 с.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F+169#w2_1 (дата звернення: 19.06.2024 року).

СЕКЦІЯ 4

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В КОНТЕКСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

*Бугір Мирослав Миронович,
директор ТОВ «ЕТНА-БРОК» (м. Ужгород)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРЕСИВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Митна політика України є складовою частиною державної економічної політики, однак також безпосередньо впливає на ефективність інших політик (наприклад, соціальної, природоохоронної тощо). Інструменти митної політики можуть стати саме тим рушієм економіки, що забезпечить її сталий розвиток – від наповнення держбюджету до регулювання конкуренції та активності окремих ринків.

Регулювання переміщення гуманітарних та військових вантажів робить митну політику однією з ключових в питаннях посилення обороноздатності країни, що наразі є життєво необхідним для нашої держави. Втім, варто зазначити: кількість реформ митниці за часи незалежності не перелічити, а результат завжди один – повна деградація кадрового та матеріально-технічного забезпечення Держмитслужби.

З метою вирішення нагальних питань в частині розвитку української митниці, знищення будь-яких проявів корупції, забезпечення іміджу Держмитслужби в очах іноземних партнерів пропонуємо здійснити наступні кроки, що згрупуємо за основними тезами:

1. Посилення інституційної спроможності Держмитслужби: підвищення матеріального забезпечення та посилення соціально-правового захисту митників; напрацювання жорсткої ієрархії управління митними органами; надання Держмитслужбі статусу правоохоронного органу; дистанціювання силових органів від безпосереднього здійснення митного контролю з одночасним підвищенням відповідальності митників за корупційні правопорушення та злочини; уніфікація митного законодавства України та ЄС; інтеграція України до митного простору ЄС; розробка інтелектуальної системи відслідковування впливу митної політики на економіку країни в розрізі цілей сталого розвитку.

2. Розбудова митної інфраструктури та цифровізація митного контролю: подальший розвиток системи спільного контролю на митному кордоні; забезпечення всіх місць здійснення митного контролю системами відеофіксації зі збереженням результатів; інтеграція інтелектуальних систем митного контролю (ваги, сканери тощо) в митні інформаційні комплекси для автоматичної фіксації фізичних параметрів вантажів при їх пропуску через митний кордон; забезпечення повноцінного онлайн спілкування митників з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

3. Розвиток міжнародної співпраці з митних питань: залучення міжнародних інвестицій для розбудови митної інфраструктури, закупівлі технічних засобів митного контролю; запровадження та розвиток мережі митних аташе в іноземних країнах; запровадження повноцінного обміну митною інформацією з країнами ЄС; розвиток системи попереднього інформування з країнами – основними торговельними партнерами поза Євросоюзом; ініціювання постійних навчальних програм для митників на базі митних адміністрацій країн ЄС.

Попель Сергій Анатолійович,
 завідувач відділу розвитку митної справи Науково-дослідного
 інституту фінансової політики Державного податкового університету,
 кандидат економічних наук,

Руда Тетяна Василівна,
 старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу розвитку
 митної справи Науково-дослідного інституту фінансової політики
 Державного податкового університету,
 кандидат економічних наук

ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ «СУХИХ ПОРТІВ»

Важливим аспектом реформування вітчизняного логістичного сектору є застосування сучасних цифрових технологій, які можна імплементувати в діяльність «сухих портів» та інші транспортно-логістичні термінали, що включають системи, які підтримують базову інфраструктуру, а також інструменти для обробки вантажів, управління трафіком, роботи з митницею, забезпечення безпеки та моніторингу енергоресурсів.

Практичні пропозиції впровадження цифрових рішень логістичною індустрією можуть бути ефективно інтегровані в спільну цифрову платформу транспортної логістики регіону будь-якої з країн на основі накопичених даних, що стосуються оптимізації закупівель, активів, виробничих процесів, логістичних ланцюжків і фінансових розрахунків для ключових торговельних операцій і схем постачання. Такі платформи також можуть вирішувати проблеми оперативного управління, оптимізувати використання транспортних засобів і фінансові розрахунки для вантажоотримувачів, перевізників і експедиторів.

Очікувана інноваційність і цінність цифрової логістичної платформи полягає в принципово новому підході до алгоритмів моделювання мультимодальних логістичних ланцюгів з урахуванням унікальних характеристик кожного з її елементів.

Так, цифрова логістична платформа здатна:

- автоматизувати бізнес-процеси, аналізувати поведінку споживачів і пропонувати оптимальні рішення для організації транспортних потоків;
- враховувати специфіку залізничного, автомобільного, водного та повітряного транспорту;
- спростити договірну роботу між учасниками логістичних процесів;
- накопичувати, структурувати та аналізувати великий обсяг даних, прогнозувати події та мінімізувати ризики для учасників логістичних процесів;
- оптимізувати використання транспортних і термінальних активів, підвищити їх прибутковість і знизити логістичні витрати.

Окрім того, її запровадження дозволить забезпечити оптимальну логістику та ефективне управління розподільчими складами з мінімальною кількістю персоналу (цифровий термінал).

При управлінні транспортними операціями цифрова логістична платформа:

- здійснює пошук оптимальних маршрутів за допомогою технологій машинного навчання;
- використовує зручні інтерфейси для експедиторів і клієнтів;

- забезпечує інтеграцію з державними інформаційними та клієнтськими системами поставок, організовує цифровий документообіг та співпрацю з митницею.

Управління цифровим складом такої логістичної платформи:

- мінімізує витрати на інфраструктуру терміналів і персонал за рахунок створення інтелектуальних завантажувачів з використанням технологій комп'ютерного зору;

- керує внутрішніми складськими потоками;

- створює цифровий склад – віртуальний двійник (копію) складу з більш, ніж 40 технічними параметрами.

Окрім цифрової платформи, на практиці часто застосовується й цифровий контейнерний термінал, який базується на ІТ-рішеннях і може управляти бізнес-процесами терміналу, його технічною та технологічною взаємодією з усіма учасниками логістичного процесу й забезпечує:

- реалізацію підходу до термінальних послуг за принципом «єдиного вікна» та можливість бронювання термінальних послуг у складі комплексного логістичного обслуговування «від дверей до дверей»;

- моніторинг фактичного та документального стану вантажу та обладнання на терміналі;

- централізований/розподілений електронний документообіг;

- перевезення контейнерів/вагонів;

- подання вантажу до митного оформлення та моніторинг процесу митного оформлення;

- централізований контроль довіреностей;

- оформлення транспортно-супровідних документів.

До зон управління входять: контейнерний майданчик, залізничний термінал, автотранспортні операції, митна зона. Послуги взаємодії спрямовані на вантажовласників, залізничні адміністрації, операторів залізниць, портових операторів, митні органи, автотранспортні підприємства, експедиторів, контролюючі органи та ін.

При застосуванні цифрових робочих процесів на терміналах необхідно враховувати їх конкретні ролі (термінал для морських вантажообробних операцій, термінал на прикордонній станції, термінал промислового підприємства або контейнерний термінал для загального доступу всередині країни) та відповідні функції.

Зазвичай, транспортно-логістичні центри будуються поступово: розгортається під'їзна мережа залізничної інфраструктури, обладнуються додаткові площі для роботи автомобільного транспорту, модернізується навантажувальна техніка та обладнання, будуються нові склади. Завдяки цим процесам обробка вантажів на терміналі також змінюються в його цифровій моделі.

Що стосується безпосередньої діяльності «сухих портів», то секторами, що потребують першочергової діджиталізації є наступні:

а) Залізнична зона завантаження/розвантаження.

Робота терміналів в залізничній зоні має бути спланованою, доведеною до виконавців і контрольованою в режимі реального часу. Особливістю залізничної зони є робота з групами вагонів, контейнерів та інтеграція з системами автоматизації залізничного перевізника, які здійснюють управління станцією.

б) Зона завантаження/розвантаження вантажівок.

Так само, як у залізничній зоні, усі операції на терміналі повинні бути сплановані та оцифровані. Особливістю автомобільного транспорту є необхідний часовий інтервал

в'їзду та виїзду вантажівок з терміналів з метою уникнення заторів і піків роботи навантажувальної техніки протягом дня.

с) Парковка.

У зв'язку з вимогою здійснювати управління зоною завантаження вантажівок із чітким графіком в'їзду-виїзду на терміналі, в'їзними воротами потрібно керувати автоматично, направляючи вантажівки або до зони завантаження, або до зони очікування на парковці. Якщо вантажівка прибула поза встановленим часовим інтервалом, вона повинна бути спрямована на парковку. Автомобільна парковка має бути обладнана системою електронної черги, щоб упорядкувати процес.

Окрім управління територіями та об'єктами «сухого порту», цифровізація має надавати правильну інформацію всім зацікавленим сторонам логістичного процесу, які здійснюють свою діяльність на терміналі.

До того ж важливими елементами системи управління логістичним терміналом є:

- співпраця з клієнтами та його цифровими системами під час отримання замовлень для обробки та моніторингу;
- співпраця із залізничною інфраструктурою (залізничний перевізник та системи його управління), портовою інфраструктурою (адміністрація морського порту та системи його управління);
- співпраця з державними органами (митними, фітосанітарними, прикордонними) та їх системами контролю й обліку;
- цифровий документообіг з автотранспортними компаніями, експедиторами, залізничними операторами, стивідорними та іншими компаніями;
- складання бухгалтерської та податкової звітності щодо діяльності «сухого порту», співпраця з податковими органами.

Окрім того, процеси цифровізації «сухого порту» можна розділити за такими основними напрямками:

- управління навантажувальним обладнанням;
- вантажно-розвантажувальні роботи;
- обслуговування потягів;
- управління складом (у тому числі складом тимчасового зберігання - TWS).
- та клієнтські послуги співпраці з:
 1. Вантажовласниками.
 2. Експедиторами.
 3. Операторами вантажівок.

Основні послуги цифрової залізниці та терміналу не можуть існувати окремо, оскільки мультимодальні перевезення, які часто починаються та завершуються автомобільним відрізком, при цьому задіюється, як правило, не менш, ніж два термінали для обробки вантажів, які включають залізничний та морський відрізки. Це спільний логістичний процес, і його цифровізація має бути комплексною.

Клієнтські послуги транспортних ланок мультимодального логістичного ланцюга також цікаві для клієнта перевезення (вантажовласника або експедитора) не окремо, а як «єдине вікно» для замовлення та контролю за виконанням перевезень на всьому мультимодальному маршруті: вантажний термінал, залізниця, порт, розвантажувальний термінал, вантажівка.

Таким чином, цифровізація діяльності «сухих портів» дозволяє значно спростити і пришвидшити обмін інформацією та максимізувати надійність і ефективність. Цифровий контейнерний термінал прокладає шлях до повної цифрової трансформації

важливих процесів в управлінні та експлуатації «сухих портів». Уся відповідна інформація зберігається в режимі реального часу та надається зацікавленим сторонам в актуальному та точному вигляді.

Список використаних джерел:

1. Hendbook on the management and operation of dry ports. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/rdpldc7_en.pdf
2. Rodríguez Estévez D, González-Cancelas N, Camarero Orive A, Vaca Cabrero J. Development of a «Smart Dry Port» Indicator and Ranking Calculation for Spanish Dry Ports. *Future Transportation*. 2023; 3(4):1272-1291. URL: <https://doi.org/10.3390/futuretransp3040070>.
3. Economic and Social Commission for Asia and Pacific. URL: <https://www.uneap.org>

Самарічева Тетяна Анатоліївна,

*доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка економічних наук, доцентка,*

СУЧАСНІ ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ТА БАЗИ ДАНИХ У МИТНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Митна політика відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки, підтримці національного виробництва та сприянні міжнародній торгівлі. В умовах глобалізації та інтеграції до світової економіки ефективність митної політики стає критичною для конкурентоспроможності країн. Водночас інтеграція України до світової економіки та європейського простору вимагає впровадження сучасних технологій та інструментів у митній політиці. Досвід Європейського Союзу у використанні онлайн-сервісів та баз даних може стати важливим орієнтиром для покращення митних процедур в Україні.

Європейський Союз активно впроваджує різноманітні онлайн-сервіси та бази даних для поліпшення роботи митних органів, підвищення прозорості та зниження витрат. На рис.1 наведено опис сучасних інструментів митної політики та їхню суть.

Розглянемо більш детально вказані онлайн-сервіси та бази даних у митній політиці, їхній досвід впровадження в ЄС та можливі напрями використання в Україні. Відтак, база даних уповноважених економічних операторів та компетентних митних органів (Authorised Economic Operator) забезпечує ефективний обмін інформацією та підвищує довіру до учасників програми [1].

AEO (Authorised Economic Operator) - Уповноважений економічний оператор	• База даних уповноважених економічних операторів та компетентних митних органів.
CDS (Customs Decisions System) - Система митних рішень	• Електронна система для подання заявок на митні рішення або дозволи.
CLASS (Classification Information System) - Класифікаційна інформаційна система	• Пошукова платформа для інформації щодо класифікації продукції.
COPIS (Counterfeit and anti-Piracy Information System) - Інформаційна система про підробку та боротьбу з піратством	• Митна система для захисту прав інтелектуальної власності.
Central System for the Standardised Exchange of Information - Центральна система стандартизованого обміну інформацією	• Центральна система для стандартизованого обміну інформацією.
EBTI (European Binding Tariff Information) - Європейська обов'язкова тарифна інформація	• База даних для обов'язкової тарифної інформації.
ECICS (European Customs Inventory of Chemical Substances) - Європейський митний перелік хімічних речовин	• Митна база даних для ідентифікації хімічних речовин та їх класифікації за комбінованою номенклатурою.
EORI (Economic Operators Registration and Identification) - Реєстраційний та ідентифікаційний номер суб'єкта господарювання	• База даних ідентифікаційних та реєстраційних номерів суб'єктів господарювання.
EOS What's New - Що нового в EOS	• Єдина точка доступу до онлайн-систем AEO, EBTI, REX та спеціальних процедур INF.
GUM (Guarantee Management System) - Система управління гарантіями	• Система управління гарантіями для надання та керування дозволами на комплексні гарантії і моніторинг гарантії.
ILIADe (Inter Laboratory Inventory of Analytical Determination) - Міжлабораторний перелік аналітичного визначення	• База даних аналітичних методів для митних органів.
MRN Follow-up - Відстеження експортованих товарів (AES) та товарів у дорозі (NCTS)	• Програма для відстеження товарів під час експорту та/або транзиту за допомогою контрольного номера переміщення.
Proof of Union Status system (PoUS) - Система підтвердження статусу Союзу	• Система для електронного підтвердження статусу товарів Союзу.
QUOTA - Тарифні квоти та ліміти	• База даних щодо тарифних квот, включаючи щодня оновлювані баланси діючих тарифних квот.
REX (Registered Exporter system) - Система зареєстрованих експортерів	• Система сертифікації походження товарів на основі принципу самосертифікації.
Reference Data & Customs Offices Lists - Довідкові дані та списки митних установ	• База даних митних установ країн ЄС та країн спільного транзиту.
SAMANCTA (Sampling manual for customs & taxation authorities) - Посібник із відбору зразків для митних і податкових органів	• Інструкція з відбору проб для лабораторних досліджень.
Surveillance - Спостереження	• Щоденно оновлювані обсяги конкретних товарів, що перебувають під "наглядом", імпортованих до ЄС у поточному та минулому роках.
Suspensions & Autonomous Tariff Suspensions - Призупинення та автономні тарифні призупинення	• Інформація про призупинення, які діють і готуються, а також про квоти, що готуються.
TARIC (EU Customs Tariff) - Митний тариф ЄС	• Багатомовна база даних, що охоплює всі заходи щодо тарифного, комерційного та сільськогосподарського законодавства для імпорту та експорту.
TRANSIT - Відстеження товарів у дорозі	• Відстеження здійснюється за допомогою контрольного номера руху (MRN).

Рис. 1. Сучасні онлайн-сервіси та бази даних у митній політиці
Примітка. Автором складено за даними [1]

Впровадження подібних систем в Україні сприяє зниженню часу та витрат на митні процедури для надійних компаній. Система митних рішень (Customs Decisions System), яка впроваджена в ЄС у 2017 році, спрощує процес подання заявок та підвищує прозорість прийняття рішень [1]. Адаптація подібних систем в Україні дозволяє зменшити бюрократичні бар'єри та підвищити ефективність митної служби. Класифікаційна інформаційна система (Classification Information System (CLASS)) забезпечує доступ до актуальної інформації про класифікацію товарів, що спрощує процес митного оформлення [1]. Використання аналогічної системи в Україні сприяє уникненню помилок у класифікації товарів та зниженню ризиків штрафів. Інформаційна система про підробку та боротьбу з піратством (Counterfeit and anti-Piracy Information System (COPIS)). Діє в ЄС з 2014 року і сприяє співпраці у сфері митного захисту [1]. Адаптація системи COPIS в Україні сприяє ефективній боротьбі з контрафактною продукцією та захисту права власників.

Центральна система стандартизованого обміну інформацією (Central System for the Standardised Exchange of Information) забезпечує уніфікацію та стандартизацію обміну інформацією між митними органами країн-членів ЄС [1]. Уведення подібної системи допомагає стандартизувати процеси обміну інформацією та покращити взаємодію між митними органами України та інших країн. Європейська обов'язкова тарифна інформація (European Binding Tariff Information (EBTI)) забезпечує доступ до обов'язкової тарифної інформації, що допомагає в правильному розрахунку митних зборів. Європейський митний перелік хімічних речовин (European Customs Inventory of Chemical Substances (ECICS)) забезпечує точну класифікацію хімічних речовин, що спрощує митні процедури та забезпечує правильне стягнення митних зборів. Система управління гарантіями (Guarantee Management System) дозволяє ефективно керувати гарантіями, виключаючи транзит, який обробляється в NCTS. Використання в Україні поліпшує процес управління гарантіями та підвищити надійність митних процедур. Міжлабораторний перелік аналітичного визначення (Inter Laboratory Inventory of Analytical Determination (ILIADe)) забезпечує стандартизацію аналітичних методів для точного визначення характеристик товарів. Тарифні квоти та ліміти (QUOTA) забезпечує актуальну інформацію про тарифні квоти, що допомагає у правильному розподілі квот. Впровадження системи QUOTA допомагає забезпечити ефективний розподіл тарифних квот та знизити ризики перевищення лімітів. Система зареєстрованих експортерів (Registered Exporter system (REX)) спрощує процес сертифікації походження товарів та підвищує довіру до експортерів. Довідкові дані та списки митних установ (Reference Data & Customs Offices Lists) забезпечує доступ до бази даних митних установ країн ЄС та країн спільного транзиту. Впровадження подібної системи в Україні допоможе стандартизувати інформацію про митні установи та покращити обмін даними. Спостереження (Surveillance) – це щоденно оновлювані обсяги конкретних товарів, що перебувають під «наглядом», забезпечують ефективний моніторинг імпорту.

Використання в Україні системи спостереження допоможе покращити моніторинг імпортованих товарів та забезпечити контроль за дотриманням митних правил. Митний тариф ЄС (TARIC (EU Customs Tariff)) – це багатомовна база даних, що охоплює всі заходи щодо тарифного, комерційного та сільськогосподарського законодавства для імпорту та експорту. Відстеження товарів у дорозі (TRANSIT) здійснюється за допомогою контрольного номера руху (MRN), що забезпечує ефективний моніторинг товарів у транзиті.

Таким чином, сучасні інструменти митної політики є ефективними засобами для покращення митних процедур, підвищення прозорості та зниження витрат. Електронні митні системи, автоматизований аналіз ризиків та інноваційні технології відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки та сприянні міжнародній торгівлі. Подальші дослідження мають бути спрямовані на впровадження передових технологій у митну практику та адаптацію найкращих світових практик до національних умов.

Література:

1. Online services and databases for Customs. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/online-services/online-services-and-databases-customs_en

Фасолько Тетяна Миколаївна,

*доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка економічних наук, доцентка*

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО АПАРАТУ Й ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МИТНІЙ СФЕРІ

Митна сфера відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки України, оскільки контролює потоки товарів через кордон та запобігає нелегальному обігу товарів. Митна безпека є сукупністю ефективних економічних, правових, політичних механізмів, спрямованих на захист інтересів суб'єктів господарювання та держави в зовнішньоекономічній сфері і, зокрема, у митній сфері. Механізм забезпечення митної безпеки покликаний мінімізувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх загроз шляхом налагодження ефективної взаємодії між суб'єктами забезпечення безпеки, зокрема й митною службою, а також передбачати дотримання всіма суб'єктами законодавства [3]. Для мінімізації таких впливів, для аналізу ризиків у митній сфері використовується широкий спектр математичних методів та моделей. Митний кодекс України визначає управління ризиками «як роботу митних органів з аналізу ризиків, виявлення й оцінки ризиків, розроблення і практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів» [1]. Застосування математичних методів дозволяє оптимізувати використання ресурсів та підвищити загальну ефективність митних операцій. За допомогою математичних методів і моделей можна оцінити ймовірність нелегального ввезення товарів та виявити можливі загрози. Розглянемо деякі класичні математичні методи.

Метод Бассівської оцінки застосовується для прогнозування ймовірності певних подій, наприклад, незаконне ввезення товарів. Використовуючи апостеріорну ймовірність, митні органи можуть оновлювати свої оцінки ризику на основі нових даних. Апостеріорна ймовірність – це умовна ймовірність гіпотези, з урахуванням факту події, тобто наскільки ймовірна причина опинилась з урахуванням даних про подію. Байєсовська ймовірність визначається як ступінь впевненості в істинності

думки. Наприклад, якщо вантаж з певної країни неодноразово був причетний до контрабанди, ймовірність подальших порушень з цієї країни зростає.

Кластерний аналіз дозволяє групувати вантажі за схожими ознаками, такими як походження, тип товару, вартість тощо. Це допомагає виявляти аномалії та потенційно небезпечні вантажі. Наприклад, якщо вантаж має невідповідну вартість порівняно з іншими аналогічними товарами, він може бути підданий більш детальній перевірці.

Лінійне програмування використовується для оптимізації ресурсів митних органів. За допомогою цього методу можна визначити оптимальні розподіли митників, часові графіки перевірок та розташування контрольних пунктів, щоб мінімізувати витрати часу та підвищити ефективність перевірок.

Аналіз часових рядів допомагає виявити сезонні та трендові патерни в даних про митні операції. Це може бути корисним для прогнозування пікових періодів контрабанди та відповідного планування ресурсів. Наприклад, якщо аналіз показує, що в певні місяці року зростає ввезення контрабандних сигарет, митні органи можуть посилити контроль у цей період.

Регресійний аналіз дозволяє встановити залежності між різними факторами та ризиком порушень. Наприклад, можна дослідити, як впливають такі змінні, як тип товару, країна походження, вага вантажу на ймовірність контрабанди. Це допомагає визначити ключові фактори ризику та спрямувати зусилля на їхнє виявлення.

Імітаційне моделювання використовується для прогнозування результатів різних сценаріїв митного контролю. Це дозволяє оцінити ефективність нових нововведень або змін у процесах до їхнього впровадження. Наприклад, можна змодельовати вплив впровадження нового технологічного рішення на час обробки вантажів та виявлення порушень.

Окрім математичних методів, важливою складовою сучасного митного контролю є впровадження новітніх інформаційних технологій. Вони автоматизують процеси, забезпечують збір та аналіз даних, а також підвищують швидкість і точність митних операцій, а також комунікацію між різними підрозділами. Системи управління митними ризиками дозволяють автоматично оцінювати ризики та визначати вантажі, які потребують додаткового контролю. Впровадження таких систем зменшує людський фактор та підвищує точність і швидкість митних процедур. У процесі обробки декларацій зазначені системи автоматично проводять ідентифікацію значень за кожним критерієм та визначають добуток відповідного рівня ризику на вагу відповідного критерію, отримані величини сумуються. Отриманий показник є сукупною величиною ризику, яка показує, які саме митні формальності повинні пройти товари за даною декларацією [4].

Одним із прикладів успішного застосування інформаційних технологій у митній сфері є використання системи «Єдине вікно». Це платформа, яка об'єднує всі митні та контрольні служби, забезпечуючи швидке і зручне проходження митних процедур. Іншим прикладом є впровадження мобільних додатків для митних інспекторів, які дозволяють їм оперативно отримувати необхідну інформацію та проводити перевірки на місці.

Отже, сучасні математичні методи та інформаційні технології суттєво підвищують ефективність митного контролю, сприяючи забезпеченню митної та загалом національної безпеки України. Впровадження нових технологій дозволяє знизити ризики, підвищити прозорість та довіру до митної системи, а також забезпечити захист економічних інтересів країни.

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України. *Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Державна митна служба України. Офіційний сайт. URL: <https://customs.gov.ua/>
3. Левко М. М. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. № 15 (2). 2015. С. 16–20.
4. Fradynskyi O. A. (ed.) (2019) *Systema upravlinnia ryzykamy v derzhavnii mytnii spravi Ukrainy*. Risk management system in the state customs of Ukraine: monograph. Khmelnytskyi: Naukovo-doslidnyi tsentr mytnoi spravy. NDI FP UDFSU.

СЕКЦІЯ 5

РОЛЬ МИТНОЇ СФЕРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Бачок Артем Анатолійович,

головний державний інспектор відділу професійного відбору та іншомовної підготовки Управління спеціалізованої підготовки Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби

ВПЛИВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРАЇНИ: АНАЛІЗ ВПЛИВУ МИТНИХ ТАРИФІВ, КВОТ ТА ІНШИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА ІМПОРТ ТА ЕКСПОРТ ТОВАРІВ

Митне регулювання – це невід’ємна частина зовнішньоекономічної політики будь-якої країни. Воно використовується для регулювання переміщення товарів через митний кордон, захисту вітчизняного виробника, стимулювання експорту та імпорту, а також для наповнення державного бюджету [1, ст.4].

Важливість митного регулювання складно переоцінити, вплив на економічні показники країни може бути як позитивним, так і негативним. Тому важливо ретельно аналізувати всі можливі наслідки застосування різних інструментів митного регулювання перед їх впровадженням.

Митні тарифи є одним з ключових інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі України. Вони суттєво впливають на обсяги та структуру імпорту та експорту, а також на загальні економічні показники країни. Митно-тарифне регулювання є складовою, загалом, митної справи України - встановлених порядків та умов переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики та обмін обмін митною інформацією.

Основним інструментом контролю за зовнішньоекономічними операціями є митне регулювання. Встановлення митних тарифів збільшує вартість імпортованих товарів при їх ввезенні на внутрішній ринок, що сприяє підвищенню цін на внутрішні товари та забезпечує вітчизняним виробникам можливість отримувати додатковий прибуток.

Методи регулювання зовнішньої торгівлі можна класифікувати на тарифні, які базуються на встановленні митних тарифів, та нетарифні, такі як квоти, ліцензії, субсидії, демпінг і інші заходи. Тарифні методи є економічними і впливають через ринковий механізм, спрямовані на здешевлення експорту, подорожчання імпорту і мають вплив на фінансові результати учасників зовнішньоекономічної діяльності. Нетарифне регулювання включає комплекс заходів обмежувального характеру, які призначені для утруднення або заборони проникнення іноземних товарів на внутрішній ринок країни.

Митний тариф України представляє собою перелік ставок ввізного мита, систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, яке стягується з товарів, що імпортуються на митну територію України. Цей інструмент є загальноприйнятим у всіх країнах світу. Ввізне й вивізне мито, у свою

чергу, є податком на товари, які перетинають митний кордон. Система ставок мита є єдиною для всіх суб'єктів незалежно від форм власності. Ставки митного тарифу встановлюються Верховною Радою України через прийняття відповідних законів.

У вузькому розумінні митний тариф – це узгоджений перелік розмірів мита, що стягується при перетині товарів через митний кордон країни, що встановила цей тариф, або групи країн, що об'єднали свої митні території в єдину митну зону - митний союз - на основі міжнародного договору.

Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності - не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини.

Нетарифні обмеження охоплюють широкий спектр адміністративних, фінансових, кредитних, технічних та інших заходів, що обмежують імпорт та експорт товарів і послуг. Це можуть бути системи ліцензування, квотування, встановлення необґрунтованих стандартів якості продукції, бюрократичні перешкоди у митних процедурах та інші механізми. Нетарифні заходи регулювання, як правило, застосовуються органами державної влади країни незалежно від міжнародних зобов'язань, тому їхні обсяги та методики визначаються національними органами відповідно до внутрішніх правил [1, ст.22].

На сьогоднішній день не існує універсальної класифікації нетарифних обмежень, але широко використовується класифікація, розроблена Секретаріатом ГАТТ (ГААТ - Генеральна угода з тарифів і торгівлі). Вона включає п'ять основних груп регуляторів:

- Участь держави у зовнішньоторговельних заходах (субсидії для виробництва та експорту товарів, система державних закупівель, державна торгівля в країнах з ринковою економікою);

- Митні та адміністративні імпорتنі формальності (антидемпінгові мита, методи оцінки митної вартості товарів, митні та консульські процедури, товаросупровідні документи, товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності);

- Стандарти та вимоги, що стосуються охорони здоров'я, промислової безпеки та технічної безпеки (включаючи промислові стандарти, вимоги до упаковки та маркування товарів, санітарно-ветеринарні норми);

- Обмеження, пов'язані з механізмом платежу;

- Кількісні обмеження на імпорт та експорт.

Отже, до нетарифних заходів регулювання відносяться:

- Заборони на експорт та імпорт, які є визнаними міжнародною практикою. Вони можуть бути відкриті і закриті. Часткові заборони є формою відкритих заборон, що можуть бути безумовними або умовними. Безумовні заборони застосовуються до імпорту товарів, які можуть завдати шкоду різним сферам життєдіяльності держави. Умовні заборони вводяться у разі невиконання постачальником імпорتنих продуктів встановлених правил і норм. Крім постійно діючих заборон, існують сезонні і тимчасові обмеження на ввіз.

- Кількісні обмеження на експорт та імпорт, які є традиційними методами регулювання у міжнародній торгівлі. Це включає квотування і ліцензування.

– Квоти є одним з інструментів митного регулювання, який може мати значний вплив на імпорт товарів.

– Тарифна квота- визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита; іншими словами – це заздалегідь визначена вартість або кількість товару, яка може бути імпортована до іншої країни за зниженим тарифом або без застосування тарифу протягом певного періоду. Така квота стосується імпорту до всіх країн ЄС, та країн з якими Україна підписала відповідні угоди [3, с. 646].

Існує два типи тарифних квот:

– Митні квоти (непреференційні тарифні квоти): застосовуються до товарів з усіх країн незалежно від походження;

– Преференційні тарифні квоти: застосовуються до товарів, що походять з країни або групи країн, з якими Україна має угоди. При цьому походження продукції повинно бути підтверджене сертифікатом походження, виданим у країні-експортері.

– Їх встановлює уряд країни з метою:

– Захисту вітчизняного виробника: Квоти можуть використовуватися для того, щоб обмежити імпорт товарів, які конкурують з вітчизняними товарами. Це може допомогти вітчизняним виробникам зберегти свою частку на ринку та стимулювати їх розвиток.

– Регулювання торговельного балансу: Квоти можуть використовуватися для того, щоб зменшити імпорт товарів і тим самим покращити торговельний баланс країни.

– Захисту національних інтересів: Квоти можуть використовуватися для того, щоб обмежити імпорт товарів, які можуть становити загрозу для національної безпеки або охорони здоров'я.

Митне регулювання суттєво впливає на економічні показники країни, імпорт, експорт та добробут суспільства. Важливо усвідомлювати всі аспекти та наслідки перед застосуванням митних інструментів, щоб максимізувати позитивний вплив та мінімізувати негативні наслідки.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012р. №4495-VI: станом на 16 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

2. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI: станом на 16 черв. 2024р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

3. Голинський Ю. О., Гриник І. Р. Митний контроль в Україні та напрями його вдосконалення. *Молод. вчений*. 2019. № 10 (74). С. 646–650.

*Бурбела Алла Леонідівна,
викладач кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова*

БОРОТЬБА З УХИЛЕННЯМ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ТА ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Однією з головних причин високого рівня тіньової економіки в Україні порівняно з ВВП є відсутність належного податкового навантаження, яке б стимулювало громадян до сплати податків. Це пов'язано з тим, що вітчизняне законодавство не створює сприятливих умов у вигляді норм податкового законодавства та інституційних механізмів для ефективної боротьби з ухиленням від сплати податків.

Для детінізації економіки та стимулювання економічного зростання Україні необхідно вдосконалити податкове законодавство та сформувані інституційне середовище, яке сприятиме добровільній сплаті податків громадянами та бізнесом. Це дозволить збільшити податкові надходження до бюджету та зміцнити економічний потенціал держави.

Основні проблеми податкової системи України:

- приховування реальних доходів і заниження витрат шляхом ведення подвійної бухгалтерії, неповного відображення операцій або фальсифікації документів;
- використання різних схем мінімізації податків із залученням офшорних компаній, трансфертного ціноутворення або фіктивних контрагентів для виведення коштів у тінь;
- поширеною є неофіційна виплата заробітної плати «в конвертах» для ухилення від сплати податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску;
- підприємці можуть незаконно застосовувати спрощену систему оподаткування або пільгові податкові режими, на які не мають права. Або умисно оголошувати банкрутство чи ліквідувати підприємство для уникнення сплати накопичених податкових зобов'язань;
- підробка документів, надання недостовірної інформації податковим органам, хабарництво посадових осіб для приховування порушень. А також залучаються конвертаційні центри для відмивання незаконних доходів [1].

У контексті євроінтеграційного курсу та виконання зобов'язань згідно з Угодою про асоціацію з ЄС, Україна має реалізовувати послідовну політику детінізації економіки та ефективну антикорупційну стратегію, що сприятиме підвищенню її міжнародної конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Задля досягнення цих цілей необхідна розробка та імплементація комплексних заходів, спрямованих на мінімізацію масштабів тіньового сектору економіки та подолання корупційних проявів, що матимуть не лише формальний, а й реальний практичний вплив на оздоровлення економічного та суспільно-політичного середовища в державі відповідно до найкращих європейських стандартів та практик у цих сферах.

По суті, тіньова економіка присутня в будь-якій країні світу, незалежно від рівня її економічного розвитку. Суть проблеми полягає не в наявності тіньової економіки як такої, а в її масштабах, тобто в обсягах тіньового сектору щодо ВВП. Якщо рівень тіньової економіки становить до 10% від ВВП країни, це допустимо і не завдає руйнівного впливу на економіку. В Україні офіційний рівень тіньової економіки становить 37 %, однак він набагато вищий, оскільки офіційна статистика не відображає

реальних масштабів. В Україні існує безліч схем ухилення та уникнення оподаткування. Кожна з них завдає значної шкоди бюджету України та економіці в цілому [2].

Багато країн активно застосовують інституційні підходи для зниження ухилення від сплати податків. Замість жорстких карних заходів, вони створюють сприятливі умови для економічних суб'єктів, за яких приховування об'єктів оподаткування стає не вигідним для бізнесу. Це досягається шляхом стимулювання взаємного контролю між компаніями, надання комерційних пільг фірмам з добрим податковим іміджем, підвищення податкової культури та відповідальності громадян перед державою. Такий підхід є виваженим та аргументованим, оскільки для розвитку економіки необхідно створити умови, за яких платники податків усвідомлюватимуть важливість та власну вигоду від добровільної та повної сплати податкового обов'язку.

Крім того, іноземні країни активно використовують можливості інтернету для консультування громадян з питань оподаткування. Великобританія досягла особливих успіхів у цьому напрямку. Важливу роль відіграє обізнаність платників щодо своїх прав та обов'язків. Цьому сприяє впровадження податкових дисциплін у систему шкільної освіти.

Оже, замість репресивних заходів, ефективнішим є створення сприятливого інституційного середовища, яке мотивуватиме платників до добровільної сплати податків та підвищуватиме їхню податкову культуру [1].

Реалізовано правила електронного платника податків на рівні Податкового кодексу України. Ця ініціатива дозволила платникам податків мати менше контактів з контролюючими органами, що, зрештою, знизить ризик корупції. Крім того, використання електронних кабінетів дасть змогу платникам витратити менше часу й ресурсів для реалізації своїх прав і обов'язків, що призведе до спрощення податкового адміністрування.

Цифровізація дозволила мінімізувати витрати часу на адміністрування податків для обох сторін. Будь-хто може отримати індивідуальну консультацію з податкових питань через офіційний сайт. Додатково створюється Єдиний державний реєстр таких консультацій.

Сьогодні в Україні створена податкова система, яка дозволяє мобілізувати кошти в розпорядження держави, тобто податки виконують передусім фіскальну функцію. Водночас для більш ефективного здійснення їх розподілу та перерозподілу на цілі економічного й соціального розвитку, а отже, підвищення регулятивної функції податкової системи необхідне її подальше вдосконалення з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

З одного боку, митні пільги є інструментами митного регулювання, які полягають у звільненні від виконання певних зобов'язань перед державою та надають переваги особам, що переміщують товари через митний кордон. Проте, з іншого боку, можна розглядати суму, яка могла б надійти до Державного бюджету у випадку повного стягнення митних платежів без застосування пільг

Таким чином, митні пільги є своєрідним балансом між регулюючою функцією держави та фіскальними інтересами щодо наповнення бюджету. Вони можуть використовуватися для стимулювання певних видів діяльності чи імпорту/експорту окремих категорій товарів, але водночас зменшують обсяг потенційних митних надходжень [3].

Досвід прогресивних моделей оподаткування, що використовуються в зарубіжних країнах, свідчить про те, що окремі їхні елементи доцільно адаптувати в Україні для вдосконалення регулятивного впливу на економіку. Це, насамперед,

стосується визначення шкали величин доходу й відповідних податкових ставок для кожного рівня доходу суб'єкта господарювання та фізичних осіб; повного звільнення від оподаткування на певний період або надання податкових пільг підприємствам видобувної галузі для стимулювання розробки родовищ власного природного газу та їх належної експлуатації. Крім того, для системного вдосконалення податкової політики та податкової системи України важливо вирішити такі завдання:

- підвищити прозорість сплати податків, запровадити спрощені процедури адміністрування податків для платників;
- сформувати податкову культуру у суб'єктів господарювання;
- забезпечити надійну систему податкового контролю, яка не буде обтяжувати платників податків, але й обумовлюватиме відповідальність за вчинення податкового правопорушення.

Для відновлення позитивної економічної динаміки необхідна переорієнтація податкової політики та податкової системи України на переважно регулюючу/стимулюючу функцію. Результатом має стати покращення інвестиційного клімату країни та стимулювання інноваційно-інвестиційної активності суб'єктів господарювання, що є перспективою подальших досліджень [3].

Список використаних джерел:

1. Токарева К. О., Тімощенко Н. В. Ухилення від сплати податків та шляхи його подолання в Україні й зарубіжних країнах. *Право та інновації*. 2018. № 1. С. 69–74.
2. Пробоїв О. А. Гуменяк Л. В. Корупція і високий рівень тіньової економіки як визначальні фактори впливу на інвестиційну привабливість України та її інтеграційні прагнення. *Економіка та суспільство*. №14. 2018. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/9>
3. Лисяк Л. В., Гуменюк М. О., Філімонова Д. А. Удосконалення податкової системи України з урахуванням досвіду зарубіжних країн. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2018. № 31. С. 90–94.

Герчаківський Святослав Дем'янович,
доцент кафедри податків і фіскальної політики
Західноукраїнського національного університету,
кандидат економічних наук, доцент,

Герчаківська Ольга Ярославівна,
аспірант Західноукраїнського національного університету

ДОМІНАНТИ ПОСИЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Для сучасної фінансової науки та практики побудови економічної кон'юнктури держав розвиненої демократії інституційна спроможність є інтегральним показником можливостей захисту прав людини, функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки та впровадження цілей сталого розвитку. В умовах політичних

трансформацій індикатор інституційної спроможності є тією аналітичною рамкою оцінювання здатності політичної системи та окремих її елементів реалізувати рух суспільства до демократичних орієнтирів.

Параметри безпеки є одними із базових передумов для дієздатної демократії. Вони визначають межі дозволеного в рамках політичної та економічної конкуренції, а також забезпечують вихідні позиції для представництва інтересів реалізації довгострокових проєктів, формування консолідованої державної фінансової політики тощо.

В умовах жорстокої російсько-української війни базові параметри безпеки виявилися порушеними, в тому числі і ті, які окреслюють діапазон митної безпеки держави. Тому їх відновлення вимагає аналізу не лише перспектив усунення зовнішньої загрози, але й відповідності митних інституцій світовим стандартам та вимогам.

Деякими вітчизняними вченими були здійснені спроби дослідити систему публічного управління в умовах російської агресії, виділити основні загрози та виклики, здійснити аналіз кроків, які запроваджені для її адаптації до воєнного стану.

Так зокрема, О. Назаренко та К. Озарко проаналізували основні економічні ризики держави в умовах воєнного стану [1]. Дослідники на основі оцінки потреб економіки України у повоєнному відновленні окреслили стратегічні вектори розвитку держави і механізми підвищення ефективності управління нею.

Зазначимо, що війна призвела до значних бюджетних та митних дисбалансів та спричинила збільшення витрат на оборону, що створило додатковий тиск на бюджет. Так, податкові надходження у 2022 році скоротилися на 14,2 %, тоді як видатки зросли на 81,4 %. І все це в той час, коли Україна втратила доступ до міжнародних ринків капіталу. Видатки бюджету збільшилися в 1,5–2 рази, бюджетні витрати на безпеку зросли більш ніж у 10 разів, а половина всіх видатків іде на фінансування військового бюджету. Таким чином, ключова задача для України під час воєнного стану – створити умови для забезпечення потреб воєнної кампанії. У майбутньому Україні потрібно буде вирішувати проблеми, пов'язані з пошкодженням критично важливої інфраструктури та житла, а також з гуманітарною кризою.

За результатами роботи митних органів протягом січня-грудня 2022 року до Державного бюджету України забезпечено перерахування митних та інших платежів у сумі 300,8 млрд грн, що становить 56,9% від планового показника (528,3 млрд грн).

У зв'язку із повномасштабною війною росії проти України, введенням воєнного стану в Україні, тимчасовим вимушеним призупиненням діяльності окремих митниць зафіксовано значне зменшення активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що вплинуло на забезпечення виконання доведених Міністерством фінансів України індикативних показників перерахувань митних платежів до державного бюджету. Також на стан виконання індикативних показників вплинуло прийняття Верховною Радою України низки законодавчих змін з питань пільгового оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України в умовах воєнного стану. Так, загальна сума звільнень від сплати митних платежів при імпорті товарів в Україну у 2022 році становила 179,3 млрд грн, у тому числі 79,3 млрд грн – пільгове оподаткування товарів згідно з законодавчими актами, прийнятими в умовах воєнного стану.

Починаючи з дня введення воєнного стану в Україні (24.02.2022 р.), за 258 днів перераховано митних платежів до бюджету України у сумі 226,5 млрд грн, середньоденне надходження митних платежів становило 878 млн гривень.

Митні платежі, сплачені платниками податків – суб'єктами ЗЕД за 2023 р. склали 459,8 млрд грн. Відносно індикативу Мінфіну (487,0 млрд грн) недовиконання митних платежів склало -27,3 млрд грн (або на 5,6 % менше). Раніше недовиконання індикативу

в окремі місяці поточного року було зумовлене, в основному, курсовим фактором через невідповідність «бюджетного» (42,2 грн/дол. США) та фактичного валютного курсу. У листопаді-грудні 2023 р. основним об'єктивним фактором недовиконання індикативу стало блокування з 06.11.2023 р. перевізниками із Польщі та Словаччини руху вантажних автомобілів в окремих пунктах пропуску через державний кордон.

В останні місяці 2023 р. року відбувалося зменшення кількості виявлених ПМП. Всупереч загальному тренду у структурі ПМП, помітним стало збільшення порушених справ про ПМП за статтею 470 про перевищення строку транзитних перевезень (доставки) товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення в Україні, видача їх без дозволу митного органу або втрата зі 193 справ у жовтні 2023 р. до 247 справ у листопаді 2023 р. та 346 у грудні 2023 р. (тобто зростання у грудні 2023 р. становить майже 80 % відносно жовтня 2023 р.). Вбачається, що таке перевищення строків транзитних перевезень при експорті товарів в умовах блокування кордону та існування електронної черги на виїзд стало об'єктивно вимушеним явищем через неможливість дотримання законодавчо встановленого строків з незалежних від перевізників причин. Вирішенню цієї проблеми могло б сприяти збільшення на період воєнного стану строків транзитних перевезень, принаймні для експорту товарів, що перевозяться автомобільним транспортом.

Проаналізовані індикатори діяльності митниць в умовах воєнного стану вказують на об'єктивну необхідність удосконалення митного адміністрування, що водночас дозволить посилити інституційну спроможність Держмитслужби.

Базовим стратегічним документом посилення інституційної спроможності митних органів в Україні на сьогодні стала Національна стратегія доходів України (далі – НДСУ) [2] – це дорожня карта реформування податкової та митної системи, а також удосконалення процедур податкового та митного адміністрування, яка необхідна для забезпечення потенціалу задоволення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі. Вона також підтримує економічне зростання через зменшення нерівності та неефективності в політиці та адмініструванні доходів. Це бачення майбутньої системи доходів України, що надає чіткості та мети реформам. Для того, щоб національна стратегія доходів була ефективною та успішною, вона повинна мати широку підтримку та політичну волю. НДСУ втілює стратегію фінансування видаткових потреб і забезпечення фіскальної стабільності у керований і сталий спосіб на протипагу довільним і непослідовним реформам.

Національну стратегію доходів до 2030 року, яка передбачає, зокрема, план реформування митної політики та митного адміністрування. Кабінет Міністрів України схвалив її розпорядженням від 27.12.2023 р. № 1218-р. Стратегією передбачені податкові та митні заходи.

Домінантними напрямками удосконалення митного адміністрування є наступні цілі:

- 1) Посилення антикорупційних заходів та підвищення довіри до митних органів;
- 2) Підтримка та співпраця з бізнесом;
- 3) Розвиток міжнародного митного співробітництва;
- 4) Інституційний розвиток митних органів;
- 5) Розвиток ІТ та забезпечення технічними засобами митного контролю.

За напрямом «Митна політика» передбачено наступні цілі:

- 1) Пільгове оподаткування при імпорті;
- 2) Гармонізація митного законодавства України до законодавства ЄС;
- 3) Розбудова правоохоронної функції митних органів.

Сподіваємось, що реалізація запланованих орієнтирів удосконалення митного адміністрування та митної політики в Україні дозволить посилити інституційну спроможність вітчизняної митниці та сформувати справжній європейсько орієнтований орган публічного управління в митній сфері.

Список використаних джерел:

1. Nazarenko O. A., Ozarko K. S. (2022). Vyklyky ta stratehichni priorytety publichnoho upravlinnia Ukrainy v umovakh viiny. 2022. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Public management and administration*. 33 (72).
2. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року : Розпорядж. від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/KR231218>.
3. План для реалізації Ukraine Facility на 2024-2027 рр. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

Гуцул Інна Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент

ПРАВОВА СУТНІСТЬ ФОРМ ТА МЕТОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ

Вибір Україною проєвропейського курсу розвитку економіки та держави в цілому передбачає потребу в реалізації значної кількості реформ у політичній, економічній, соціальній та інших сферах. Це неможливо без вчасного оновлення відповідного законодавства. Оскільки регулювання організаційних і правових аспектів транскордонного переміщення товарів прямо впливає на економічну безпеку та незалежність держави, однією з перших сфер реформ стало митне законодавство.

Здійснення митною службою комплексу заходів є важливим інструментом митної політики держави, спрямованим на виявлення порушень митних правил в Україні та виконання міжнародних зобов'язань у цій сфері. У відповідь на такі обставини, відкриття справ щодо порушень митних правил слід розглядати в контексті позитивних результатів митного контролю, здійснюваного уповноваженими посадовими особами митних органів.

Незважаючи на те, що процедура здійснення провадження у справах про порушення митних правил та правовий статус їх учасників регулюються окремим розділом Митного кодексу України [2], вплив законодавства про адміністративні правопорушення значний на ці правовідносини.

Високі вимоги до якості правового регулювання в галузі деліктних митних відносин і увага світової спільноти вимагають системного вивчення процедур провадження у справах про порушення митних правил з урахуванням останніх змін у законодавстві, вирішення практичних проблем та пошук шляхів їх оптимізації.

Внутрішньоорганізаційна діяльність щодо забезпечення митної безпеки включає в себе наступні функції:

- організаційна функція, яка охоплює формування організаційної структури митних органів, а також здійснення діловодства, організацію роботи між підрозділами та забезпечення координації діяльності;

- інформаційне забезпечення, що включає збір, обробку та аналіз інформації про потенційні загрози митній безпеці, обмін інформацією з іншими національними та міжнародними організаціями;

- матеріально-технічне забезпечення, яке охоплює забезпечення митних органів необхідними матеріальними ресурсами, технікою та обладнанням для здійснення контролю та запобігання порушенням;

- кадрове забезпечення, що включає підготовку, навчання та підтримку кваліфікованого персоналу для здійснення митного контролю та протидії порушенням митних правил.

Ці функції аналогічні тим, які реалізуються під час виконання державної митної політики всіма відокремленими суб'єктами на різних рівнях управління. Важливо відзначити, що визнання діяльності забезпечення митної безпеки включає не лише боротьбу з контрабандою та митними правопорушеннями, але й потребу у виконанні правоохоронних функцій лише тих державних органів, які мають відповідну компетенцію.

Отже, внутрішньоорганізаційна адміністративна діяльність щодо забезпечення митної безпеки може бути розглянута у двох аспектах: в широкому і вузькому розумінні. У широкому розумінні вона включає реалізацію державної митної політики, тобто всіх аспектів, пов'язаних з організаційною та оперативною діяльністю митних органів. У вузькому розумінні це обмежена внутрішньоорганізаційна діяльність суб'єктів, уповноважених виключно на проведення заходів із боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

Такий же підхід можна застосувати й до зовнішньоорганізаційного (зовнішнього) виду адміністративної діяльності в широкому розумінні. Цей вид діяльності охоплює наступні аспекти у сфері державної митної справи, а саме процедурні (щодо переміщення через митний кордон, здійснення митного контролю), правовстановлюючі (щодо митного оформлення, видачі дозволів, сертифікатів), правоохоронні та правозахисні (боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил), а також взаємодію як усередині системи митних органів, так і з іншими державними структурами та міжнародними організаціями, які відповідають за забезпечення митної безпеки (наприклад, Служба безпеки України, Національна поліція, Державна прикордонна служба України, прокуратура).

Виділення процедурного і правовстановлюючого підвидів зовнішньої адміністративної діяльності у сфері державної митної справи може бути умовним, оскільки вони частково перетинаються у виконанні правових процедур. Також важливо відзначити, що процедурний підвид є характерним і для взаємодії між державними та міжнародними організаціями у митній сфері.

З цим урахуванням рекомендується визначати підвиди зовнішньої адміністративної діяльності у сфері державної митної справи, підкреслюючи системний характер такої діяльності, що включає розкриття її елементів з урахуванням підходу «від загального до конкретного». Серед таких підвидів доцільно виділити:

- Організація переміщення через митний кордон України.
- Митний контроль та митне оформлення.
- Надання адміністративних послуг, зокрема видача дозволів та сертифікатів.
- Правоохоронна та правозахисна діяльність у митній сфері.
- Організація взаємодії між митними органами та іншими державними та міжнародними структурами з питань забезпечення митної безпеки.

Такий підхід сприятиме кращому розумінню та управлінню у сфері митної діяльності, підкріплюючи важливість кожного з аспектів в рамках загального контексту.

Визнання публічно-сервісної риси в діяльності суб'єктів публічної адміністрації означає перетворення уявлення про сутність адміністративної діяльності. Це включає не лише ідею імперативності (тобто виконання державної влади), а й застосування інструментів диспозитивного регулювання.

Відповідно до положень Митного кодексу України, державна митна справа охоплює наступні види діяльності:

- Процедурні аспекти, які включають у себе організацію переміщення через митний кордон та здійснення митного контролю.
- Правовстановлюючі дії, зокрема здійснення митного оформлення, видачу дозволів і сертифікатів.
- Фінансові аспекти, пов'язані зі збором митних платежів.
- Економічні виміри, які включають встановлення митної вартості та застосування регулюючих заходів.
- Організаційні питання, пов'язані з діяльністю митних органів як уповноважених суб'єктів у митній сфері.
- Правоохоронні та правозахисні заходи, спрямовані на боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил [2].

Таке розуміння визначає всебічну природу державної митної справи, яка охоплює різноманітні аспекти регулювання та контролю у митній діяльності.

Митним кодексом України не визначено вичерпний перелік видів діяльності, що належать до державної митної справи. Замість цього відзначено єдиний критерій належності певної діяльності до такої, що спрямована на реалізацію державної політики у цій сфері.

Серед перерахованих видів діяльності, які відносяться до державної митної справи, не всі є пов'язаними із забезпеченням митної безпеки.

Відповідно до визначення митної безпеки у чинному законодавстві, де ключовою є категорія захищеності інтересів у митній сфері, можна зауважити, що адміністративна діяльність щодо забезпечення митної безпеки слід розглядати як частину діяльності уповноважених суб'єктів у цій сфері, що має публічний, державно-владний характер і пов'язана із застосуванням переважно імперативних заходів і засобів впливу.

Адміністративна діяльність щодо забезпечення митної безпеки також реалізується за допомогою заходів і засобів, характерних для диспозитивного методу правового регулювання, враховуючи, що митна діяльність безпосередньо пов'язана із зовнішньоекономічною діяльністю. З цієї причини доцільно включити до переліку заходів адміністративної діяльності щодо забезпечення митної безпеки заходи правовстановлюючого характеру, які є характерними для диспозитивного методу правового регулювання публічно-правових відносин у сфері економіки, такі як надання дозволів і видача сертифікатів.

Отже, адміністративна діяльність щодо забезпечення митної безпеки, визначена Митним кодексом України, може бути систематизована наступним чином:

1. Процедурна діяльність: включає процеси, що стосуються переміщення через митний кордон та здійснення митного контролю. Цей вид діяльності регулюється специфічними процедурами, які визначені в законодавстві та спрямовані на забезпечення безпеки під час митного контролю.

2. Правовстановлююча діяльність: охоплює процеси, пов'язані із здійсненням митного оформлення, наданням дозволів та видачею сертифікатів. Цей аспект

діяльності забезпечує встановлення правових статусів та умов для переміщення товарів через митний кордон, що впливає на безпеку та правомірність митного режиму.

3. Правоохоронна та правозахисна діяльність: включає боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил. Цей вид діяльності спрямований на запобігання порушенням та застосування відповідних заходів реагування у випадках, коли виявляються порушення митних норм.

Крім того, адміністративна діяльність щодо забезпечення митної безпеки може бути розділена за характером її юридичних наслідків:

1. Позитивна (регулятивна) діяльність: включає дії, які не пов'язані з реагуванням на порушення митних правил та не мають обтяжливих юридичних наслідків. Це можуть бути процеси, спрямовані на підтримку нормального митного режиму та функціонування митної системи.

2. Негативна (реагувальна) діяльність: включає дії, пов'язані з реагуванням на виявлені порушення митних правил і супроводжується застосуванням відповідних санкцій або обтяжливих юридичних наслідків.

Ця класифікація базується на тому, як різні аспекти адміністративної діяльності у митній справі впливають на митну безпеку та правомірність митного режиму, а також враховує компетенцію уповноважених суб'єктів у цій сфері.

Застосування підходу, за яким види адміністративної діяльності щодо забезпечення митної безпеки розділяються на позитивну (регулятивну) та негативну в залежності від їх характеру та юридичних наслідків, дозволяє чітко класифікувати цю діяльність на види, спрямовані на гарантування дотримання митних інтересів (позитивна) і ті, що стосуються захисту цих інтересів (негативна).

Отже, до позитивної адміністративної діяльності щодо забезпечення митної безпеки можна віднести такі підвиди:

- митний контроль;
- здійснення дозвільної діяльності;
- видача сертифікатів;
- державний контроль за нехарчовою продукцією;
- моніторинг державних підприємств;
- застосування процедури митного компромісу;
- міжнародне співробітництво щодо протидії контрабанді та порушенням митних правил;
- превентивна діяльність щодо вчинення контрабанди та інших порушень митних правил;
- обліково-реєстраційна діяльність;
- організація та здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення;
- співпраця із інститутами громадянського суспільства з питань державної митної справи;
- організація прийому громадян;
- організація кінологічного забезпечення [4].

Позитивну адміністративну діяльність щодо забезпечення митної безпеки можна розглядати у широкому значенні, яке передбачає поєднання регулятивних і правоохоронних заходів. Це означає, що така діяльність спрямована на забезпечення дотримання митних інтересів через впровадження нормативних заходів і одночасне забезпечення правопорядку.

Негативною адміністративною діяльністю щодо забезпечення митної безпеки є:

- здійснення провадження у справах про порушення митних правил;

- здійснення контролю дотримання вимог законодавства під час провадження;
- запобігання і протидія контрабанді;
- боротьба з порушеннями митних правил;
- організація оперативно-розшукової діяльності [4].

Ці види діяльності спрямовані на реагування на порушення митних правил і забезпечення відповідного впливу з метою збереження митної безпеки.

Систематизація суб'єктів адміністративної діяльності щодо забезпечення митної безпеки показує, що в Україні головною є Державна митна служба України, яка виконує ключові функції у цій сфері. Інші державні органи відповідають за виконання окремих або супутніх завдань.

Враховуючи це, доцільно передбачити, що Державна митна служба України повинна мати повний обсяг компетенції у сфері боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, оскільки ці аспекти є найбільш важливими для забезпечення митної безпеки та національної безпеки нашої держави.

Це передбачення базується на важливості ефективного контролю над митними процесами, що включають запобігання контрабанді та іншим митним порушенням, що потенційно загрожують економічній та політичній стабільності країни.

Список використаних джерел:

1. Митне право: навчальний посібник / О. П. Рябченко, В. Я. Мацюк, В. В. Чмелюк та ін.; за заг. ред. І. П. Петрової. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 470 с.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32 (04.05.2012). Ст. 1175.
3. Палій Л. Л. Адміністративно-правові засади захисту економічних інтересів держави у митній сфері: актуальні питання правової характеристики. Правове забезпечення захисту економічних інтересів держави. Теоретико-прикладне дослідження : монографія / за ред. О. П. Рябченко. Суми: «Мрія», 2020. С.13-31.
4. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. *Офіційний вісник України*. 2019. № 26(05.04.2019). Ст. 900.

Іванченко Аліна Володимирівна,
аспірант кафедри публічного управління та економіки
Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОБОРУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ПОТОЧНА СИТУАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В МИТНИХ ОРГАНАХ

Проблема правового регулювання діяльності органів публічної служби є предметом наукових досліджень у сучасному державному правознавстві, особливо вчених-адміністративістів. Останніми роками вивчення та застосування європейського досвіду правового регулювання публічних послуг у державно-правовій практиці набуває все більшого значення. Об'єднання Закону «Про службу в митних органах» у загальний Закон «Про державну службу» розпочалося у 2012 році і було пов'язане з

реорганізацією Державної митної служби України та створенням Міністерства доходів і зборів [1]. Згодом ця тенденція продовжилася, і правовий статус посадових осіб митних органів втратив свою специфіку для посадових осіб митних органів (органів доходів і зборів).

Втрата чинності Положенням про порядок і умови проходження служби в митних органах України [2], невдалі спроби окремих суб'єктів права законодавчої ініціативи щодо ухвалення Закону України «Про Національну митну службу України» [3] й інші нереалізовані пропозиції щодо майбутнього національної системи митної служби лише підтвердили обраний політичною владою курс на уніфікацію національного законодавства про державну службу.

Нині формально порядок проходження служби в митних органах, отже, і порядок вступу на службу в митні органи регламентується МК України [4], а в частині, не врегульованій ним, законодавством про державну службу й іншими актами законодавства України (ч. 3 ст. 569 МК України), зокрема: Законом України «Про державну службу» у редакції від 10 грудня 2015 р. (далі – Закон «Про держслужбу») [5] з урахуванням чинного антикорупційного законодавства [6] та інших підзаконних нормативних актів, ухвалених КМ України та Національним агентством України з питань державної служби (далі – НАДС).

Незважаючи на прийняття нової редакції Закону «Про державну службу», більшість концептуальних засад реформування державної служби досі не реалізовано навіть на законодавчому рівні. Більшість концептуальних засад реформи державної служби досі не реалізовані на законодавчому рівні, не кажучи вже про імплементацію в правоохоронну діяльність. Не кажучи вже про імплементацію в правоохоронні органи.

Зокрема це стосується забезпечення механізму прийняття на державну службу та просування по державній службі; правової захищеності та політичної нейтральності державних службовців; мотивації, стимулювання та заохочення державних службовців під час здійснення ними службової кар'єри; професійної підготовки кадрів для державної служби тощо. Однією із причин такого стану речей є брак політичної волі та відсутність у вітчизняній науці сталого розуміння ключових аспектів питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Така невизначеність зумовлює як недосконалість чинного законодавства, так і недостатню якість проєктів нормативно-правових актів, які пропонуються до розгляду. Крім того, ухвалення нової редакції Закону «Про держслужбу» спричинило появу правових колізій, зокрема й у процедурі прийняття на державну службу посадових осіб митних органів.

Натомість, специфічними вимогами для того, щоб стати державним службовцем, є професійні та моральні якості, а також належний стан здоров'я. Законопроект містить лише одну спеціальну вимогу до кандидатів на службу в митні органи. Кандидати на службу в митні органи повинні мати відповідну освіту та пройти професійну підготовку в спеціалізованому навчальному закладі.

Порівняння встановлених законом обмежень щодо набуття статусу державного службовця є досить актуальним для митних органів. Перелік обмежень, пов'язаних зі вступом на державну службу в митні органи, передбачених Законом «Про держслужбу», значно ширший. Також є розбіжності між нормами МК України, Законопроекту та Закону «Про держслужбу». Так, відповідно до МК України, наявність судимості за вчинення умисного злочину виключає можливість прийняття на службу і тоді, коли така судимість може бути погашена або знята. По-друге, строки за корупційне

діяння або пов'язані з корупцією правопорушення в Законі «Про держслужбу» значно збільшені (3 роки) порівняно із МК України (1 рік) [7, с. 118].

Таким чином, можна стверджувати, що існують певні відмінності в чинному законодавстві, яке регулює процедуру набуття статусу державного службовця певного виду, тобто митного органу. Разом з тим, аналіз судової практики щодо поновлення на роботі посадових осіб митних органів свідчить про те, що суди при вирішенні цих питань керуються положеннями Митного кодексу України.

У сучасних умовах інституційної реформи адміністративної системи та становлення державної служби особливого значення набуває питання формування нової генерації державних службовців. Нові виклики вимагають зміни підходів до системи відбору та найму державних службовців.

Аналіз процесів, що відбуваються в сучасній Україні, свідчить про те, що процедури добору державних службовців поступово стають більш інноваційними. Процедура добору на державну службу поступово стає більш інноваційною. Комплексний підхід до оцінки кваліфікації кандидатів у поєднанні із залученням громадськості до добору кадрів на державну службу обов'язково принесе позитивні результати.

Водночас, як уже зазначалося, така модель формування кадрового потенціалу Держмитслужби України фактично була зруйнована у 2019 р. у зв'язку із внесенням змін до ст. 20 Закону «Про держслужбу» та втратою чинності відповідних підзаконних нормативних актів [8, с. 133].

Визнання суперечливих питань працевлаштування державних службовців у митних органах та запропоновані зміни до чинного законодавства

Запропоновані зміни до чинного законодавства спростять доступ до спеціалізованої митної діяльності та забезпечать відкритість, прозорість і незалежність митних органів. Як наслідок, це призведе до створення професійної та якісно нової митної служби. Це призведе до створення нового професійного та якісного кадрового потенціалу української митної служби. Це створить кадровий потенціал в українській митній службі, підвищить довіру суспільства до реформ і, як наслідок, значно підвищить ефективність впровадження реформ.

Результатом стане створення нового професійного та якісного кадрового потенціалу в українській митній службі, що підвищить довіру суспільства до реформ і, як наслідок, суттєво підвищить ефективність впровадження реформ.

Список використаних джерел:

1. Про Міністерство доходів і зборів : Указ Президента України від 18 березня 2013 р. № 141/2013 (втратив чинність). Офіційний вісник України. 2013. № 22. Ст. 739.
2. Положення про порядок і умови проходження служби в митних органах України, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 9 лютого 1993 р. № 97 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/97-93-%D0%BF/card6#Public> (дата звернення: 21.01.2020).
3. Про Національну митну службу України : проєкт закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57655 (дата звернення: 23.01.2020).
4. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № № 44–48. Ст. 552.
5. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

6. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700–VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.

7. Ткачук О.І. Правовий статус посадових осіб митної служби України : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Харків, 2008. 203 с.

8. Комзюк В.Т. Адміністративно-правовий статус митних органів України : дис. докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2014. 446 с.

Ковтун Ірина Броніславівна,

*перша проректорка, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка наук з державного управління, доцентка*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ТА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ СИСТЕМОЮ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Розробка релевантної митної політики та впровадження ефективного митного адміністрування відіграють ключову роль у вирішенні внутрішніх дисбалансів, пов'язаних з європейською інтеграцією України. Стрімкий розвиток вимагає від країни своєчасного прогнозування та попередження зовнішніх і внутрішніх ризиків. Як показує досвід, запобігання та подолання ризиків є надзвичайно важливими для досягнення успішних результатів.

Здійснення внутрішньодержавних митних процедур включає низку заходів, пов'язаних із митним адмініструванням, оформленням та розрахунками відповідних податкових і митних платежів, регламентованих законодавством. Проте цей механізм, що формувався протягом багатьох років, втратив частину своєї регуляторної сили під час війни, коли держава на перше місце поставила власні потреби та інтереси, намагаючись захистити внутрішній ринок.

Отже, завдання досягнення балансу між розвитком міждержавної торгівлі та підтримкою вітчизняних підприємств у воєнних умовах потребує збалансованої та різноспрямованої взаємодії різних секторів та відповідної імплементації митного законодавства, що потребує суттєвих змін. Відбувається глибока трансформація ринку в економічній та управлінській сферах, а також у свідомості, що вимагає підготовки виважених і продуманих кроків до інтеграції, відповідно до найважливішого принципу забезпечення національних інтересів. У цьому контексті формується нова Українська митна служба, яка покликана вдосконалювати свою діяльність.

Дослідження митної політики та практики здійснення митної справи привертають увагу багатьох науковців із різних галузей. Це зумовлено тим, що загальні питання в цій сфері тісно пов'язані з різними науковими проблемами, зокрема в управлінні та економіці. Значний внесок у цю сферу зробили такі вчені, як І. Бережнюк, А. Войцещук, О. Гребельник, Є. Додін, Ф. Жорін, М. Каленський, П. Пашко, К. Сандровський, С. Терещенко, А. Уліцький, О. Федотов, В. Ченцов та інші.

На сучасному етапі реалізації митної політики України спостерігається постійне зростання обсягів і розширення міжнародної торгівлі, ускладнення та підвищення динамічності торгових процесів, а також зростання вимог міжнародних організацій

щодо забезпечення вільної торгівлі. Внутрішні ринки стають більш доступними для іноземної продукції, а внутрішні торгові бар'єри знижуються. Інтеграція міжнародних вимог у вітчизняну практику митного регулювання поглиблюється.

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану робота митної служби зазнала значних змін. Парламент, уряд України та спеціалізовані адміністративні органи ухвалили низку законодавчих заходів, які не лише спрощують процедури митного оформлення товарів і транспортних засобів, але й надають певні пільги імпортерам. Ці заходи спрямовані на забезпечення українського народу та Збройних Сил України всім необхідним у цей складний час.

У такій ситуації національні митні служби потребують підвищення ефективності своєї політики для забезпечення негайного реагування на зовнішні загрози та оперативної протидії можливим негативним наслідкам цих загроз. Це необхідно для посилення захисту зовнішньоекономічних інтересів країни. Досягнуто державне та максимально враховано міжнародні правила й вимоги у національній системі регулювання.

Митна система України є незалежною державно-адміністративною інституцією, яка, однак, сильно залежить від великої кількості інших державних установ. Вона включає не лише підрозділи Департаменту митної справи Держмитслужби України та Державну митну службу України в цілому, а й інші елементи та складові, які впливають на її діяльність. Фактично, митна система України функціонує в складному середовищі, що складається з різних елементів та компонентів [4].

Становище та роль митної системи України потребують подальшого вирішення, оскільки створена наприкінці 2018 року Державна митна служба України підпорядкована Міністерству фінансів України і не може повноцінно виконувати свої повноваження у сфері боротьби з митними правопорушеннями. Чинне законодавство наразі не дозволяє новоствореній Державній митній службі України повністю виконувати весь спектр своїх функцій.

Сучасна митна система повинна мати здатність швидко адаптуватися до нових вимог та гармонійно поєднувати економічні й адміністративно-правові інструменти регулювання у своїй діяльності. Докорінні зміни в економічному та політичному житті українського суспільства зумовили необхідність кардинального перегляду ролі та місця владних структур у системі життєзабезпечення суспільства, насамперед в економічній та соціальній сферах.

Митна система України повинна забезпечувати виконання поточних завдань держави, усувати бюрократичні перешкоди, зменшувати кількість невинуватих адміністративних бар'єрів та сприяти міжнародній торгівлі. Для реалізації своїх повноважень у напрямку забезпечення національної безпеки подальше реформування митної системи передбачає посилення правоохоронної ролі митниці та надання їй виключних повноважень щодо контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів на кордоні [2].

Митна система виконує різноманітні функції і є автономною частиною державного апарату. З точки зору функціонування державних інституцій, митну систему слід розглядати як відносно незалежну організаційну, функціональну та компетентну систему установ, які здійснюють митні функції держави і інші функції, спрямовані на успішну реалізацію митної політики [3].

Для поживлення економіки України в умовах воєнного стану можна запропонувати такі заходи:

- забезпечення безперебійного постачання товарів, особливо в районах з низьким ризиком безпосередніх воєнних дій, для підтримки максимально можливого асортименту продукції;

- продовження перегляду дозволеного критичного імпорту з урахуванням матеріально-технічних можливостей і валютних резервів, забезпечуючи при цьому кінцеву обробку товарів на території України;

- створення умов праці для вимушених переселенців, зокрема через моніторинг попиту та пропозиції на місцевому ринку праці, спрощення умов дистанційної та тимчасової зайнятості, участь у реабілітаційних проектах та забезпечення кваліфікаційного навчання;

- заохочення вітчизняного підприємництва через запровадження потужних інструментів підтримки у сферах регулювання та оподаткування, а також практичної допомоги, такої як придбання обладнання, експорт продукції, налагодження логістики постачання та збуту, лізинг транспортних засобів, адаптованих до умов воєнного часу.

У процесі реформування та модернізації митної системи України слід приділяти належну увагу вивченню досвіду інших країн, його критичному аналізу та адаптивному використанню, а також вибору європейського вектора розвитку нашої держави. Ми орієнтуємося на позитивний досвід розвинених країн у цьому питанні. Реалізація реформ має бути спрямована на вдосконалення управління та контролю митних органів та їх діяльності.

Стратегічним напрямком реформування української митниці є максимальне наближення її діяльності до міжнародно визнаних стандартів, а пріоритетом – розбудова нових концептуальних взаємодій між митницею та зовнішньоекономічними суб'єктами. Такий підхід покращує якість, забезпечує прозорість та підвищує ефективність митних операцій.

Найближчим часом зусилля мають бути зосереджені на вдосконаленні функціональності єдиної системи автоматизації митниці, модернізації технічного обладнання та програмного забезпечення, сумісного з європейською інформаційною системою. Це призведе до налагодження обміну даними та стане інструментом збору митної інформації та боротьби з порушеннями митних правил.

Одним з найважливіших завдань, які потрібно буде вирішити в митній сфері України найближчим часом, є впровадження міжнародних норм і стандартів у митній діяльності. Це дозволить перейти до застосування єдиних стандартів у сфері митних операцій. Вирішення питань, що стосуються участі в Міжнародній конвенції про гармонізацію та спрощення митних процедур, а також етапне впровадження чинного в Україні митного законодавства та процедур до держав-членів Європейського Союзу, стає можливим [1].

На сьогоднішній день митниця України, включаючи Департамент інформаційного забезпечення Держмитслужби України, ще не готова повною мірою забезпечити свою діяльність на рівні міжнародних стандартів через низку серйозних системних проблем. Це питання залишається невирішеним, і без його вирішення неможливо підняти митну службу на новий якісний рівень та підвищити загальну ефективність Державної митної служби України. Для вирішення цих старих проблем необхідно використовувати нові підходи, визначити стадію реалізації та розрахувати вартість ресурсів.

Аналіз ефективності та кількості діючих митних процедур показує, що вони не повністю відповідають міжнародно визнаним стандартам, таким як:

- попередня інформація;
- електронне подання;

- система управління ризиками;
- митний аудит;
- рамкові стандарти безпеки та сприяння торгівлі.

Реалізація цих стандартів можлива лише шляхом впровадження заходів, спрямованих на застосування принципів інтегрованого управління за допомогою інформаційних технологій.

Застосування інформаційних технологій в українській митній службі та створення інформаційного середовища розподіляється на кілька етапів. Спочатку було поставлено завдання створити базу даних електронних копій вантажних митних декларацій з паперових копій, які будуть оброблені для надання статистичних даних про зовнішньоекономічну діяльність країни керівництву.

Необхідно змінити підхід до роботи центрального органу Держмитслужби України. Всі нормативні документи та технології мають базуватися на визначеній інформаційно-електронній стратегії, а не навпаки. Такий підхід потребує змін не лише на рівні підрозділів інформаційного забезпечення, а й на рівні адміністративних ланок центрального апарату Держмитслужби України. Ця система має бути розроблена на основі новітніх інформаційних технологій і сучасної матеріальної бази, що дозволяє створювати сучасні багаторівневі системи з відомчими комунікаційними мережами і складними системами захисту інформації. Однак для цього потрібен час і значні ресурси. Наразі Держмитслужба України веде переговори з митними органами багатьох країн світу щодо укладення двосторонніх міжурядових угод про співробітництво в митній справі.

Державна митна служба України активно сприймає всі пропозиції щодо співробітництва в сфері митної діяльності, які відповідають національним інтересам України. Це здійснюється на основі загально визнаних міжнародних колективних цінностей, загальнолюдських принципів і міжнародних стандартів.

Одночасно важливо зміцнити розвиток законодавчої бази для імплементації міжнародних стандартів. Це включає забезпечення попередньої інформації щодо безпеки високоризикових поставок та обмін даними з іншими країнами, укладення міжнародних угод про взаємне визнання таких стандартів і статус трейдера. Організаційно це забезпечить наявність попередньої інформації для аналізу ризиків у сфері безпеки постачання та вибору митного контролю.

Список використаних джерел:

1. Каленський М. М. Модернізація української митної системи є невід'ємною частиною, а також важливою передумовою європейської інтеграції України. *Митниця*. 2019. № 2. С. 4–6.
2. Кормич Б. А. Інформаційний чинник державного управління. *Митна справа*. 2020. № 5. С. 80–84.
3. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. С. 9. Ст. 1175.
4. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави : монографія / Гребельник О. П., Пашко П. В., Шевчук С. В., Сушкова О. Є. та ін.; за ред. д.е.н., проф. О. П. Гребельника. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 266 с.

Коржинська Тетяна Валентинівна,
*заступник начальника відділу кінологічного та ветеринарного забезпечення
 Управління кінологічного забезпечення Департаменту спеціалізованої підготовки та
 кінологічного забезпечення Держмитслужби,
 кандидат педагогічних наук*

ЗАХИСТ КОРДОНІВ УКРАЇНИ: ВНЕСОК КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ

В умовах воєнного стану та євроінтеграційних прагнень України митні органи стикаються з низкою нових викликів, пов'язаних із захистом економічної безпеки держави. Серед них – стрімке зростання обігу й незаконного переміщення через митний кордон зброї, боєприпасів та інших товарів, що становлять загрозу для національної безпеки.

З огляду на це, Держмитслужба та її територіальні органи активно вживають комплекс заходів, спрямованих на безперебійну роботу митного контролю, прозорість та добросовісність митної діяльності. Їх основою є цифровізація та розробка ІТ-рішень, які мають потенціал для інтеграції в систему митного контролю ЄС [4].

Важливим інструментом митного контролю є ризикоорієнтований підхід, який дозволяє ефективно виявляти та запобігати незаконному переміщенню товарів, не створюючи перешкод для легального товарообігу.

Окрім скануючих систем, інструменту неінтрузивного митного контролю, значну роль у роботі Держмитслужби відіграють кінологи та їхні чотирилапі помічники.

Невід'ємною частиною митних органів України, адже згідно зі статтею 544 Митного кодексу України, одним із їхніх основних завдань є кінологічне забезпечення [2].

Кінологічні підрозділи митниць активно залучаються до процесу митного контролю, що значно підвищує його ефективність, виявлення заборонених товарів. Завдяки самовідданій праці кінологів та їхніх чотирилапих помічників Держмитслужба щороку вилучає з незаконного обігу значні обсяги контрабанди, роблячи вагомий внесок у захист національного виробника через запобігання нелегальному імпорту та експорту, у захист економічної безпеки України, а й всього Європейського Союзу.

Варто зазначити, що попри виклики, пов'язані з триваючою військовою агресією РФ проти України, зокрема скорочення чисельності кінологічних підрозділів Держмитслужби на 27%, вони продовжують ефективно виконувати свої посадові обов'язки.

Переваги використання кінологічних команд на митниці:

- швидкість та точність роботи (кінологічні команди можуть значно швидше оглянути транспортні засоби, вантажі та людей, ніж це можуть зробити люди. Це пов'язано з тим, що собаки мають нюх, який набагато чутливіший, ніж нюх людини);
- кінологічні команди можуть бути ефективним стримуючим фактором для контрабандистів (присутність кінологів та їхніх собак під час митного огляду змушує контрабандистів двічі подумати про те, чи варто ризикувати);
- на відміну від скануючих систем, службові собаки не випромінюють шкідливого випромінювання та є більш мобільними, можуть залучатися до митного контролю навіть у віддалених або важкодоступних місцях.

Використання кінологічних команд є важливою частиною боротьби з контрабандою та іншими злочинами, пов'язаними з незаконним переміщенням товарів через митний кордон.

Нормативне регулювання організації кінологічного забезпечення в Державній митній службі України встановлює наказ Міністерства фінансів України від 10.03.2021 р. № 148. Цей наказ визначає вимоги до кінологічних команд, процедури відбору та утримання службових собак, а також детально описує організацію спеціальної підготовки кінологічних команд [3].

Однією з вимог Положення про кінологічне забезпечення в Державній митній службі України до участі у здійсненні митного контролю та інших службових заходах допускаються кінологічні команди, які пройшли курс спеціальної підготовки у Департаменті спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби (ДСПКЗ Держмитслужби). З 1993 року про цю установу знали лише в Україні, в якій посадові особи Державної митної служби України проходили спеціальну та спеціалізовану підготовку, а з 2010 року й кінологи та кінологині – спеціальну підготовку. Наразі проводиться підготовка посадових осіб не лише Держмитслужби, її територіальних органів, а й країн Європейського регіону ВМО, надає доступ до навчання за інтерактивними курсами ВМО, розміщеними на платформі СЛІКС! Все це стало можливим завдяки отриманню статусів навчальних центрів ВМО в 2016 році, зокрема на базі ДСПКЗ Держмитслужби функціонує Регіональний кінологічний центр ВМО (РКНЦ ВМО, м. Хмельницький, Україна) [1].

Діяльність РКНЦ ВМО (м. Хмельницький, Україна), а також 17 інших, координується Директоратом ВМО з дотримання та спрощення процедур торгівлі, який відповідає за широкий спектр правозастосовних операцій, від боротьби з незаконною торгівлею, протидії поширенню зброї масового знищення до проведення воркшопів, розбудови потенціалу РКНЦ ВМО, надання технологічних рішень та сприяння співпраці між різними відомствами. РКНЦ ВМО відіграють важливу роль у підготовці кваліфікованих кінологів митних та правоохоронних адміністрацій країн-членкинь ВМО [5, с. 21, 36].

Це, зі свого боку, сприяє більш ефективній боротьбі з контрабандою та іншими злочинами, пов'язаними з незаконним переміщенням товарів через митний кордон.

Окрім того, обов'язковим є проведення регулярних навчальних тренувань кінологічними командами на місцях. Це допомагає кінологам та їхнім собакам адаптуватися до специфічних умов роботи на конкретній митниці та вдосконалювати свої професійні навички.

Таким чином, Державна митна служба України вживає всіх необхідних заходів для того, щоб кінологічні команди, які залучаються до митного контролю та інших службових заходів, були високопрофесійними та ефективними у своїй роботі.

Упродовж перших років становлення кінологічного забезпечення в митних органах України кінологічні команди проходили підготовку лише за 1 спеціалізацією – пошук наркотичних засобів. Станом на сьогодні чисельність спеціалізацій кінологічних команд зросла до 5-ти, таких як виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, зброї та частин до зброї, набоїв, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот, бурштину під час огляду транспортних засобів, багажу пасажирів та поштових відправлень. У межах діяльності РКНЦ ВМО (м. Хмельницький, Україна) ДСПКЗ Держмитслужби проводить двотижневий офлайн англomовний спеціальний курс підготовки кінологічних команд митних органів зарубіжних країн. Проведено таку підготовку для кінологічних команд митних адміністрацій Республіки Польща та Словацької Республіки з пошуку наркотичних засобів, психотропних речовин та тютюнових виробів.

Цей курс має на меті: ознайомити інспекторів-кінологів з порядком використання кінологічних команд; удосконалити навички слухняності службових собак;

відпрацьовувати навички кінологічних команд шукати та виявляти: наркотичні засоби та психотропні речовини, зброю, частини до зброї та набої, тютюнові вироби, грошові знаки у вигляді банкнот, бурштин на різних об'єктах (на багажі, в легкових та вантажних транспортних засобах, у переміщенні).

Демонструючи свою резистентність та резильєнтність в воєнних реаліях українського сьогодення, підтверджуючи вірність професійному обов'язку, невимовне бажання перемоги та віру в світле майбутнє нашої країни, ДСПКЗ Держмитслужби, під егідою Держмитслужби, продовжує свою кропітку діяльність з підвищення кваліфікації посадових осіб Держмитслужби та її територіальних органів.

Так, з метою підвищення ефективності виконання кінологічними підрозділами митниць функцій з захисту економічної безпеки держави в умовах воєнного стану Держмитслужбою вживаються заходи щодо: покращення матеріально-технічного забезпечення кінологічних підрозділів задля забезпечення належних умов для роботи кінологів та утримання, тренування кінологічних команд; підвищення рівня професійної підготовки кінологів, тренерів кінологічних команд, зокрема вдосконалення методів тренування службових собак, а також запровадження інноваційних методів у системі підготовки кінологічних команд, оцінки їх якості, ефективності та результативності діяльності; удосконалення системи контролю за діяльністю кінологічних команд; залучення кінологічних команд до участі в міжнародних кінологічних заходах задля підвищення їхнього рівня професійної майстерності.

Варто зауважити, що міжнародна допомога відіграє важливу роль у діяльності Державної митної служби України. Вкотре демонструють небайдужість США, Республіка Польща, Литва та інші країни до того, з чим зіткнулася Україна внаслідок повномасштабного вторгнення країни-агресора на її територію, та висловлюють підтримку нашому мужньому народові України, надаючи прихисток тимчасово вимушеним переселенцям, допомагаючи донатами. До того ж, у 2022 році кінологічні команди Державної митної служби України, які знаходилися у зоні активних бойових дій, отримали 1 тону корму для чотирилапих напарників митників України від колег з Регіонального офісу Управління доходів у Варшаві (Офіс) за сприяння керівництва Офісу та пані Ельвірі Адамчук-Шимков'як, національної координаторки із діяльності кінологічних команд Національної адміністрації доходів Республіки Польща.

Спільно з міжнародними партнерами та іншими правоохоронними органами Держмитслужба здобуває значні успіхи у боротьбі з незаконним обігом товарів, включно наркотиків, зброї, тютюнових виробів, валюти та фальсифікованої продукції. Зокрема, з початку повномасштабного вторгнення рф на територію України, під час проведення відпрацювань території обслуговування та розміщення військовослужбовців, а також встановлення каналів надходження наркотичних засобів та психотропних речовин до них, правоохоронними органами України спільно з службовими собаками та інспекторами-кінологами відділів кінологічного забезпечення Управління боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил митниць було виявлено понад 53 кг наркотичних засобів та 15 кг психотропних речовин. Крім того, в ході спільних санкціонованих обшуків було виявлено близько 50 одиниць вогнепальної зброї та понад 25 тисяч боєприпасів. Ця співпраця є надзвичайно важливою для захисту національної безпеки України та запобігання потраплянню на внутрішній ринок небезпечних та незаконних товарів.

Таким чином, такий комплексний підхід дозволяє Держмитслужбі ефективно виконувати свої завдання в умовах війни, сприяючи збереженню національної безпеки та боротьбі з незаконним обігом товарів.

Список використаних джерел:

1. Кінологічне забезпечення. *Офіційний сайт ДСПКЗ Держмитслужби*. URL: <http://surl.li/upudh>.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012р. №4495-VI. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 17.06.2024 р.).
3. Про кінологічне забезпечення в Державній митній службі України: Наказ МФУ від 10 березня 2021 року №148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-21#Text>.
4. Україна буде готова повноцінно стати частиною європейської митної інфраструктури до моменту реалізації митної реформи у ЄС. Сергій Звягінцев. *Офіційний сайт Держмитслужби*. URL: <http://surl.li/upual>.
5. WCO Annual Report 2022-2023. URL: <http://surl.li/upumw>.

Омельчук Олег Миколайович,
*ректор Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

АДМІНІСТРАТИВНО - ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ МИТНИМИ ОРГАНАМИ

На даний момент наша країна перебуває у складному геополітичному положенні. З одного боку, вступила в силу Угода про асоціацію між Україною та ЄС, проводиться гармонізація митних процедур зі стандартами Європейського Союзу, та надано безвізовий режим з країнами ЄС. З іншого боку, на території України триває військовий конфлікт. Ці фактори створюють сприятливі умови для членів міжнародних організованих злочинних угруповань, які використовують територію України для транзиту та незаконного переміщення через її митний кордон великих партій контрабанди – наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, зброї, вибухівки, історичних та культурних цінностей тощо.

Слід зазначити, що завдяки своєму географічному розташуванню, наявності морського кордону та розвиненій авіаційній інфраструктурі, наша держава є привабливою для транзиту заборонених товарів з країн Азії чи Латинської Америки до Європи. Міжнародна організована злочинність, тероризм та нелегальна міграція поступово охоплюють територію нашої країни. Водночас, майже немає інформації про виявлення великих партій контрабанди наркотиків та зброї, а також фінансових трансакцій, які забезпечують ці злочини. Методи скоєння правопорушень постійно оновлюються і стають більш витонченими. До того ж неефективна система публічного адміністрування у сфері митної безпеки, яка зосереджується переважно на виконанні фіскальної функції, призводить до зменшення надходжень митних платежів до державного бюджету. Це, у свою чергу, поглиблює економічну кризу, знижує рівень

життя населення та сприяє зростанню корупції серед співробітників державних органів, відповідальних за забезпечення митної безпеки.

З огляду на зазначені фактори, забезпечення митної безпеки є актуальною потребою сьогодення, яка вимагає державного вирішення. Це підкреслює важливість виділення адміністративно-правових засобів серед заходів забезпечення митної безпеки, які використовуються правоохоронними та митними органами в сучасних складних геополітичних умовах і в умовах підвищеного рівня небезпеки, що супроводжують внутрішньодержавні перетворення. Відповідно до стратегії незворотності європейського та євроатлантичного курсу України, закріпленої у Преамбулі Конституції України, це завдання є надзвичайно важливим.

Більшість науковців розглядають поняття митної безпеки як частину або одну зі складових економічної безпеки країни. Митна безпека охоплює не лише зовнішньоекономічну сферу, а й безпеку державного кордону. Поглиблене вивчення цієї проблеми включає звернення до наукових робіт таких дослідників, як І. Бережнюк, А. Войцещук, О. Гребельник, М. Каленський, В. Мартинюк, В. Науменко, П. Пашко та інші.

Формування митної безпеки України здійснювалося під впливом багатьох чинників, як національних, так і міжнародних. Українська митниця почала працювати як частина колишньої радянської системи і розвивалася в умовах ринкової економіки, ставши повноцінним суб'єктом забезпечення митної безпеки країни. Поняття митної безпеки визначається Митним кодексом України, іншими законодавчими актами, а також вітчизняними науковцями як стан захищеності митних або економічних інтересів держави у митній сфері. При цьому підкреслюється взаємозв'язок між митною, національною, зовнішньоекономічною та економічною безпекою.

При формуванні поняття митної безпеки важливо враховувати визначення національної безпеки як основної категорії і суспільно-правового явища, що тісно пов'язане з митною безпекою. У Законі України «Про основи національної безпеки України» термін національної безпеки визначено як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, що забезпечує сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію реальних та потенційних загроз національним інтересам, у тому числі у сфері податково-бюджетної та митної політики, при виникненні негативних тенденцій, які створюють потенційні або реальні загрози національним інтересам (ст. 1) [5].

Зокрема, відповідно до Митного кодексу України, митні інтереси – це національні інтереси України, реалізація та забезпечення яких здійснюються шляхом державного митного управління (ст. 6) [4].

Конституційний Суд України у одному з рішень визначає: «поняття «охоронюваний законом інтерес», що використовується в частині першій статті 4 Цивільного процесуального кодексу України та інших законах України в логічно-смысловому зв'язку з поняттям «права», слід розуміти як прагнення до користування конкретним матеріальним або нематеріальним благом, що є легітимним дозволом, не опосередкованим суб'єктивним правом, і є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції та законам України, суспільним інтересам, справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим принципам».

При формуванні поняття митної безпеки необхідно враховувати сучасні умови, в яких перебуває Україна – військовий конфлікт, надання безвізового режиму з країнами ЄС, набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зміни у геополітичній ситуації у світі впливають на підходи до визначення національної безпеки. Тому,

5 квітня 2018 року Верховна Рада України прийняла у першому читанні проект Закону України «Про національну безпеку України» [6]. Згідно з цим законопроектом, національна безпека визначається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України (життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави) від реальних та потенційних загроз.

Таким чином, митна безпека – це особливий правовий режим діяльності уповноважених суб'єктів, спрямований на забезпечення дотримання учасниками митних відносин загальнообов'язкових правил у сфері державної митної справи. У чинному законодавстві ці правила вже встановлені Митним кодексом України, іншими законами, кодексами та нормативно-правовими актами. Однак, не можна сказати, що завдання, функції та компетенція суб'єктів забезпечення митної безпеки ефективно та належним чином врегульовані. Варто також зазначити про необхідність визначення сучасних зовнішніх та внутрішніх загроз митній безпеці з метою формування моделі протидії, складовою якої є правові процедури діяльності суб'єктів забезпечення митної безпеки [1].

Залежно від виконуваних функцій адміністративно-правові відносини поділяються на регулятивні (позитивні) та правоохоронні (негативні). Регулятивні правовідносини – це правове регулювання організаційних, управлінських відносин у суспільстві, пов'язаних із реалізацією позитивних завдань влади. Приклади таких правовідносин – здійснення управління чи адміністрування. До правоохоронних адміністративно-правових відносин належать ті, що пов'язані з правоохоронною функцією адміністративного права, наприклад, адміністративно-юрисдикційні (складаються з приводу притягнення учасника відносин до адміністративної відповідальності, примусу тощо), охоронні та інші.

За змістом адміністративно-правові відносини поділяються на матеріальні та процесуальні. Перші виникають на основі матеріальної норми, тому до матеріальних відносин можна віднести як регулятивні, так і правоохоронні правовідносини. Процесуальні відносини складаються під час вирішення індивідуальних справ у сфері державного управління та регулюються адміністративно-процесуальними нормам, наприклад, розгляд адміністративних справ у судах.

За характером юридичних зв'язків суб'єктів адміністративно-правові відносини поділяються на вертикальні, в яких існує юридична залежність однієї сторони від іншої, як-от між Міністерством фінансів України та Державною митною службою України, а також горизонтальні, які виникають між сторонами, що не підпорядковуються одна одній, наприклад, між Міністерством фінансів України та іншим міністерством з приводу взаємодії щодо реалізації завдань у сфері податкової та митної політики.

У сфері забезпечення митної безпеки митні органи виступають як суб'єкти різних адміністративно-правових відносин. Практично всі учасники забезпечення митної безпеки беруть участь у регулятивних та правоохоронних відносинах, які можуть бути матеріальними та процесуальними. Відносини між структурними підрозділами та центральними апаратами зазначених органів є вертикальними та ґрунтуються на субординації. Також можуть виникати реординаційні відносини між територіальними органами та центральним апаратом одного суб'єкта забезпечення.

Наприклад, у сфері забезпечення митної безпеки між Міністерством фінансів України та Службою безпеки України існують горизонтальні відносини. Між Державною митною службою України та Державною прикордонною службою України координуються дії для досягнення спільних цілей. Такі відносини можуть бути як двосторонніми, так і багатосторонніми.

У сфері виконавчої влади існують відносини між Міністерством фінансів України та Міністерством внутрішніх справ України. За межами виконавчої влади відбувається співробітництво між Службою безпеки України та Генеральною прокуратурою України.

Для забезпечення виконання учасниками митних відносин обов'язкових правил у сфері державної митної справи, суб'єкти забезпечення митної безпеки використовують спеціальний правовий режим. Цей режим включає управлінсько-позитивну діяльність, таку як фіскальна, адміністрування та публічно-сервісна діяльність. Також він передбачає застосування юрисдикційно-негативних заходів, таких як притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, ухилення від сплати митних платежів та інших правопорушень, а також застосування заходів адміністративного примусу. Норми Кримінального кодексу України передбачають випадки, коли може бути застосована кримінальна відповідальність, наприклад за контрабанду або незаконне переправлення осіб через державний кордон України [3].

У сфері забезпечення митної безпеки митні та правоохоронні органи активно виконують юрисдикційно-негативні функції, спрямовані на запобігання злочинам та іншим правопорушенням, припинення їх та проведення розслідування у справах про адміністративні порушення.

Підсумовуюче все вищевикладене, формування теоретико-правової моделі адміністративно-правових засад забезпечення митної безпеки митними органами передбачає визначення меж і характеристики змісту управлінсько-позитивної та адміністративно-юрисдикційної діяльності суб'єктів, які забезпечують митну безпеку. Ця діяльність спрямована на реалізацію їх регулятивних і правоохоронних функцій з метою забезпечення правового порядку у митній сфері.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: підручник у 2 Т. / Галунько В. В., Олефір В. І., Гридасов Ю. В., Іванищук А. А., Короєд С. О. Херсон: ХМД, 2013. Т.1 Загальне адміністративне право. Академічний курс. 393 с.
2. Войцещук А. Д., Вірковська А. А. Митні аспекти захисту національних економічних інтересів країни. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2016. Том 24. № 1. С. 106–113.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 13.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, 46–47, 48. Ст. 552.
5. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351.
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

Шевчук Інна Володимирівна,
*завідувач науково-дослідної частини, професор кафедри
публічного управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор наук з державного управління, доцент*

РОЛЬ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ Й ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Протягом останніх років Україна зіштовхнулася з черговою серйозною соціально-економічною кризою. Збройна агресія 2014 року, тимчасова окупація АРК, Донецької та Луганської областей та втрата значних промислових об'єктів на сході країни спричинили серйозні деструктивні тенденції у сфері економічної, та національної безпеки зокрема, де ситуація не стабілізувалась ще з періоду пандемії COVID-19. У сучасному світі, де глобалізація та інтернаціоналізація економіки досягли небувалих масштабів, роль митної безпеки значно зростає. Митна безпека є основним компонентом економічної безпеки, митне право відіграє центральну роль у правовій системі України, а постійний розвиток зовнішньоторговельних відносин та науково-технічного співробітництва з іншими країнами є одним з головних напрямків зовнішньої політики України. Також митна безпека є критично важливою частиною національної безпеки, оскільки вона захищає економічні інтереси країни, знижує рівень контрабанди і допомагає боротися з тероризмом та іншими міжнародними загрозами. Ефективна діяльність митних органів, а також аналіз і контроль показників митної безпеки мають вирішальне значення для забезпечення стабільності та національної і економічної безпеки держави.

Відповідно до Митного кодексу України, державна митна політика охоплює сукупність принципів та напрямків діяльності, спрямованих на захист митних інтересів, забезпечення митної безпеки, регулювання зовнішньої торгівлі, захист внутрішнього ринку, розвиток економіки та інтеграцію України у світову економіку [1]. Також Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року № 964-IV визначає основні принципи державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і забезпечення безпеки особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз у всіх сферах життєдіяльності [2].

Митна політика спрямована на захист економічних інтересів та безпеки України, що підкреслює її значущість у національній безпеці [3] та визначає вагомий роль у економічній стратегії країни. Хоча в українській практиці економічна безпека не відокремлює митну безпеку як окрему складову, взаємозв'язок між цими аспектами є очевидним. Рівень захищеності митних інтересів безпосередньо впливає на економічний стан країни. Митні інтереси України визначаються як національні інтереси, захист і реалізація яких здійснюються через державне митне управління. Таким чином, митна безпека гарантує захищеність митних інтересів України.

До основних митних інтересів, які сприяють забезпеченню митної безпеки України, відносять:

- Забезпечення сприятливих умов для полегшення торгівлі, підтримка транзиту, прискорення обігу товарів і пасажирських потоків через митний кордон.
- Повне і своєчасне стягнення митних зборів, платежів та податків.
- Підтримка наближення митного законодавства до міжнародних стандартів і розвиток міжнародного співробітництва в митній справі.

- Ефективна організація боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

- Запобігання ввезенню на територію держави товарів з недобросовісною конкуренцією та товарами, що можуть загрожувати здоров'ю населення.

- Запобігання ввезенню продукції з низьким морально-етичним контекстом, яка може сприяти міжнаціональним конфліктам, сепаратизму та іншим негативним явищам [4].

Новікова К. І. визначає основні митні інтереси України наступним чином:

- Створення умов для зручності в зовнішній торгівлі.

- Попередження контрабанди та порушень митних правил.

- Адаптація митного законодавства України до міжнародних і європейських стандартів.

- Прискорення руху товарів і пасажирів через митний кордон.

- Забезпечення споживчого ринку якісними іноземними продуктами та запобігання ввезенню небезпечних для здоров'я товарів [5].

Державні цілі в митній сфері чітко формулюються як розвиток економічної системи, підтримка зовнішньоекономічних зв'язків, створення та ефективне функціонування митної системи, а також захист митного кордону. Захист цих цілей є важливим для збереження незалежності та територіальної цілісності країни. Для забезпечення захисту держава повинна вживати активних заходів, зокрема, у боротьбі з контрабандою, яка завдає значної шкоди економіці та представляє загрозу національній безпеці.

Отже, митна безпека є складним аспектом, що вимагає чіткого визначення та переліку митних інтересів держави. Для досягнення цього важливо встановити такий перелік на законодавчому рівні. Митна безпека не може існувати окремо від економічної безпеки держави, оскільки вона є необхідною складовою національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України : Закон України. Верховна Рада України. Офіц. вид. *Офіційний Вісник України*. 2022. № 2173–IX URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

2. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.

3. Пашко П. В. Методологічні проблеми регулювання митної безпеки. *Митна політика та актуальні проблеми економічної та митної безпеки України на сучасному етапі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 23 листоп. 2007 р.). Дніпропетровськ : Акад. мит. служби України, 2008. С. 8–13.

4. Пашко П. В. Митні інтереси та митна безпека. *Митна справа*. 2007. № 3 (51). С. 7–14.

5. Новікова К. І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2012. № 4. С. 174–180. URL : <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eeco-4-2012/174-180.pdf>.

СЕКЦІЯ 6

СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ТА РОЗВИТОК ПАРТНЕРСТВА «МИТНИЦЯ – БІЗНЕС» ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА

Белецький Андрій Вячеславович,

головний державний інспектор відділу спеціалізованої з протидії митним правопорушенням та організації оперативно-розшукової діяльності

Управління спеціалізованої підготовки Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення

РІШЕННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ АВТОРИЗАЦІЇ АЕО ТА ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕННЯ

Рішення митних органів щодо авторизацій для статусу Авторизованого Економічного Оператора (далі – АЕО) та застосування спрощень є ключовими аспектами митного адміністрування та полегшення торгівлі. Вони спрямовані на створення сприятливих умов для ведення бізнесу та зниження адміністративних бар'єрів. Такі рішення сприяють зниженню бюрократичних бар'єрів, підвищенню прозорості митних процедур та стимулюванню міжнародної торгівлі [3].

Авторизований економічний оператор (АЕО) – це спеціальний статус, який надається підприємствам, що відповідають встановленим критеріям безпеки та надійності. Цей статус забезпечує значні спрощення у митних процедурах, що сприяє розвитку міжнародної торгівлі. Рішення митних органів щодо авторизації АЕО та застосування спрощення мають важливе значення для ефективного функціонування митних процедур та забезпечення безпеки ланцюга постачання [2].

Програма АЕО була ініційована Всесвітньою митною організацією (ВМО) у рамках Рамкових стандартів безпеки та сприяння міжнародній торгівлі (SAFE Framework). Ці стандарти спрямовані на підвищення безпеки ланцюгів постачання та спрощення митних процедур.

Впровадження програм АЕО у національному законодавстві є важливим кроком до інтеграції міжнародних стандартів. В Україні, наприклад, програма АЕО регулюється законами, що відповідають вимогам ВМО та європейським стандартам.

Процедура авторизації включає кілька ключових етапів:

- попередня оцінка: аналіз діяльності підприємства та його відповідність критеріям АЕО;
- оцінка відповідності перевірки в тому числі з виїздом на об'єкт суб'єкта: аудит внутрішніх процедур та систем контролю;
- прийняття рішення уповноваженим митним органом: надання статусу АЕО та видача відповідного сертифікату.

Для надання авторизації АЕО митні органи застосовують кілька основних критеріїв, які дозволяють оцінити надійність та відповідність підприємства встановленим вимогам. Основні критерії, які зазвичай застосовуються:

- 1) дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності;
- 2) належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації;
- 3) стійкий фінансовий стан;
- 4) забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства;
- 5) дотримання стандартів безпеки та надійності.

Переваги статусу АЕО:

- 1) виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в першочерговому порядку;
- 2) зменшення автоматизованою системою управління ризиками форм та обсягів митного контролю під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- 3) використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху в пункті пропуску через державний кордон України для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення;
- 4) використання національного логотипа АЕО [1].

Митні органи грають ключову роль у процесі авторизації АЕО, приймаючи рішення на основі детального аналізу та оцінки підприємств. Процес прийняття рішень включає такі етапи:

1. **Подача заявки:** підприємство подає заявку на отримання статусу АЕО до уповноваженого митного органу.
2. **Первинний аналіз:** уповноважений митний орган проводить первинний аналіз документів та інформації, наданих підприємством. Це включає перевірку відповідності базовим критеріям, таким як комплаєнс з митним законодавством та фінансова стійкість.
3. **Оцінка ризиків:** уповноважений митний орган проводить оцінку ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства, для визначення рівня надійності та безпеки.
4. **Аудит на об'єкті:** проведення аудиту на об'єкті дозволяє митним органам перевірити ефективність внутрішніх процедур контролю, безпеку інформаційних систем та фізичну безпеку об'єктів підприємства.
5. **Прийняття рішення:** на основі результатів аудиту та оцінки ризиків уповноважений митний орган приймає рішення щодо надання статусу АЕО. Підприємству видається сертифікат АЕО, який підтверджує його статус.

Після надання статусу АЕО уповноважені митні органи приймають рішення щодо застосування ряду спрощених процедур, які полегшують та прискорюють митне оформлення. Основні спрощення включають:

1. **Пріоритетне обслуговування:** митні органи надають пріоритетне обслуговування підприємствам зі статусом АЕО, що дозволяє зменшити час очікування та прискорити процес митного оформлення.
2. **Використання спеціальних коридорів:** підприємства зі статусом АЕО мають можливість використовувати спеціальні коридори на митниці, що дозволяє ще більше прискорити процес проходження митного контролю.
3. **Спрощені процедури декларування:** митні органи надають підприємствам зі статусом АЕО можливість використовувати спрощені процедури декларування, що дозволяє зменшити обсяг необхідної документації та скоротити час на митне оформлення.

За результатами моніторингу відповідності митні органи можуть приймати рішення, згідно митного кодексу

- 1) про внесення змін до рішення;
- 2) про перегляд рішення;
- 3) про зупинення рішення;
- 4) про скасування рішення;
- 5) про анулювання рішення;
- 6) про залишення рішення без змін.

Рішення митних органів щодо авторизації АЕО та застосування спрощення є ключовими для забезпечення ефективності та безпеки міжнародної торгівлі. Впровадження цих рішень потребує тісної співпраці між митними органами та підприємствами, а також постійного вдосконалення процедур контролю та моніторингу.

Для забезпечення цих переваг митні органи ретельно моніторять відповідність підприємств визначеним критеріям та оперативно вносять зміни до Єдиного державного реєстру авторизованих економічних операторів. Це гарантує, що тільки підприємства, які дотримуються всіх встановлених вимог, можуть користуватися перевагами авторизації.

Отже, отримання статусу АЕО та застосування спрощень дозволяє підприємствам оптимізувати свої митні операції, знизити витрати на адміністрування та прискорити процеси міжнародної торгівлі, що є важливим фактором для підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України (редакція від 16.05.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 14.06.2024).
2. Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій : Постанова Кабінету Міністрів України №1092 від 27.09.2022 р. URL: <https://zakononline.com.ua/documents/show/509374765817> (дата звернення 14.06. 2024).
3. Авторизовані економічні оператори. URL: https://mof.gov.ua/uk/authorized_economic_operators-470 (дата звернення 14.06.2024).

***Кусмінський Віталій Вікторович,**
головний державний інспектор Департаменту спеціалізованої підготовки та
кінологічного забезпечення Держмитслужби*

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА КРИТЕРІЯМ ТА УМОВАМ НАДАННЯ АВТОРИЗАЦІЇ

Статус авторизованого економічного оператора (далі – АЕО) є важливим елементом сучасної міжнародної торгівлі, що забезпечує спрощення митних процедур і підвищення безпеки ланцюга постачання. Отримання цього статусу вимагає

дотримання ряду критеріїв і проходження детальної оцінки митними органами, що в результаті приносить значні переваги підприємству.

На червневій сесії Ради Всесвітньої митної організації в Брюсселі в 2005 році члени Всесвітньої митної організації (далі – ВМО) прийняли Рамкові стандарти безпеки та полегшення світової торгівлі (SAFE Framework of Standards). Цей унікальний міжнародний інструмент започаткував сучасні стандарти безпеки ланцюгів поставок і ознаменував початок нового підходу до наскрізного управління товарами, що переміщуються через кордони, одночасно визнаючи важливість тіснішого партнерства між митницею та бізнесом [1].

Концепція АЕО була запроваджена Всесвітньою митною організацією у 2005 році як частина програми Рамкових стандартів безпеки та сприяння глобальній торгівлі для забезпечення безпеки і сприяння міжнародній торгівлі. Відтоді вона стала важливим елементом митної політики багатьох країн.

Авторизація АЕО може бути таких типів:

- 1) про надання права на застосування спрощень (АЕО-С);
- 2) про підтвердження безпеки та надійності (АЕО-Б)

Авторизація АЕО визнається на всій території України.

Визнання митними адміністраціями іноземних держав авторизації АЕО, отриманої підприємствами-резидентами, здійснюється відповідно до міжнародних договорів України [2].

Для надання статусу АЕО проводиться попередній розгляд документів, що включає аналіз та оцінку представленої підприємством документації. Цей процес є першим кроком у визначенні відповідності підприємства міжнародним стандартам безпеки та митним вимогам. Під час попереднього розгляду увага зосереджується на перевірці фінансової стійкості підприємства, його здатності до дотримання міжнародних торговельних стандартів та безпекових нормативів, а також відповідність іншим обов'язковим вимогам.

Підприємство подає до митного органу заяву про надання авторизації АЕО та анкету самооцінки одним із таких способів:

- 1) у паперовій формі – особисто або поштовим відправленням з описом вкладення;
- 2) в електронній формі – з використанням систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів із дотриманням вимог законодавства у сферах електронного документообігу, електронних довірчих послуг та захисту інформації.

Попередній розгляд наданих заявником документів, визначених частиною другою статті 15 Митного кодексу України, здійснюється протягом 30 днів з дати реєстрації таких документів в Держмитслужбі.

Попередній розгляд заяв на отримання статусу АЕО здійснюється відповідним структурним підрозділом уповноваженого митного органу. Цей підрозділ відповідає за проведення оцінки або повторної оцінки відповідності підприємства встановленим критеріям та умовам, які необхідні для отримання відповідної авторизації. Під час попереднього розгляду заявки спеціалізований підрозділ перевіряє відповідність поданої документації та інформації з вимогами, що встановлені митним законодавством.

За результатами попереднього розгляду з дотриманням встановлених строків, передбачених Митним кодексом України, уповноважений митний орган приймає одне з наступних рішень:

– про розгляд заяви у формі наказу про проведення оцінки відповідності, в якому чітко визначаються критерії та/або умови, на основі яких буде проводитися оцінка відповідності, а також зазначається персональний склад комісії з оцінки відповідності, яка буде залучена до процесу оцінки;

– про відмову в розгляді заяви у формі листа, у цьому листі детально описуються підстави, згідно з частинами сьомою та дев'ятою статті 19-5 Митного кодексу України, на підставі яких прийнято рішення про відмову. Також вказується строк і порядок оскарження цього рішення.

Ці два типи рішень забезпечують чіткість і прозорість у процесі розгляду заяв на отримання статусу АЕО з боку митних органів України. Вони дозволяють заявнику чітко розуміти відповідь на їхню заяву і, у випадку відмови, мають можливість оскарження відповідно до законодавства.

Наступним важливим етапом у процесі проведення оцінки відповідності підприємства критеріям та умовам для отримання статусу Авторизованого Економічного Оператора є організація самої оцінки відповідності. Цей етап включає в себе ряд ключових дій та процедур, спрямованих на об'єктивне та компетентне оцінювання підприємства з точки зору відповідності встановленим митним та безпековим вимогам.

До складу комісії з оцінки відповідності включаються посадові особи митних органів, які успішно пройшли спеціальний курс з оцінки відповідності підприємств відповідним критеріям та/або умовам надання авторизації.

Для забезпечення об'єктивності та ефективності оцінки відповідності підприємства кожному окремому критерію АЕО, за винятком критеріїв «належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації» та «дотримання стандартів безпеки та надійності», до складу комісії з оцінки відповідності зазвичай включаються по одній посадовій особі з митного органу.

Кожна посадова особа, що входить до складу комісії, має спеціалізацію та кваліфікацію, необхідну для об'єктивної оцінки відповідності підприємства конкретному критерію.

Оцінка відповідності підприємства умовам критеріїв “належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації” та “дотримання стандартів безпеки та надійності” проводиться з обов'язковим відвідуванням відповідними членами комісії з оцінки відповідності приміщень і об'єктів, що використовуються підприємством, на яких, зокрема, здійснюється зберігання первинних документів і реєстрів бухгалтерського та складського обліку та/або які використовуються підприємством та мають значення для проведення оцінки відповідності.

Під час проведення оцінки відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання авторизації комісією з оцінки відповідності може проводитися опитування працівників підприємства [3].

Для оцінювання відповідності підприємства певному критерію та/або умові надання авторизації використовується оцінка «відповідає», «не відповідає».

У встановлені строки кожен член комісії з оцінки відповідності завершує оцінку підприємства щодо відповідності критеріям або умовам для отримання авторизації і складає звіт з оцінкою «відповідає» чи «не відповідає». У разі виявлення невідповідності, голова комісії надсилає підприємству копію звіту, і підприємство може подати заперечення та додаткові документи. Після цього комісія розглядає заперечення і вносить зміни до звіту або повідомляє причини відхилення, що враховуються при прийнятті рішення щодо надання авторизації.

Голова комісії з оцінки відповідності після отримання звітів від членів комісії складає висновок щодо відповідності або невідповідності підприємства встановленим критеріям та умовам авторизації. Висновок базується на інформації зі звітів про результати оцінки та перевіряється за даними, що занесені до систем електронних інформаційних ресурсів митних органів. У разі виявлення розбіжностей голова комісії надає доручення члену комісії усунути їх.

Після підписання висновку про відповідність (невідповідність) підприємства критеріям та/або умовам надання авторизації такий висновок та проект наказу про надання або відмову в наданні авторизації подається на розгляд керівнику уповноваженого митного органу або уповноваженій ним особі.

Наказ про надання або відмову в наданні авторизації видається митним органом до закінчення строку оцінки відповідності. У наказі про відмову обов'язково зазначаються юридичні підстави відмови із посиланням на законодавство, а також строк та процедура оскарження рішення. Копія наказу разом із висновком про відповідність (невідповідність) та звітом про результати оцінки, що підтверджують невідповідність, надсилається підприємству невідкладно, протягом одного робочого дня після прийняття, у тому самому способі, яким була подана заява на авторизацію[3].

Статус Авторизованого Економічного Оператора (АЕО) є важливим інструментом для сучасних міжнародних торгових відносин, оскільки сприяє спрощенню митних процедур та підвищує безпеку ланцюга постачання. Запроваджена Всесвітньою митною організацією у 2005 році, концепція АЕО відобразила важливість партнерства між митницями та бізнесом для забезпечення відповідності міжнародним стандартам безпеки та сприяння глобальній торгівлі.

Процес отримання статусу АЕО передбачає попередній розгляд заяви та документації, що включає детальний аналіз фінансової стійкості, відповідність міжнародним торговельним стандартам та безпековим нормам. Спеціалізовані комісії з оцінки відповідності здійснюють об'єктивну перевірку кожного критерію та умови для отримання авторизації, що забезпечує високий стандарт процесу.

Прозорість і законність процедур забезпечуються чіткими правилами щодо видачі або відмови в наданні авторизації, які включають обов'язкове вказання юридичних підстав відмови та процедури оскарження рішення. Надання статусу АЕО дозволяє підприємствам покращити ефективність своїх міжнародних операцій, збільшити конкурентоспроможність та отримати визнання на міжнародному ринку, що є важливим для розвитку економічних зв'язків та підтримки зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Framework of standards to secure and facilitate global trade. URL: <http://english.customs.gov.cn/Uploads/Reports/%E3%80%8A%E5%85%A8%E7%90%83%E8%B4%B8%E6%98%93%E5%AE%89%E5%85%A8%E4%B8%8E%E4%BE%BF%E5%88%A9%E6%A0%87%E5%87%86%E6%A1%86%E6%9E%B6%E3%80%8B%E8%8B%B1%E6%96%87%E7%89%88.pdf> (дата звернення 14.06.2024)
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1092. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-2022-%D0%BF#Text>

Фесько Дмитро Леонідович,

заступник начальника управління-начальник відділу митної спеціалізованої підготовки Управління спеціалізованої підготовки Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби

КОНЦЕПЦІЯ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА, ЯК МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Концепція авторизованого економічного оператора (далі – АЕО) базується на партнерстві між митницею та бізнесом, запровадженому Всесвітньою митною організацією (WCO) (далі – ВМО).

У сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації кожна країна прагне гармонізувати та стандартизувати митні процедури для зміцнення міжнародних зв'язків. Однак виникає проблема через недостатньо розвинене національне законодавство та відсутність всесвітніх стандартів. Тому Всесвітня митна організація (ВМО) активно працює над розробкою та впровадженням міжнародних стандартів у спрощенні митної діяльності для країн-членів.

Особливе значення серед цих стандартів має Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 року (Конвенція Кіото), яка разом із своїми додатками визначає кодекс поведінки держав у митних питаннях. Ця Конвенція охоплює всі аспекти митного оформлення та процедур. У 1999 році Рада ВМО прийняла нову редакцію Конвенції з метою модернізації митних процедур для їх ефективного використання в умовах міжнародної торгівлі в ХХІ столітті.

Україна приєдналася до Кіотської конвенції у 2006 році, яка визначає кілька ключових керівних принципів, а саме [2]:

- прозорість та передбачуваність дій митниці;
- стандартизація декларації на товари та супровідних документів;
- спрощені процедури для уповноважених осіб;
- максимальне використання інформаційних технологій;
- мінімально необхідний митний контроль для забезпечення дотримання правил;
- використання управління ризиками та контролю на основі аудиту;
- скоординовані дії з іншими прикордонними відомствами;
- партнерство з торгівлею.

Система рамкових стандартів із забезпечення безпеки та сприяння глобальній торгівлі (SAFE) (далі – Рамкові стандарти) була прийнята в 2005 році. Цей юридично необов'язковий документ містить в собі стандарти із забезпечення безпеки ланцюга постачань та спрощення процедур міжнародної торгівлі, дозволяє реалізовувати інтегроване управління ланцюгом постачань для всіх видів транспорту, сприяє розвитку зв'язків між митними службами з метою виявлення ризикових товарів, а також сприяє співпраці митних органів та ділових кіл за допомогою введення концепції уповноваженого економічного оператора. Рамкові стандарти мають на меті:

- встановлення стандартів, що забезпечують підвищення безпеки й полегшують функціонування міжнародного ланцюга поставок товарів на глобальному рівні з метою досягнення більшої визначеності й передбачуваності;
- забезпечення комплексного керування міжнародним ланцюгом поставок товарів для всіх видів транспорту;

- зміцнення ролі, функцій і можливостей митних служб у світлі вимог і можливостей 21 століття;
- зміцнення співробітництва між митними адміністраціями з метою розширення їхніх можливостей по виявленню відправлень підвищеного ризику;
- зміцнення співробітництва між митними структурами й підприємницьким співтовариством;
- сприяння безперервному руху вантажів по всьому безпечному міжнародному ланцюгові поставок товарів [1].

Рамкові стандарти складаються з чотирьох основних складових. По-перше, вони передбачають уніфікацію вимог до попереднього електронного повідомлення про вантаж у вхідних, вихідних і транзитних відправленнях. По-друге, всі країни-учасники зобов'язуються послідовно підходити до управління ризиками з метою забезпечення безпеки. По-третє, відповідно до Рамкових стандартів митна адміністрація направляючої країни повинна здійснювати огляд контейнерів і вантажів підвищеного ризику при експорті на підставі запиту країни-одержувача, використовуючи неінтрузивні засоби виявлення, такі як великоформатні рентгенівські апарати і радіаційні детектори. По-четверте, Рамкові стандарти визначають привілеї, які митні служби надаватимуть компаніям, що виконують мінімальні стандарти безпеки у міжнародному ланцюгу постачання товарів і застосовують ефективні методи роботи.

Один із ключових аспектів впровадження Рамкових стандартів полягає в забезпеченні тими країнами-членами ВМО проведення аналізу та оцінки так званих безпечних ризиків до прибуття товарів у перший пункт призначення на їхній території. Цей процес базується на передбаченій перевізником попередній інформації щодо відповідних товарів.

Трейдери, які добровільно відповідають низці критеріїв, тісно співпрацюючи з митними органами для забезпечення спільної мети безпеки ланцюга постачання, мають право користуватися перевагами та відповідними спрощеннями.

Це означає, що між митницею та заявником/уповноваженим господарським товариством завжди повинні існувати відносини. Ці відносини мають будуватися на принципах взаємної прозорості, коректності, справедливості та відповідальності.

Також слід зауважити, що необхідність практичної імплементації програми АЕО передбачено такими нормами міжнародних договорів, які ратифіковано Україною або до яких приєдналася Україна:

- стандартне правило з перехідним терміном 3.32 «Спеціальні процедури для уповноважених осіб» Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотської конвенції), до якої Україна приєдналась відповідно до Закону України від 05.10.2006 № 227-V;
- розділ 3.4 Рамкових стандартів безпеки та спрощення світової торгівлі Всесвітньої митної організації, членство в якій Україна набула згідно з Постановою Верховної Ради України від 19.06.1992 № 2479-XII «Про приєднання до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 року»;
- стаття 7 Угоди про спрощення процедур торгівлі, яка є додатком до Протоколу про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі, ратифікованого Законом України від 04.11.2015 № 745-VIII;
- статті 80, 84 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), ратифікованої Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII, та Додаток XV до неї.

Програми АЕО вже реалізовано у 78 країнах світу, ще 5 країн знаходяться в активній стадії впровадження, крім того, у світі вже укладено 101 угода про взаємне визнання АЕО.

АЕО – це особливий статус, який засвідчує високий ступінь довіри митниці до суб'єкта господарювання та надає йому можливість користуватися перевагами та спрощеннями при митному оформленні, як наприклад:

- зниження рівня ризику щодо переміщуваних товарів;
- першочерговість виконання митних формальностей;
- випуск товарів за місцезнаходженням підприємства;
- спрощена процедура декларування тощо.

Авторизацію АЕО може отримати підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та відповідає критеріям, визначеним статтею 14 Митного кодексу України [3].

Підприємство може отримати такі авторизації таких типів:

- про надання права на застосування спрощень – АЕО-С;
- про підтвердження безпеки та надійності – АЕО-Б;
- підприємство може мати обидві авторизації одночасно.

Для отримання авторизації АЕО, необхідно подати до Держмитслужби [4]:

- заяву про надання авторизації АЕО;
- анкети самооцінки підприємства.

Форми вказаних документів та інструкції щодо їх заповнення були затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 року № 1092 «Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизації». Особливу увагу підприємствам слід звернути на заповнення анкети самооцінки, що дозволить самостійно оцінити впроваджені процедури на підприємстві та готовність до подання заяви про отримання статусу авторизованого економічного оператора (АЕО). При заповненні анкети важливо уважно дотримуватись не лише пояснень, що додаються до анкети самооцінки, але й алгоритму, за яким митні органи оцінюватимуть відповідність критеріям підприємства.

Визнання статусу АЕО українських компаній митними органами інших країн, зокрема, ЄС (після укладення відповідних двосторонніх договорів про взаємне визнання) означатиме, що, наприклад, країни ЄС в такому випадку мають довіряти українським АЕО компаніям як і європейським компаніям, а відповідно обсяг заходів контролю щодо товарів, які ввозяться українськими АЕО до ЄС, зменшиться.

Зокрема, відповідно до Плану реформування Державної митної служби України на 2024-2030 роки затвердженого наказом ДМС України від 24.05.2024р. №686, заплановано укладання угоди про взаємне визнання АЕО між Україною і ЄС та впровадження відповідного ІТ рішення.

За результатами досліджень у країнах, де програми авторизованих економічних операторів (АЕО) діють протягом тривалого часу, зокрема у США, зроблено висновок, що інвестиції в заходи безпеки ланцюга поставок, такі як отримання статусу АЕО, можуть призвести до наступних користей:

- зниження крадіжок та втрат, що сприяє покращенню безпеки продукції на 38%;
- зменшення надлишкових процедур управління запасами на 14%, включаючи інвентаризаційні операції;
- збільшення своєчасності повідомлень про доставку на 12%;

- підвищення доступності та прозорості даних у ланцюгу постачання товарів на 50%, а також збільшення своєчасності інформації про їх рух на 30%;
- зменшення часу транзитних переміщень на 29% та часу остаточної доставки на 28%, що призводить до покращення швидкості постачання;
- зниження кількості скарг споживачів на 26% та збільшення числа нових клієнтів на 20%, що свідчить про вищий рівень відповідності вимогам споживачів.

Список використаних джерел:

1. Framework of standards to secure and facilitate global trade. URL: <http://english.customs.gov.cn/Uploads/Reports/%E3%80%8A%E5%85%A8%E7%90%83%E8%B4%B8%E6%98%93%E5%AE%89%E5%85%A8%E4%B8%8E%E4%BE%BF%E5%88%A9%E6%A0%87%E5%87%86%E6%A1%86%E6%9E%B6%E3%80%8B%E8%8B%B1%E6%96%87%E7%89%88.pdf> (дата звернення 14.06.2024)
2. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) : конвенція затверджена Радою митного співробітництва 18.05.1973 у редакції Брюсельського Протоколу 1999 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій : Постанова Кабінету Міністрів України; Заява, Форма типового документа, Звіт, Висновок, Порядок, Критерії, План, Перелік від 27.09.2022 № 1092 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-2022-%D0%BF#Text>

ЗМІСТ

№	Автор	Стор
Секція №1		
КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ МИТНІЙ ПОЛІТИЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ		
1	<i>Войцещук А. Д.</i> ВЕКТОРИ ПОСИЛЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ ФУНКЦІЇ МИТНИЦІ ЯК СХІДНОГО МИТНОГО ПАРТНЕРА ЄВРОСОЮЗУ	4
2	<i>Шевчук А. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	9
Секція №2		
СПЕЦИФІКА МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД		
3	<i>Ковальова М. Л.</i> МИТНА ЛОГІСТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	12
4	<i>Крушинська А. В.</i> МИТНІ ПІЛЬГИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ «ЗЕЛЕНИХ» ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ	14
5	<i>Ткаченко А.С., Остряніна С. В., Ткаченко В.С.</i> ПИТАННЯ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	17
6	<i>Ткачук Н. М., Прус Л. Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	18
7	<i>Ярмоленко Ю. Б.</i> НУЛЬОВА СТАВКА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ВІД ІМПОРТНИХ ТА ВНУТРІШНІХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ	22
Секція №3		
КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПРЕВЕНЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ		
8	<i>Борса В.В.</i> МИТНИЙ РЕЄСТР, ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРЕВЕНЦІЇ КОНТРАФАКТНОЇ ПРОДУКЦІЇ	25
9	<i>Карчевський Є. Б., Любавін Б. В., Любавіна Д. Б.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПРЕВЕНЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	28

10	<i>Кривова К. В.</i> ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ЕКСПЕРТИЗ В УКРАЇНІ	30
11	<i>Пухальський В. В.</i> КОНТРОЛЬ ЗА СПЛАТОЮ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	33
12	<i>Синчак В. П.</i> МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	36
Секція №4 ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В КОНТЕКСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ		
13	<i>Бугір М. М.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРЕСИВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	40
14	<i>Попель С. А., Руда Т. В.</i> ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ «СУХИХ ПОРТІВ	41
15	<i>Самарічева Т. А.</i> СУЧАСНІ ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ТА БАЗИ ДАНИХ У МИТНИЙ ПОЛІТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	44
16	<i>Фасолько Т. М.</i> ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО АПАРАТУ Й ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МИТНИЙ СФЕРІ	47
Секція №5 РОЛЬ МИТНОЇ СФЕРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ		
17	<i>Бачок А. А.</i> ВПЛИВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРАЇНИ: АНАЛІЗ ВПЛИВУ МИТНИХ ТАРИФІВ, КВОТ ТА ІНШИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА ІМПОРТ ТА ЕКСПОРТ ТОВАРІВ	50
18	<i>Бурбела А. Л.</i> БОРІТЬБА З УХИЛЕННЯМ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ТА ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	53
19	<i>Герчаківський С. Д., Герчаківська О. Я.</i> ДОМІНАНТИ ПОСИЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	55
20	<i>Гуцул І. А.</i> ПРАВОВА СУТНІСТЬ ФОРМ ТА МЕТОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ	58
21	<i>Іванченко А. В.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОБОРУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ПОТОЧНА СИТУАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В МИТНИХ ОРГАНАХ	62

22	Ковтун І. Б. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ТА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ СИСТЕМОЮ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	65
23	Коржинська Т. В. ЗАХИСТ КОРДОНІВ УКРАЇНИ: ВНЕСОК КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ	69
24	Омельчук О. М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ МИТНИМИ ОРГАНАМИ	72
25	Шевчук І. В. РОЛЬ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ Ї ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ	76
	Секція № 6 СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ТА РОЗВИТОК ПАРТНЕРСТВА «МИТНИЦЯ – БІЗНЕС» ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА	
26	Белецький А. В. РІШЕННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ АВТОРИЗАЦІЇ АЕО ТА ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕННЯ	78
27	Кусмінський В. В. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА КРИТЕРІЯМ ТА УМОВАМ НАДАННЯ АВТОРИЗАЦІЇ	80
28	Фесько Д. Л. КОНЦЕПЦІЯ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА, ЯК МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	84

Наукове видання

ЗБІРНИК ТЕЗ

**МІЖНАРОДНИЙ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КРУГЛОГИЙ СТІЛ**

**«ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ВІДПОВІДЬ
НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА»**

Відповідальний редактор – *Шевчук І.В.*
Комп'ютерний набір – *Ільченко Ю. Л.*

Підписано до друку 18.06.2024 р. Формат 60×84 1/16.

Ум. друк. арк. 31,9. Наклад 50 прим. Зам. № 79.

Видано у Хмельницькому університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова.

29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, буд. 8. Тел.: (382) 71-75-91, (382)
71-80-80

Ел. адреса: nauka@univer.km.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та
радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції

Серія ДК № 6982 від 19.11.19 р.